

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

An Integrated Instruction with Art and Cultural
Preservation for Lanna Community

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

นายชวลิต ขอดศิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760003



รายงานการวิจัย

เรื่อง

การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

An Integrated Instruction with Art and Cultural
Preservation for Lanna Community

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

นายชวลิต ขอดศิริ

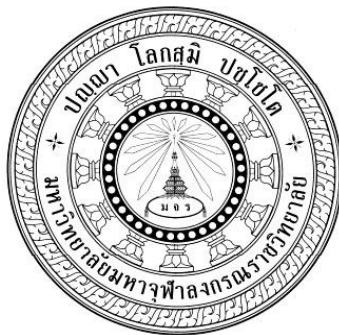
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760003

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Research Report

An Integrated Instruction with Art and Cultural
Preservation for Lanna Community

by

Assist. Prof. Dr. Woravit Nithedsilp

Mr. Chawalit Kodsiri

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760003

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนา
ผู้วิจัย:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริทธิ์ นิเทศศิลป์ และ นายชวลิต ขอดศิริ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ, เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน และถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบูรณาการท้องถิ่นล้านนา พบว่าแดนดินล้านนาทางภาคเหนือของประเทศไทยมีเส้นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายที่จะศึกษาเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นรวมศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม กลิ่นอายวัฒนธรรมล้านนาสามารถสัมผัสได้ภายใต้แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตตั้งนี้ งามเงินเครื่องเงินล้ำค่าวัดศรีสุพรรณ , ลายแกะไม้ชุมชนสองฝั่งคลองบ้านถวาย และหมู่บ้านปั้นดินยี่มได้บ้านป่าตาล ส่วนการศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยสัมผัสโดยตรงสังเกตเห็นผู้เรียนมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมล้านนา เกิดความสนใจใคร่รู้เป็นอย่างมาก สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ได้โอกาสสร้างสรรค์ออกแบบและผลิตชิ้นงาน และการถอดบทเรียนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการสามารถสกัดองค์ความรู้ได้ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านแหล่งเรียนรู้มีวัฒนธรรมสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการได้ ๒) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา การทำให้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ ควรสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอย่างสร้างสรรค์จารีตประเพณีสิบสองเดือนบรรจู่ไว้ในบทเรียนทุกช่วงชั้น และ ๓) ด้านอนาคต องค์กรสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทสำคัญต่อการบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูผู้สอนเป็นโค้ช ทำการเรียนรู้ให้น่าสนใจ เน้นการฝึกทักษะผ่านกิจกรรมในแหล่งชุมชนสร้างสรรค์มองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นร่วมกันโดยไม่ลืมรากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของไทยจรรโลงและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การจัดการเรียนการสอน; การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม; ท้องถิ่นล้านนา

Research Title: An Integrated Instruction with Art and Cultural Preservation for Lanna Community.

Researchers: Assist. Prof. Dr. Woravit Nithedsilp and Mr. Chawalit Kodsiri

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus

Fiscal Year: 2560 / 2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The research objectives are to study the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation, to study the behaviors of teaching and learning management, and to interpret the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation.

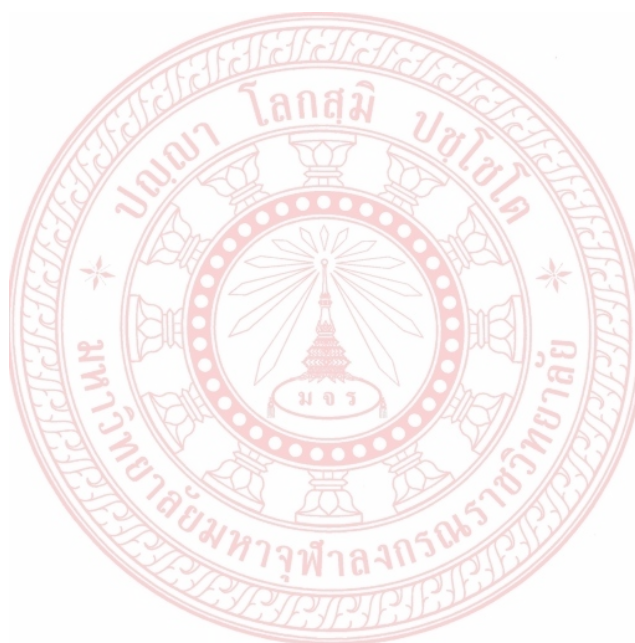
The results of research found from the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation revealed that the northern region of the nation, Lanna is abundant of colorful arts and cultures as well as the outstanding and unique folk wisdom available in the specific area. The scent of Lanna culture can be touched within the alive learning centers such as the graceful silverware at Srisupun temple, the wooden sculpture community along with Ban Tawai canal, and the smile-clay molding at Ban Patan village.

In the part of the behaviors of teaching and learning management, the researcher directly observed and discovered that the learners are proud to be part of Lanna cultural preservation, fully attended in learning and exchanging knowledge with folk scholars and got a chance in designing and producing a work piece.

The interpretation of the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation can be summarized into 3 parts; 1) the learning center: the center is to promote the integrated Lanna local art and cultural preservation, 2) the Lanna folk wisdom: the

knowledge and culture will be maintained and preserved creatively by setting the 12-month tradition in every educational level, and 3) the future: every level of institutional organization is going to play a vital role towards the instructional integration both in and out of the system as well as the informal education. The teachers act as coaches, creating the lively teaching and learning environment, emphasizing on skill training through doing activities in the creative community center, deeply realizing the values of their hometown and sincerely inheriting ancestors' knowledge to next generation.

Keywords: Integrated; Instruction; Art and Cultural Preservation; Lanna Community



กิตติกรรมประกาศ

นักวิจัยที่ประสบความสำเร็จได้โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่รอบรู้คอยให้การช่วยเหลือหนุนเสริมองค์ความรู้ในการคิดอ่าน และออกแบบการวิจัยให้นักวิจัยที่ท่านดูแลสามารถมองงานออกมองงานเป็น และเขียนงานได้ การบูรณาการงานวิจัยสามสิ่งสำคัญที่ต้องเข้าถึงพร้อมเข้าใจ คือ ประการแรกเข้าถึงหัวใจของการวิจัย หมายถึง ทำอย่างไรให้งานวิจัยออกมาใช้ประโยชน์ได้ ประการที่สอง เข้าใจการศึกษาที่เจาะลึกถึงการจัดการเรียนรู้ และประการสุดท้ายพัฒนาตนเองโดยบูรณาการความรู้ และองค์การใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญของชุมชน ต่อยอดให้ประเทศชาติเดินก้าวไปข้างหน้าได้

การศึกษานักวิจัยมีผู้แสดงหลักหลายท่าน นำโดยท่านพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้สร้างสรรค์อุโบสถเงินเป็นแหล่งแรกของโลก ด้วยการรวมพลังครูช่างดูลเงินในชุมชนมาร่วมรังสรรค์ให้หมู่บ้านพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาติ และได้พรรณาสถิตศิลปวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งให้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยพึงจนเกิดความซาบซึ้งตรึงใจเข้าถึงจิตวิญญาณของวัฒนธรรมล้านนาอย่างแท้จริง โดยมีพระมหาไพรัช วชิโร และพระทีพยมงคล สุมงคล สืบต่อวัฒนธรรมสืบสานได้อย่างดีงาม ผู้แสดงอีกท่าน คือ พ่อหลวงสวัสดิ์ พันธุศาสตร์ ผู้ใหญ่บ้าน (ผู้นำชุมชนหมู่ ๒) “กลุ่มแกะสลักสำหรับช่าง” พร้อมด้วยคุณสมาน อินทมอย “ครูช่างประธานกลุ่มนักแกะสลัก” สองพลังที่สำคัญของชุมชนแห่งบ้านถวาย ส่งสมความรู้ฝีมือการแกะไม้อย่างวิจิตรไม่เป็นรองใครเล่าลือทั่วโลก ผู้แสดงท่านต่อไป คือ คุณประพันธ์ พงษ์จันทร์โชติ ครูช่างมือลงลักษณะปิดทองกล่องไม้ และโตกอย่างประณีตบรรจงศิลป์ “สองฝั่งคลองบ้านถวาย” ส่วนผู้แสดงสำคัญยิ่งอีกท่าน ที่มีบทบาทอย่างมาก คือ คุณผล วงศ์ปัญญา ครูช่างทำดินให้ยืมได้ในกิริยาบถของนานาสัตว์ โด่งดังในชื่อ “หมู่บ้านหมุย้ม แห่งบ้านป่าตาล” ทุกท่านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม Focus Group Discussion เป็นผลให้คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลจริงที่ดีมีคุณภาพ สามารถนำมาสื่อสารบอกเล่าต่อในด้านการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา แหล่งเรียนรู้ศิลปะพื้นบ้านล้านนาในท้องถิ่นมีมากมายแต่ปรากฏเหล่านี้ คือมนุษย์สำคัญที่ฝังวัฒนธรรมล้านนาไว้ในกระแสเลือดที่ยั่งยืนรักษา ทะนุถนอมให้คงคุณค่าสืบไป

ผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) วิทยาการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ แม่ไก่ ๑๑ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้ความรู้ต่อการออกแบบเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ พระพรหมบัณฑิต อธิการบดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนวิจัย รวมถึงทีมงานทุก ๆ ท่านของสถาบันวิจัยที่กรุณาให้

ข้อมูลดีๆ มีประโยชน์มีค่ายิ่งต่อคุณภาพของงานวิจัย ประชากรหลักในการวิจัย คือ นิสิตสาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
เชียงใหม่ รหัส ๕๗ ทุกรูปทุกคน ที่ตั้งใจตั้งใจศึกษาเรียนรู้ในรายวิชานวัตกรรมการสอนสังคม
Innovation Teaching in Social Studies, รหัส ๒๐๓ ๔๒๙ , ๒ (๑-๒-๓) ช่วยพัฒนาเครื่องมือวิจัย
ตลอดเป็นผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูลและร่วมกิจกรรมการถอดบทเรียนอย่างเต็มที่และตั้งใจจริง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยคณะผู้วิจัยที่ร่วมงานทุกระบวนของการวิจัยเสร็จ
สมบูรณ์ พร้อมด้วยความอนุเคราะห์ของบุคลากรหลายท่าน ซึ่งไม่อาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ให้
คำแนะนำถึงกระบวนการทางธุรการและเอกสารงานสารบรรณออกมาเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
ได้ ขอให้กุศลจิตทุก ๆ ท่านได้อนิสงฆ์ผลบุญ มีอายุ วรรณะ สุข พละ ทุกท่าน ทุกคน เทอญ



สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ข)
กิตติกรรมประกาศ.....	(ง)
สารบัญ.....	(ฉ)
สารบัญตาราง.....	(ช)
สารบัญภาพ.....	(ณ)
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๖
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๗
๑.๕ ข้อตกลงเบื้องต้น และข้อจำกัดในการวิจัย.....	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๐
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจในวัฒนธรรมล้านนา.....	๑๑
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้.....	๒๓
๒.๓ การถอดบทเรียน.....	๓๘
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๓
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๔๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๔๖
๓.๒ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๔๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๔๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๔๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๑

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๕๓
๔.๑ การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ.....	๕๓
๔.๒ พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ.....	๖๗
๔.๓ ถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ.....	๗๗
๔.๔ การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม.....	๙๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๙๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๙๙
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๐๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๐๔
บรรณานุกรม.....	๑๐๖
ภาคผนวก.....	๑๑๑
ภาคผนวก ก บทควมวิจัย.....	๑๑๒
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัย ไปใช้ประโยชน์.....	๑๓๑
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับของโครงการ.....	๑๓๓
ภาคผนวก ง เครื่องมือประกอบการวิจัย.....	๑๓๕
ภาคผนวก จ รูปภาพประกอบกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๑๔๐
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๕๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ตารางการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วย วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา”	๕๑
๔.๑ แสดงการสำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่.....	๕๕
๔.๒ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๑ ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่.....	๖๙
๔.๓ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๒ ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่.....	๗๑
๔.๔ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๓ ในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่.....	๗๒
๔.๕ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๑ ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่.....	๗๓
๔.๖ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๒ ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่.....	๗๕
๔.๗ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๓ ในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่.....	๗๖
๔.๘ แสดงการวิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ ๓ แหล่งเรียนรู้.....	๙๒

สารบัญญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๒.๑ แสดงองค์ประกอบของวัฒนธรรมโดยทั่วไป มี ๔ ประการ.....	๑๗
๒.๒ แสดงหลักการเขียนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้.....	๒๘
๔.๑ แสดงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่.....	๕๗
๔.๒ แสดงแผนที่จังหวัดเชียงใหม่.....	๕๙
๔.๓ แสดงพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์.....	๖๒
๔.๔ แสดงภาพถ่ายดาวเทียมแสดงแนวกำแพงเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๖.....	๖๔
๔.๕ แสดงเส้นทางแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๖๔
๔.๖ แสดงการบรรยายเทคนิคการปั้นดิน โดยคุณผล วงศ์ปัญญา.....	๖๗
๔.๗ แสดงการบรรยายเทคนิคการแกะไม้ โดยคุณสมาน อินทมอย และคุณอนัน ทาโน.....	๖๘
๔.๘ แสดงการบรรยายศิลปวัฒนธรรมโดยท่านพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ และคุณสมชาย ใจคำบุญเรื่อง สานิตการขึ้นรูปเครื่องเงิน.....	๖๘
๔.๙ กิจกรรมถอดบทเรียน ณ ห้องประชุมวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐.....	๗๗
๔.๑๐ กิจกรรมสรุปบทเรียน ณ ห้องประชุมอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วันศุกร์ ที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๐.....	๗๘
๔.๑๑ แสดงอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในอดีต ผู้ถ่ายภาพ บุญเสริม สาดราภัย.....	๘๐
๔.๑๒ กิจกรรมเรียนรู้ ณ บ้านถวายเป็น (สองฝั่งคลอง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	๘๑
๔.๑๓ กิจกรรมเรียนรู้ ณ บ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	๘๔
๔.๑๔ แสดงนิสิตลงมือปฏิบัติการปั้นดินยี่มได้.....	๘๖
๔.๑๕ กิจกรรมเรียนรู้ วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	๘๗
๔.๑๖ อุโบสถเงินทั้งหลัง และ พระพุทธรูปเงิน วัดศรีสุพรรณ.....	๘๘
๔.๑๗ แสดงชุมชนวัวลาย ในอดีต ผู้ถ่ายภาพ บุญเสริม สาดราภัย.....	๙๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ พบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ รวมถึงการศึกษา Education โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัวในมิติสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการศึกษาที่หลายต่อหลายประเทศทั่วโลกพัฒนา ซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องยึดหลักผลลัพธ์ทั้งในแง่ของความรู้ในวิชาแกนและทักษะแห่งศตวรรษใหม่เป็นผลลัพธ์ที่ประเทศ รวมถึงสถานศึกษา สถานที่ทำงาน และชุมชนต่างเห็นคุณค่าทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จะช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต^๑ ตลอดจนในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์พื้นฐานคือ การจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO โดยในศตวรรษที่ ๒๑ ทุกประเทศได้มีการพัฒนาและใช้หลักสูตรการศึกษาที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ Learn to know Learn to be Learn to do เพื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองของชาติ และ Learn to live together เพื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลโลก^๒ และพบว่าในปัจจุบันวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา กำลังจะเลือนรางหายไปในอนาคต เพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก อาทิ จากเมืองหลวงและประเทศทางตะวันตกทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่าง

^๑ Bellanca, J., and R. Brandt, ๒๐^{๑๕} Century Skills, Rethinking How Students Learn, (Bloomington, IN: Solution Tree, ๒๐๑๐), p. ๑.

^๒ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School Instruction Guidelines), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐.

รวดเร็วอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า ๑๐๐ ปี ทำให้ผู้เรียน นิสิต เยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลจาก ประเพณีวิถีชีวิตอันเป็นแบบเฉพาะของตนเอง ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนที่ถ่ายทอด ความรู้ทางด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนามีน้อยมาก แม้รัฐจะให้การสนับสนุนและส่งเสริมก็ตาม แต่ไม่จริงจังและทั่วถึง การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมไทยตั้งแต่ยุคอดีตถึงยุคปัจจุบันได้ส่งผล กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึง ควรที่ให้ผู้เรียนจะได้นำเอาความรู้ในวัฒนธรรมของตนมาใช้ให้มีความผสมผสานกลมกลืนกับความรู้ ความก้าวหน้าใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตนเองให้ทันตามกระแสโลก อีกทั้งไม่ละทิ้งสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ การที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้แห่งยุคโลกาภิวัตน์ โดย ไม่ละทิ้งสิ่งที่ดีงามของวัฒนธรรมล้านนานั้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตราที่ ๗ ที่ได้ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรใหม่ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการประยุกต์ใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนหรือเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะในการจัดการและ ทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่าง มีประสิทธิภาพ^๓

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ได้ตระหนักและ มองเห็น คุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทยอย่างมากมาย จนกระทั่ง กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ กล่าวว่า บุคคลซึ่ง รวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทาง ชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน อีกทั้ง มาตรา ๗๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการ ป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ว่า มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย ด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ข้อ ๖ ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคี และการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ มาตรา ๒๘๙ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมี อำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย^๔

อย่างไรก็ตาม หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปการเรียนรู้ จากเดิมการยึดเอา รายวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นการยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่า “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ไม่ได้ แปลว่าครูลดบทบาทหรือลดความสำคัญลง ตรงกันข้าม ครูกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น อีกทั้งจะทำให้การศึกษามีพลังและศักดิ์ศรีในการแก้ปัญหาของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม สังคมทุกวันนี้เชื่อมโยง ซับซ้อนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถเผชิญกับความซับซ้อน และความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ จึงเกิดสภาวะวิกฤต เช่น ไม่สามารถแก้ไขปัญหา ความยากจน การไม่มีงานทำ ความเครียด ความรุนแรง ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโรคเอดส์ อุบัติเหตุ ความขัดแย้ง อาชญากรรม และการทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จึงไม่สามารถจัดระบบชีวิต และสังคมให้ อยู่เย็นเป็นสุขได้ การเรียนโดยการท่องหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญ และแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ เพราะโลกแห่งวิชา กับโลกแห่งความจริงต่างกัน การเรียนโดยเอาวิชาเป็นตัว ตั้งทำให้แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิตและสังคมที่ซับซ้อน และเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว สถานการณ์จริงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มนุษย์ก็อยู่ในความเปลี่ยนแปลงนั้น เรียนรู้ใน ความเปลี่ยนแปลงนั้น ให้รู้พอ รู้ทัน รู้เผชิญ และรู้การจัดระบบชีวิต และสังคมให้อยู่ในดุลยภาพใน สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด คือการเรียนรู้ใน สถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครู จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบ ทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตหรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางจิต วิญญาณด้วย มนุษย์ต่างจากสัตว์ที่มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณ (Spiritual Development) ความ เป็นมนุษย์อยู่ที่พัฒนาการทางจิตวิญญาณ วิกฤตการณ์ของมนุษย์เกิดจากการทอดทิ้งมิติทางจิต วิญญาณ เหลือแต่มิติทางวัตถุจึงพากันวิกฤตทั้งโลก การศึกษาสมัยใหม่ที่จะพามนุษย์รอดจาก วิกฤตการณ์ต้องไปถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณ เพราะจิตวิญญาณอยู่ในชีวิตมนุษย์ การเรียนที่เอา ชีวิตเป็นตัวตั้งจะทำให้ค้นพบมิติทางจิตวิญญาณ การศึกษาทั่วโลกเป็นส่วนใหญ่แยกกว่าชีวิตก็อย่างหนึ่ง การศึกษาก็อีกอย่างหนึ่งโดยการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ตามหลักทางพุทธ

^๔ ราชกิจจานุเบกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐), หน้า ๓, ๑๘, ๒๓, ๑๑๖.

ศาสนาถือว่า ชีวิตคือการศึกษาและการศึกษาคือชีวิต ศาสนาอื่นก็เช่นเดียวกัน ชีวิตและการศึกษาอยู่ที่เดียวกัน การปฏิรูปการเรียนรู้คือการย้ายการศึกษาให้มาอยู่ที่เดียวกับชีวิต ที่ว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น หมายถึงชีวิตของผู้เรียน คือชีวิตของผู้เรียนคือการศึกษา การศึกษาคือชีวิตของผู้เรียน และชีวิตคือการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนแบบเอาชีวิตเป็นตัวตั้งนี้ ควรจะเปลี่ยนบทบาทจากการต้องท่องบ่นเนื้อหาวิชามาถ่ายทอดให้นักเรียนฟัง เป็นผู้ให้ความรักความสนใจในชีวิตของนักเรียนแต่ละคน จัดประสบการณ์การเรียนรู้อันหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน ร่วมเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในสถานการณ์จริง รู้ศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคนและส่งเสริมให้นักเรียนได้นำศักยภาพนั้นมาใช้ ข้อนี้นักเรียนอาจไม่รู้ตัวเองแต่ครูรู้ นักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัดของตนจะมีความสุขอย่างยิ่ง และรักครูอย่างยิ่ง นักเรียนแต่ละชั้นจะมีครูอันหลากหลาย เช่น พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปิน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงจะไม่โดดเดี่ยว แต่มีเพื่อนครูหลากหลายจำนวนมาก ครูจะมีความสุขในการเรียนการสอนแบบนี้ และเก่งวันเก่งคืน รวมทั้งเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดใหม่ ประสบอริสภาพและมิตรภาพอันไพศาล เพราะการเรียนการสอนแบบนี้เป็นกระบวนการอันละเอียดของความเป็นมนุษย์ ซึ่งรวมเอาประชาธิปไตยและธรรมะเข้ามาในกระบวนการนี้ด้วย ชีวิตของครูจึงเปลี่ยนไป นำไปสู่ความสุขและความสร้างสรรค์อย่างยิ่ง^๕ สอดคล้องกับคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ในการส่งมอบพิมพ์เขียว (Blueprint) ที่ได้รับฟังความคิดเห็นทั่วประเทศ ซึ่งมีข้อเสนอที่น่าสนใจหลายเรื่องเพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการนำไปขับเคลื่อนและเลือกทำ ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าว ยึดวิสัยทัศน์ประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๗๕ คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งเน้นคนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปฏิรูป โดยมีเป้าหมายพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์ อยู่ดี มีสุข เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ปรับตัวเองเข้ากับสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีคุณสมบัติช่วยสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของชาติ โดยต้องการให้ตัวบ่งชี้ในปี ๒๕๗๕ จากการปฏิรูปตามพิมพ์เขียวนี้นี้ เพื่อให้มีอัตราคนว่างงานบวกรวมเงินเพื่ออยู่ในระดับ ๑-๓ ที่ดีที่สุดของโลก มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไทยอยู่ในลำดับที่ ๒ ของอาเซียน และลำดับที่ ๑-๕ ของเอเชีย มีนวัตกรรมของไทยอยู่ในลำดับ ๑ ใน ๕ ของเอเชีย และค่าคะแนนการไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบสูงกว่า ๖๐ ใน ๑๐๐ คะแนน หลักสำคัญที่เสนอในพิมพ์เขียวนี้นี้มีหลายเรื่อง แต่ที่สำคัญทางเจ้าภาพ^๖ โดยกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘ กำหนดวาระการปฏิรูปการศึกษา ๓ เรื่องสำคัญ คือ (๑) ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา (๒) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษาด้านอุปสงค์ (๓) ปฏิรูประบบการเรียนรู้ ดังนี้

^๕ วิทยา อินธิมาศ, หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา,

<<https://www.gotoknow.org/posts/63059>>, ๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^๖ เรื่องเดียวกัน

ประเด็นที่ ๑ ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา โดยเน้น ๕ ด้านคือ ๑) ปฏิรูปนโยบายการจัดการศึกษาและการจัดองค์กรในระบบการศึกษา ที่เน้นการกระจายอำนาจการจัดการสถานศึกษา การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ๒) ปฏิรูปการเตรียมการผู้เข้าเรียน ๓) ปฏิรูปการบริหารบุคลากรทางการศึกษา ทั้งการผลิต ปรับปรุงพัฒนา การประเมินผล และสร้างระบบคุณธรรมของบุคลากร ๔) ปฏิรูประบบธรรมาภิบาลการจัดการศึกษา ๕) ปฏิรูประบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ประเด็นที่ ๒ ปฏิรูปการคลังด้านการศึกษา โดยเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน มีการจัดทำระบบป้องกันการศึกษโดยจัดสรรให้แก่ผู้เรียนนำไปจ่ายให้แก่สถานศึกษาด้านอุปสงค์ตรงตามระดับการศึกษา มีการจัดสรรงบดำเนินการที่ต้องการเพิ่มพิเศษเพื่อจัดสรรงบประมาณให้แก่ผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เพียงพออย่างมีคุณภาพและตามความเป็นจริง และ

ประเด็นที่ ๓ ปฏิรูประบบการเรียนรู้ โดยปฏิรูปหลักสูตรในการเรียนการสอนทุกระดับให้เหมาะสมและทันสมัยทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ หลักสูตรตามภูมิสังคม และหลักสูตรเฉพาะ รวมทั้งมีวิธีการจัดการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดด้วยเหตุและผล หาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งการเรียนในห้องเรียน การเรียนจากกิจกรรม การเรียนรู้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม และการฝึกทักษะ ตลอดจนปฏิรูปวิธีการวัดผล เพื่อสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทั้งการวัดความรู้ร่วม การวัดความรู้เฉพาะ การวัดทักษะ และการวัดผลการจัดการศึกษา โดยวัดผลจากการทำงานของผู้ที่จบไปแล้ว อีกทั้งควรมีการปฏิรูปการสร้างความรู้ใหม่ที่สถาบันอุดมศึกษาและสถาบันวิจัยควรเน้นสร้างความรู้ใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเสริมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน^๗

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดรายวิชาในวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ได้มองเห็นประเด็นสำคัญที่ว่าปัญหาทางด้านการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องมีการจัดการศึกษาพระพุทธานุชาตบวรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม ควรมีการเสริมในด้านการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม อันจะเป็นการจัดการศึกษาที่สะท้อนมุมมองทุกมิติทั้งทางโลกและทางธรรม นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนแล้ว นิสิตยังได้เพิ่มเติมห้องเรียนมีชีวิตและเป็นของจริง ซึ่งนิสิตที่เรียนสายการศึกษา ทั้งครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ, ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี ๒๙๒/๒๕๕๘ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา
เข้าพบ รมว.ศึกษาธิการเพื่อมอบพิมพ์เขียวข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา,
<<http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/292.html>>, ๕ กันยายน ๒๕๕๘.

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะได้จัดการศึกษาในอนาคตให้สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ผู้วิจัยจึงสนใจในการนำเอาวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา โดยการสอนแบบบูรณาการผสมผสานกับรายวิชาในหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นของตนเอง มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีของตนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในอนาคตต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

๑.๒.๓ เพื่อถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากร

นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ถึง ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ คือ การเชื่อมโยงวิชาหนึ่งเข้ากับวิชาอื่นๆ ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจำแนกตามจำนวนผู้สอนมี ๓ ลักษณะ คือการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน และการบูรณาการแบบสอนเป็นทีม

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา คือ การอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามจุดเน้นของสถาบัน

ล้านนา คือ ดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยที่มีประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชนชาวพื้นเมือง ที่อาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบน ๘ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ ความสามารถ วิธีการผลงานที่คนในชุมชนได้ค้นคว้า รวบรวมไว้ และจัดเป็นความรู้ถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดผลผลิตที่ตีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์สามารถนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้ ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการ เป็นต้น

แหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งหรือศูนย์รวมของข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยี และสารสนเทศ ที่เสริมสร้างให้ผู้ศึกษาได้แสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เหล่านี้ตั้งอยู่ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานสัตว์ สถานที่สำคัญต่างๆ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดประชาชน สถานที่ราชการ และสถานประกอบการ เป็นต้น

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ปีการศึกษา ๒๕๕๙ – ปีการศึกษา ๒๕๖๐

๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การบูรณาการ (Integrated) หมายถึง การเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในรายวิชาเดียวกัน หรือ การเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา (ข้ามสาระ) ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มี ๓ ลักษณะคือ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน และการบูรณาการแบบสอนเป็นทีม

การจัดการเรียนการสอน (Instruction) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางวิชาการ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.๓) ในรายวิชานวัตกรรมการสอน สังคมศึกษา

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา, มคอ.๓ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF3: HEd) หมายถึง รายวิชานวัตกรรมการสอนสังคม(Innovation

Teaching Media in Social Studies) รหัส ๒๐๓ ๒๒๙ จำนวน ๒ หน่วยกิต (๑-๒-๓) กำหนดไว้ ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์ นวัตกรรมการสอน การสร้างสื่อการเรียน ประเภทของสื่อที่เหมาะสม การใช้สื่อ และการพัฒนาสื่อเฉพาะตามระดับการศึกษา การผลิตสื่อและการประเมินสื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (Art and Cultural Preservation) หมายถึง การอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ท้องถิ่นล้านนา (Lanna Community) หมายถึง ผืนดินทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจำนวน ๘ จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

๑.๕ ข้อตกลงเบื้องต้น และข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ทางภูมิสังคม (หรือทิศทางพุทธศาสนา เรียกว่า “ทักษิณ” หมายถึง ทิศใต้) จำนวน ๓ แหล่งเรียนรู้ ได้แก่

- ๑) วัดศรีสุพรรณ ถนนวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการทำเครื่องเงินและอุโบสถเงินหลังแรกของโลก
- ๒) ชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการทำเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของทางภาคเหนือ
- ๓) ชุมชนบ้านถวาย ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการแกะสลักไม้ที่มีชื่อเสียงของทางภาคเหนือ

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ทราบการบูรณาการเรียนการสอนและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการสอนของนิสิต สาขาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ คณาจารย์ ชุมชน ท้องถิ่น และผู้ที่สนใจ ตลอดจนส่งผลถึงนักเรียนในที่สุด โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้

๑.๖.๑ ได้กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการได้กิจกรรมการถอดบทเรียน และพฤติกรรมกรเรียนรู้แบบบูรณาการของ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

๑.๖.๒ เกิดความรู้ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเพื่อการจัดการ

๑.๖.๓ ได้พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนทางบวกสำหรับนิสิตเรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

๑.๖.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปเผยแพร่แก่นิสิต คณาจารย์ นักวิชาการ เพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา



บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจในวัฒนธรรมล้านนา

๒.๑.๑ ความหมายของวัฒนธรรม

๒.๑.๒ ลักษณะของวัฒนธรรม

๒.๑.๓ องค์ประกอบของวัฒนธรรม

๒.๑.๔ ประเภทของวัฒนธรรม

๒.๑.๕ ความสำคัญทางวัฒนธรรม

๒.๑.๖ วัฒนธรรมล้านนา

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ
แหล่งเรียนรู้

๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการ และการสอนแบบบูรณาการ

๒.๒.๒ เหตุผลในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

๒.๒.๓ ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

๒.๒.๔ รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

๒.๒.๕ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

๒.๒.๖ หลักการในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐาน

๒.๒.๗ ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

๒.๒.๘ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้

๒.๓ การถอดบทเรียน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจในวัฒนธรรมล้านนา

๒.๑.๑ ความหมายของวัฒนธรรม

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิตและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ในเมื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องที่กว้างใหญ่และมีแง่มุมต่างๆ ให้พิจารณาอย่างซับซ้อน เรื่องของวัฒนธรรมจึงสามารถมองได้หลายแง่มุมไปด้วย มีผู้ให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ต่างๆ กัน

คำว่า “วัฒนธรรม” ถอดศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า (Culture) เป็นคำที่พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติไว้ โดยมาจากการรวมกันของคำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง และคำว่า “ธรรม” ซึ่งหมายถึง การกระทำหรือข้อปฏิบัติ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงหมายถึง ข้อปฏิบัติเพื่อให้มนุษย์เกิดความเจริญงอกงาม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ กล่าวไว้ ๔ นัย ดังนี้คือ

๑. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ
๒. วิถีชีวิตของหมู่คณะ
๓. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน
๔. พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกเขาของตน^๑

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตรกรรมและผลิตผลทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม^๒

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๕๘.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงวัฒนธรรม, วัฒนธรรมประจำชาติ, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๑), หน้า ๑๙.

ส่วน พระยาอนุমানราชชน กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้เรียนกันได้เอาอย่างกันได้^๓

ทำนองเดียวกัน สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นส่วนคนไทยที่นำมาจากภาษาบาลี สันสกฤต แปลว่า ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ หรือธรรม คือความเจริญ^๔

สำหรับ งามพิศ สัตย์สงวน กล่าวว่า วัฒนธรรม คือพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ขึ้นด้วย และเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักมานุษยวิทยาใช้เพื่อทำความเข้าใจประเพณี วัฒนธรรม ที่แตกต่างกันของมนุษย์ในสังคมต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งเพื่อเข้าใจตัวเราเอง และสังคมของเราด้วย^๕

ขณะที่ ณรงค์ เสียงประชา ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำเอามาใช้ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม ซึ่งจะรวมถึงการช่วยแก้ปัญหาและช่วยสนองความต้องการของสังคมนั้น^๖

นอกจากนี้ สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าและศีลธรรมอันดีงามของประชาชนในสังคม^๗

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สรรสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมนั้นๆ

๒.๑.๒ ลักษณะของวัฒนธรรม

ทุกสังคมต้องมีวัฒนธรรม และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมนั้นย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แสดงออกให้ปรากฏจนทำให้บางท่านใช้เขตของวัฒนธรรม เป็นเครื่องแบ่งอาณาเขตของประเทศชาติได้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

^๓ ณรงค์ เสียงประชา, **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๔.

^๔ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **วัฒนธรรมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาภูมิภววิทยาลัย์, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๕ งามพิศ สัตย์สงวน, **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รามการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^๗ สมชัย ใจดี และ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์, **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

ณรงค์ เสียงประชา กล่าวถึง ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมจะประกอบด้วยหลัก ๘ ประการ คือ

๑. วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสิ่งช่วยในการดำเนินชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นล้วนเป็นวัฒนธรรม

๒. วัฒนธรรมเป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง (Integrative) เช่น ความรู้ ความเชื่อวิถีในการดำเนินชีวิต สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

๓. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นแนวทางพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้กันได้ (Learned Ways of Behavior) มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน และลักษณะข้อนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ กล่าวคือ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์ปราศจากการเรียนรู้มาก่อน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์เกิดจากการเฝ้าของสัญชาตญาณ (Instinct) ส่วนมนุษย์นั้นมีสมองอันทรงคุณภาพ จึงสามารถรู้จักคิด ถ่ายทอด และเรียนรู้ ขบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นการเรียนรู้ จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

๔. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกแห่งสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในขบวนการดังกล่าว ก็คือการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Communication) ได้แก่ การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อน ๆ ดำเนินสืบต่อเนื่องกันมามิขาดสาย ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น “มรดกแห่งสังคม” (Social Heritage)

๕. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น (Super Organic) หมายถึง สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกันในทางกายภาพ หรือชีวภาพนั้นอาจเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม กล่าวคือของสิ่งหนึ่งอาจนำมาใช้ในความหมายที่ต่างกันออกไปในแต่ละสังคมต่างๆ ที่ก็คือสิ่งเดียวกันนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ลี้นั้นเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของทุกคน ชาวธิเบตนำมาใช้ในการแสดงออกซึ่งความเคารพนับถือด้วยการแลบลิ้นเป็นต้น ส่วนชาวไทยกลับถือเป็นการแสดงที่ไม่สุภาพอย่างยิ่ง

๖. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) หรือแผนดำเนินชีวิต (Design for Living) ของมนุษย์

๗. วัฒนธรรมเป็นผลจากการช่วยกันสร้างสรรค์ของมนุษย์และได้มีการปรับปรุงดัดแปลงสิ่งใดที่ไม่ดีหรือล้าสมัยก็เลิกใช้ไป สิ่งใดที่ดีก็ยังคงเอาไว้ใช้ต่อไป เช่น การเพาะปลูกเดิมใช้แรงสัตว์ต่อมาเห็นว่าเป็นวิธีที่ล่าช้าและล้าสมัย จึงประดิษฐ์หรือซื้อเครื่องมือเครื่องจักรมาใช้ในงานเพาะปลูก ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น

๘. วัฒนธรรมมิใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นของส่วนรวมสิ่งที่จะถือเป็นวัฒนธรรมได้จะต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับถือปฏิบัติ มิใช่เฉพาะคนใดคนหนึ่งยอมรับนับถือปฏิบัติเท่านั้น^๘

นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ ได้สรุปลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ๔ ประการประกอบด้วย

๑. วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบความคิดของมนุษย์ (Cognitive Systems) ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบทางชีวภาพ (Biological Systems) เพราะระบบความคิดเกิดมาจากระบบสมองระบบประสาท และระบบจิตใจของมนุษย์รวมกัน มนุษย์จะมีความคิดดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับระบบทางร่างกายดีหรือไม่ดี คนที่มีร่างกายอ่อนแอ เจ็บๆ ป่วยๆ ตลอดเวลา สมองและการรับรู้ย่อมผิดพลาดคลาดเคลื่อนคิดอะไรไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม มนุษย์มีวิธีการดำรงชีพดีขึ้นๆ นับตั้งแต่ได้แยกทางมาจากไพรเมท ระดับต่ำ (ทางสมอง) ชนิดอื่นๆ ก็เพราะมีมนุษย์บางกลุ่มบางพวกที่มีสุขภาพดี มีมันสมองเลิศ คิดสร้างระบบและวัตถุเอาไว้ให้ ส่วนมนุษย์ที่ร่างกายและสมองไม่ดีก็คิดสร้างสิ่งต่างๆ ที่ง่ายและสบายกว่า อย่างไรก็ตามทุกคนต่างก็ช่วยกันคิดและสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเสมอ

๒. วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว ดังกล่าวมาแล้วว่าวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบความคิดและแสดงออกมาทางพฤติกรรมอันได้แก่ การกระทำในแง่ของการสร้างวัตถุ (ผลิตสิ่งของ) และระบบต่างๆ ทางสังคม กฎการคิดของมนุษย์คือความคิดไม่คงที่เปลี่ยนแปลงได้เรื่อยๆ วันนี้คิดอย่างหนึ่ง วันพรุ่งนี้อาจจะคิดอีกอย่างหนึ่งได้ ยิ่งคิดก็ยิ่งขยายตัวและเปลี่ยนแปลงเรื่อยๆ เมื่อวัฒนธรรมคือผลผลิตของระบบความคิดของมนุษย์ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงได้เรื่อยๆ ไม่คงที่และไม่ตายตัว

๓. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องของชีวภาพแต่เพียงส่วนเดียว มันเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมเรียนรู้มาจากสมาชิกรุ่นก่อนตนซึ่งเป็นผู้อบรมสั่งสอนบอกกล่าวเล่ากันต่อๆ กันมาด้วย และเกิดมาจากการสังเกตและการลองผิดลองถูก มิใช่เป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาทางยีนส์แต่กำเนิด พฤติกรรมใดที่สืบทอดกันได้ทางชีวภาพจะเป็นพฤติกรรมทางธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นได้เองและควบคุมไม่ได้ด้วยตัวบุคคล พฤติกรรมแบบนี้ก็คือพฤติกรรมที่เป็น “สัญชาตญาณ” บุคคลจะสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ตั้งแต่เกิดจนโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นของชีวิตของมนุษย์จะเป็นช่วงสั่งสมวัฒนธรรม (Enculturation) ที่สำคัญมาก และจะต้องเรียนรู้ไปจนกว่าจะประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและครรลองของชีวิตได้เหมือนๆ กับสมาชิกคนอื่นๆ ของสังคม และเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็มีหน้าที่อบรมสั่งสอนวัฒนธรรมของตนนั้นให้แก่สมาชิกรุ่นเยาว์ของสังคมต่อไปอีก การอบรมสั่งสอนและสืบทอดวัฒนธรรมนั้น มนุษย์มีวิธีการที่ดีที่สุดที่สัตว์อื่นๆ ไม่มีใช้นั้นคือการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการส่งต่อวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสัตว์ (อื่นไม่มีวัฒนธรรมเพราะไม่มีขนาดของสมองที่ใหญ่และมีสัดส่วนพอดีกับน้ำหนักของ

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

ร่างกายเหมือนอย่างมนุษย์ที่สามารถจะคิดเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสูง
เหมือนอย่างการใช้ภาษาในการสื่อสารของมนุษย์

๔. วัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนรวม ครรลองหรือระบบการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม
ต้องสอดคล้องกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม บุคคลต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น
จึงจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี คนเราอยากให้ตนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเสมอ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม
ประเภทหนึ่งที่ไม่สามารถดำรงชีพอยู่โดยลำพังตนเองได้ เมื่อมนุษย์คิดพฤติกรรมและสิ่งของใดๆ
ขึ้นมาก็ต้องทดลองใช้งานได้ที่เสียก่อน แล้วจึงเผยแพร่ออกไปสู่คนส่วนใหญ่ของสังคมของตน^๙

ยศ สันตสมบัติ ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๖ ประการด้วยกัน คือ

๑. วัฒนธรรมเป็นความคิดรวม (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนด
มาตรฐานของพฤติกรรม คนในวัฒนธรรมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นใน
สถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของเขามีความสอดคล้องต้องกันกับผู้อื่น เช่น ค่านิยมอย่าง
หนึ่งในสังคมไทยคือการเคารพนับถือผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพบผู้ใหญ่ที่ตนรู้จัก เด็กทราบดีว่าตนควรยกมือ
ไหว้เพื่อทักทายและแสดงความเคารพ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็สามารถคาดคะเนได้ว่าเด็กจะไหว้ตนและ
ตนควรจะรับไหว้

๒. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is Learned) ที่ละเล็กละน้อยจากการเกิด
และเติบโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ได้รับการถ่ายทอดจาก
คนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทาง
วัฒนธรรม ซึ่งรวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้สั่ง
สมมาจากความเป็นสมาชิกสังคม จากกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนี้ มนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าตน
ควรมีพฤติกรรมเช่นไรในสถานการณ์ต่างๆ พฤติกรรมเช่นไรที่คนยอมรับว่าดีงามและถูกต้อง มนุษย์จะ
รับเอาทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน

๓. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมของมนุษย์มี
ต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของมนุษย์เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น
เงินตรา สัญญาณไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น สัญลักษณ์สำคัญที่
มนุษย์ใช้ก็คือภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกันและกัน นอกจากนั้น ภาษาและระบบ
ของสัญญาณอื่นๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็น
ระบบ และสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

^๙ นิตยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๔๔-๔๕.

๔. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ การวางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมทำงานไปได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์

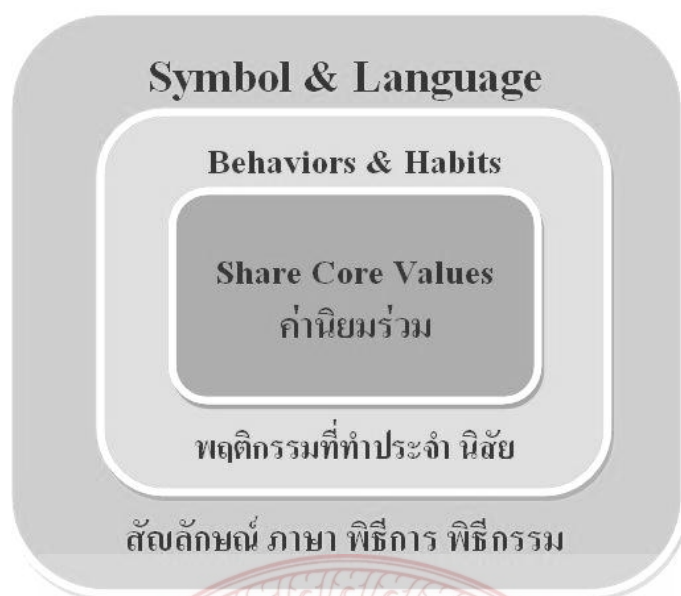
๕. วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ตัวอย่างเช่น มนุษย์ทุกแห่งหนทั่วโลกพยายามกำหนดนิยามความหมายของชีวิตและกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตอาจจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม เทพปกรณัมจักรวาลวิทยา ฯลฯ เมื่อมนุษย์ในสังคมแห่งหนึ่งพยายามกำหนดนิยามความหมายของอำนาจ กระบวนการกำหนดความหมายดังกล่าวก็ย่อมกลายมาเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองของสังคมนั้น

๖. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่น และมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา^{๑๐}

จึงสรุปได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมคือสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นที่ช่วยในการดำเนินชีวิต เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน ดังนั้น ลักษณะของวัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ประจำกลุ่มที่คนอื่นเห็นแล้วรู้ได้ทันที เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี เหมือนกันสำหรับคนในกลุ่มนั้นๆ จุดสำคัญวัฒนธรรมของสังคมต้องเป็นสิ่งที่ตั้งามทางจิตวิญญาณเป็นสำคัญ

^{๑๐} ยศ สันตสมบัติ, *มนุษย์กับวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑-๑๒

๒.๑.๓ องค์ประกอบของวัฒนธรรม



ภาพที่ ๒.๑ แสดงองค์ประกอบของวัฒนธรรมโดยทั่วไป มี ๔ ประการ
(ที่มา : http://www.baanjomyut.com/library_๒/extension-๑/culture/๐๓.html)

องค์คติ (Concept) หมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมการณ์ต่างๆ ตลอดจนทัศนคติ การยอมรับว่าสิ่งใดถูกหรือผิด สมควรหรือไม่ ซึ่งแล้วแต่ว่ากลุ่มใดจะใช้อะไรเป็นมาตรฐาน (Normal) ในการตัดสินใจหรือเป็นเครื่องวัด เช่น ความเชื่อในเรื่องการทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

องค์พิธีการ (Usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีศพ มักจะได้รับอิทธิพลจากศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ตลอดจนพิธีการแต่งกาย และการรับประทานอาหาร เช่น การแต่งกาย เครื่องแบบของทางราชการ หรือการแต่งกายเครื่องแบบเต็มยศในงานรัฐพิธีต่างๆ เป็นต้น

องค์การ (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มีวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานไว้เป็นที่แน่นอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคม ซับซ้อน (Complex Society) เช่น องค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์การที่ใหญ่ที่สุด สมาคมอาเซียน สหพันธ์กรรมกร หน่วยราชการ โรงเรียน วัด จนถึงครอบครัว ซึ่งเป็นองค์การที่มีขนาดเล็กที่สุดและใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด

องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) เป็นวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ มีรูปร่างที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น บ้าน โรงเรียน ถนน เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ อาหาร ตลอดจนผลผลิตทางด้านศิลปกรรมของมนุษย์

๒.๑.๔ ประเภทของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรมนั้น มีการจำแนกเป็น ๒ แนวคิด ดังนี้

- แนวคิดที่ ๑ ตามหลักด้านสังคมวิทยา
- แนวคิดที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๕

แนวคิดที่ ๑ แบ่งประเภทวัฒนธรรมตามหลักทางด้านสังคมวิทยา ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากสังคมโดยทั่วไปแบ่งได้ ๒ ประเภท ตามลักษณะสภาพสังคมในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งทั้ง ๒ ประเภทนี้จะต้องสอดคล้องกันเหตุเป็นผลต่อกัน แต่รูปแบบที่มีลักษณะสวนทางกันซึ่งแนวคิดนี้จำแนกเป็น

- วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture)
- วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture)

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้มีรูปร่าง จากสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ผลิตขึ้นมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร บ้านเรือน ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non - Material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ภาษา ความคิด ค่านิยม ถ้อยคำที่ใช้พูด ถ้อยคำที่ใช้พูด ประเพณี ความเชื่อที่มนุษย์ยึดถือเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิทางการเมือง วัฒนธรรมประเภทนี้บางครั้งรวมเอาการแข่งขันทักษะ กีฬา แนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีของผู้แข่งขันและการดูการแข่งขันทัวร์นัวด้วย

ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะต้องเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่ถ้าวัฒนธรรมทั้งสองส่วนนี้เปลี่ยนแปลงไม่เท่ากัน ก็จะทำให้เกิดภาวะวัฒนธรรมล่า (Culture Lag) ส่วนใหญ่วัฒนธรรมทางวัตถุมักเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น สังคมไทยเรารับเอาความเจริญทางวัตถุจากตะวันตกมาใช้ ทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ แต่ส่วนใดที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น เรื่องระเบียบวินัย ความรับผิดชอบลักษณะนิสัยการทำงาน ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดยังเปลี่ยนแปลงช้ากว่าส่วนที่เป็นวัตถุ จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจราจร ปัญหาอาชญากรรม หรือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

แนวคิดที่ ๒ แบ่งตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. คติธรรม (Moral Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เป็นหลักการดำเนินชีวิต หลักคุณธรรมต่างๆ ที่นำมาปฏิบัติในสังคมและส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ โดยเน้นทางคุณธรรม-ศีลธรรม เพราะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตมนุษย์ทุกคน ถ้าหากขาดวัฒนธรรมทางด้านคติธรรมแล้วจะทำให้เป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์ อยู่ในสังคมด้วยความยากลำบาก เข้ากับคนอื่นได้ยาก เพราะต้องมีความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความเสียสละ ความรักใคร่สามัคคีในกลุ่ม มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ทั้ง

ครอบครัวและส่วนรวม ตรงเวลา รู้จักใช้สติปัญญาในทางที่ถูกที่ควร เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ใช่ว่าอยู่ในประเภทความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

๒. เนติธรรม (Legal Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม นำมาใช้ในการจัดระเบียบของสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีความสำคัญ เท่าเทียมกัน กับกฎหมาย ถ้าหากประชาชนในสังคมทุกคนต่างยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีคุณธรรมและศีลธรรม กฎหมายนั้นก็คงไม่จำเป็นต้องการนำมาปกครองสังคม แต่เพราะมนุษย์มีความรู้ความฉลาดมากขึ้น จึงมีการหลีกเลี่ยงกฎหมายของตนเอง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีทั้งกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อควบคุมและปิดช่องว่างของกฎหมายและอย่างไรให้ประชาชนในสังคมไม่ทำผิด หรือทำความผิดน้อยลงการประพฤติตามหลักศีลธรรม ช่วยให้คนทำผิดน้อย

๓. วัตถุธรรม (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเช่น เกี่ยวกับการกินดีอยู่ดี มีเครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน ยารักษาโรค โบราณสถาน ศิลปวัตถุ สิ่งของที่เป็นสาธารณสมบัติ เพื่อการประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มพูนรายได้ ยกฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้น

๔. สหธรรม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมทางสังคม การติดต่อสัมพันธ์ มารยาทและการสมาคมการรู้จักกาลเทศะ ซึ่งรวมถึงคุณธรรมต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์เราอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เช่น มารยาทในการรับแขก มารยาทในการรับประทานอาหาร การไปงานมงคลทุกชนิด การไปงานศพ การเดินทางด้วยยานพาหนะที่แตกต่าง การโต้ตอบจดหมาย การทำให้คนเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ และรู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยปฏิภาณไหวพริบ ความสามารถของตนเอง ฯลฯ^{๑๑}

๒.๑.๕ ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในความเป็นชาติ ชาติใดก็ตามที่ไร้เสียซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นก็คงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ ชาติที่ไร้วัฒนธรรม แม้จะเป็นผู้พิชิตในการสงคราม แต่ในที่สุดก็จะเป็นผู้ถูกพิชิตในด้านวัฒนธรรม ซึ่งนับว่าเป็นการถูกพิชิตอย่างราบคาบและสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะผู้ที่ถูกพิชิตในทางวัฒนธรรมนั้นจะไม่รู้ตัวเลยว่าตนได้ถูกพิชิต วัฒนธรรมมีความสำคัญ ดังนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคม วัฒนธรรม ไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทย ให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนรวมถึงผลการแสดงพฤติกรรม

^{๑๑} ThaiLoveCultural, ประเภทของวัฒนธรรมไทย,

ตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของสังคมทำให้ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน

๒. วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความผูกพัน เดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอด

๓. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัวของแต่ละสังคมต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรม ในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมไทยกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นแบบสามีภรรยาเดียว ในสังคมอื่นชายอาจมีภรรยาได้หลายคนหรือหญิงอาจมีสามีได้หลายคน เป็นต้น

๔. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาและสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นมนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับ การประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสนองความต้องการของมนุษย์ให้มากที่สุด

๕. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดั่งามเหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อุตุน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น สังคมนั้นย่อมเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

๖. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยแตกต่างจากสังคมอื่น เช่น วัฒนธรรมทางด้านนการทักทาย คนไทยทักทายกันด้วยการยกมือไหว้ สังคมญี่ปุ่นใช้การคำนับ สังคมตะวันตกใช้การสัมผัสมือ เป็นต้น^{๑๒}

จึงสรุปได้ว่า ผู้สร้างวัฒนธรรมคือมนุษย์และสังคมเกิดขึ้นก็เพราะมนุษย์ วัฒนธรรมกับสังคมจึงเป็นสิ่งคู่กัน โดยแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมและหากสังคมมีขนาดใหญ่หรือมีความซับซ้อนมากเพียงใด ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักจะมีมากขึ้นเพียงใดนั้นวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น

๒.๑.๖ วัฒนธรรมล้านนา

คำว่า “ล้านนา” ปรากฏขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๐๙๖ ตามหลักศิลาจารึกวัดนางจันตี อำเภอลำปางของจังหวัดเชียงรายจึงหมายถึงที่นาจำนวน ๑ ล้านแปลง ซึ่งเกิดขึ้นของชุมชนแห่งนี้ โดยเกิด

^{๑๒} จันทิตรา ธนสงวนวงศ์, หน่วยที่ ๓ วัฒนธรรม, <<http://e-learning.e-tech.ac.th/learninghtml/s1301/unit03.html>>, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ขึ้นมาเป็นเวลาประมาณ ๒,๕๐๐ ปี โดยชนชาติที่เป็นเจ้าของพื้นที่คือ ชาวลัวะ^{๑๓} หากย้อนลงไปในอดีตสมัยพญามังรายดินแดนล้านนาจะแบ่งออกเป็นแคว้น ดินแดนลุ่มแม่น้ำกกคือ เมืองเชียงราย เรียกว่า “แคว้นโยนก” และดินแดนลุ่มแม่น้ำปิง คือเมืองเชียงใหม่ และเมืองลำพูน เรียกว่า “แคว้นพิงค์” เมื่อพญามังรายรวม ๒ แคว้นใหญ่เข้าด้วยกันจึงเกิดเป็นรัฐใหญ่ที่มีอาณาบริเวณกว้างขวางแต่ไม่ได้เรียกว่า “ล้านนา” คำว่า “ล้านนา” จึงสันนิษฐานว่าอาจเกิดในสมัยพญากือนา (พ.ศ. ๑๘๘๙ – พ.ศ. ๑๙๒๘) เนื่องจากหมายถึงพระนามของพญากือนา ซึ่งแปลว่าจำนวนร้อยล้านนา อาณาเขตของล้านนาในอดีตประกอบไปด้วยกลุ่มเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกัน เช่น ทิศใต้ติดเมืองตาก ทิศเหนือติดเมืองเชียงรุ่ง ทิศตะวันตกติดแม่น้ำสาละวิน และทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำโขง ล้านนา^{๑๔}

ยังมีเมืองชายขอบที่แผ่อิทธิพล ไปถึงในบางสมัย เช่น เมืองเชียงตุง เมืองยอง และเมืองอื่นๆ แต่ในสมัยรัชกาลที่ห้าเมืองชายขอบต่างๆ ดังกล่าวได้ตกเป็นของพม่า จีน และ ลาวในปัจจุบัน อาณาจักรล้านนาประกอบไปด้วย ๘ จังหวัดภาคเหนือ อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอาณาเขตติดกับประเทศต่างๆ เช่น ทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศเหนือติดกับประเทศพม่า ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกติดกับประเทศลาว ทิศใต้ติดกับจังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นสุโขทัย ทำให้ล้านนามีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทั้งเชื้อชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาที่ถ่ายทอดถึงกัน^{๑๕}

สงวน โชติสุขรัตน์ เขียนไว้ว่าอาณาจักรล้านนาในอดีตกาล เป็นอาณาจักรอิสระมิกษัตริย์ปกครองมาเป็นเวลาช้านาน ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในสมัยพระเจ้าเม็งรายที่ทรงสร้างนครเชียงใหม่เป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๙ ซึ่งเป็นยุคเดียวกับอาณาจักรสุโขทัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กล่าวว่าชนเผ่าไทยที่อพยพเข้ามาในดินแดนล้านนา ได้แก่ ไทย ญวน และอื่นๆ ก่อเกิดเป็นอาณาจักรโยนก และเมื่ออาณาจักรโยนกล่มสลาย พระเจ้าเม็งรายจึงสถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้น และได้แผ่อำนาจโดยทำสงครามกับอาณาจักรทริภุญชัยในสมัยพระนางจามเทวี และทรงสร้างเมืองต่างๆ มากมาย เมืองที่มีความสำคัญคือ เวียงกุมกาม ซึ่งสร้างใน พ.ศ. ๑๘๒๙ ในปี พ.ศ. ๑๘๓๑ พระองค์ทรงยกทัพไปตีเมืองหงสาวดี และได้เจริญราชไมตรีทำให้ได้ข้าทาสบริวารเป็นชาวรามัญมาสู่ล้านนาต่อมาในปี พ.ศ. ๑๘๓๓ ทรงยกกองทัพไปเมืองกุมกามและพระเจ้ากุมกามได้ถวายช่างต่างๆ

^{๑๓} ไพบโรจน์ สาสิทธิ์, ร้อยเรื่องล้านนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ HM Publishing, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.

^{๑๔} สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

ให้กับพระองค์ เช่น ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างฆ้อง และช่างอื่นๆ มาเผยแพร่วิชาช่างในล้านนา ทำให้วิชาช่างต่างๆ ในล้านนาเจริญขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. ๑๘๓๙ พระองค์จึงทรงสร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนาไทย นอกจากนี้พระองค์ยังทรงมีสัมพันธภาพพระราชไมตรีกับพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัย และพ่อขุนจำเมืองแห่งอาณาจักรพะเยา ซึ่งกษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ได้เสด็จมาช่วยเป็นที่ปรึกษาในการวางผังเมืองเชียงใหม่ สร้างความแน่นแฟ้นของอาณาจักรล้านนาให้มั่นคง พระเจ้าเม็งรายทรงครองเมืองเชียงใหม่จนถึงปี พ.ศ. ๑๘๖๐ จึงสวรรคต เมื่อพระชนม์อายุ ๘๐ พรรษา จากนั้นมีเชื้อสายราชวงศ์เม็งรายครองเมืองเชียงใหม่สืบมา และเสียเมืองแก่พระเจ้าหงสาวดีในปี พ.ศ. ๒๑๐๑ รวมอายุเมืองได้ ๒๖๒ ปีระหว่างที่ชาวล้านนาถูกปกครองโดยพม่าได้ถูกเกณฑ์ไปทำศึกสงครามหลายครั้งหลายหนทำให้บ้านเมืองชำรุดทรุดโทรม ชาวล้านนาได้พยายามกอบกู้อิสรภาพจากพม่าแต่ไม่สำเร็จ ในระหว่างที่พม่าปกครองล้านนา พม่าได้พยายามให้คนล้านนาเรียนรู้วัฒนธรรมพม่าโดยการนำขนบธรรมเนียมและประเพณีต่างๆ ของพม่ามาใช้ เช่น การสร้างรูปสิงห์ หรือ “มอม” ฝาหน้าประตูวัด การสักขา ตลอดจนการปรุงอาหาร เช่น แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน และอื่นๆ ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน พม่าปกครองเมืองเชียงใหม่จนถึง พ.ศ. ๒๓๑๗ จึงถูกพระเจ้ากาวิละและพระยาจำบ้าน นำทัพของพระเจ้าธนบุรีมาตีเชียงใหม่แตก ชาวเมืองจึงหนีไปอยู่ที่เวียงป่าซางทิ้งให้เชียงใหม่เป็นเมืองร้างอยู่เป็นเวลา ๒๐ ปี จนถึง พ.ศ. ๒๓๓๙ พระเจ้ากาวิละจึงบูรณะและสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นมาใหม่ให้เจริญรุ่งเรืองตราบจนปัจจุบัน^{๑๖}

จึงสรุปได้ว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในอดีตของชาวล้านนาจึงเป็นจุดเริ่มของแนวคิดด้านการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ที่มาจากหลากหลายอารยธรรม และนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมของชาวล้านนา มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงประเพณี วิถีชีวิตของคนในภาคเหนือ

^{๑๖} สงวน โชติสุขรัตน์, ไทยยวน คนเมือง, (ธนบุรี: บางสะแก การพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๓๘-๑๔๘.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้

๒.๒.๑ ความหมายของการบูรณาการและการสอนแบบบูรณาการ

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่ เชื่อมโยงศาสตร์สาขาต่างๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน^{๑๗}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า การบูรณาการ หมายถึง เป็นการนำสิ่ง หนึ่งเข้ารวมกับสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้สิ่งที่มีอยู่ “เพิ่มพูน” เกิดความสมบูรณ์มากกว่าเดิมโดยการเอื้อ ประโยชน์ต่อกัน^{๑๘}

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ ได้ให้ความหมายว่า การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่ เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงใน ชีวิตประจำวัน^{๑๙}

โศภนา บุนยยะกัลมพ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนซึ่ง นำเอาสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้ามาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยใช้สาระการเรียนรู้ใด สาระการเรียนรู้หนึ่งเป็นแกนหลักแล้วขยายวงกว้างขวางออกไป เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิด ความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง^{๒๐}

นิรมล ศตวุฒิ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม (Holistic Way) ระหว่างวิชาต่างๆ อย่างมีความหมายตามสภาพความเป็น จริงในชีวิตหรือสภาพปัญหาสังคมที่ซับซ้อน^{๒๑}

^{๑๗} พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต), เพื่ออนาคตการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๔.

^{๑๘} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดเชิงบูรณาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

^{๑๙} สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, กลยุทธ์การสอนคิดบูรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๓๓.

^{๒๐} โศภนา บุนยยะกัลมพ, แนวทางการจัดแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (กรุงเทพมหานคร: โมเดิร์น อคาเดมิค เซ็นเตอร์, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๒๑} นิรมล ศตวุฒิ, การจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจากผู้เรียน: วารสารวงการครู ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ฐานวิชาการ, ๒๕๔๗), หน้า ๗๔.

สรุปได้ว่าความหมาย การสอนแบบบูรณาการได้ว่า เป็นการเชื่อมโยงวิชาหนึ่งเข้ากับวิชาอื่นๆ ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๒ เหตุผลในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

เหตุผลในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มี ๓ ประการ คือ

๑. ด้านจิตวิทยา ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับความรู้ที่หลากหลาย เกิดการนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

๒. ด้านสังคมวิทยา ผู้เรียนต้องการทักษะจากหลายสาขาวิชาาร่วมกัน จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

๓. ด้านบริหาร

- เพื่อแก้ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร
- เพื่อแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา
- เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

๒.๒.๓ ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

๑. ช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์ประกอบรวม/ภาพรวมมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาในแต่ละวิชา

๒. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ คุณธรรม ค่านิยม และลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนอย่างไม่จำกัด เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๓. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยส่งเสริมกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๔. ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับการปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จักการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

๒.๒.๔ รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

กรมวิชาการได้แบ่งการบูรณาการหลักสูตรและการสอนเป็น ๔ แบบดังนี้

๑. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว

ครูสอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิด คำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

๒. การบูรณาการแบบคู่ขนาน

มีครูผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป จัดการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครูผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์เรื่องเงา ครูผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงา ในช่วงเวลาต่างๆ จัดการทำกราฟของเงาในระยะต่างๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

๓. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ

การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษาคำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

๔. การบูรณาการแบบโครงการ

ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการโดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันในหลายชั่วโมงด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษครูผู้สอนสามารถแยกการสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

๒.๒.๕ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งการบูรณาการภายในวิชาและบูรณาการระหว่างวิชา มีหลักการเช่นเดียวกัน โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

๑. การวางแผนและการประเมินผลการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ ๑ วิเคราะห์หลักสูตรและเลือกหัวเรื่อง (Theme)

- ระดมพลังสมองของผู้สอน/ผู้เรียน

- กำหนดโครงการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต
 - การศึกษาเอกสารต่างๆ
 - กำหนดหัวข้อเรื่อง (Topic) ให้แคบลง (หาความสัมพันธ์ของความรู้ในวิชาต่างๆ
- ขั้นที่ ๒ การพัฒนาหัวเรื่อง
- กำหนดเวลาในการสอนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา
 - กำหนดวัตถุประสงค์ โดยระบุความรู้ด้วยความสามารถที่ต้องการจะให้เกิดแก่ผู้เรียน
 - สร้างวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยง
 - ให้ผู้เรียนคาดการณ์ถึงความสำเร็จขั้นต้น
- ขั้นที่ ๓ แหล่งข้อมูล
- กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้
 - ตัวอย่างแหล่งข้อมูล
 - สมาชิกในกลุ่ม
 - ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
 - การออกไปสำรวจ
 - การบริการชุมชน
 - การพัฒนาสื่อในเชิงพาณิชย์
 - เทคโนโลยี
 - ผู้สอนจากแหล่งอื่นๆ
 - ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้ให้คำปรึกษา
 - แหล่งข้อมูลท้องถิ่น
- ขั้นที่ ๔ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้
- สร้างกิจกรรมข้ามวิชาในหลักสูตร
 - การติดต่อกับแหล่งข้อมูล
 - ข้อเสนอในการพิจารณากิจกรรม
 - * การกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน
 - * การใช้ประโยค ๒-๓ ประโยค เพื่อให้เห็นภาพรวม
 - * การกำหนดสื่อการเรียนการสอน
 - * การตัดสินใจดำเนินการเรียนการสอน
 - * เตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - * ออกแบบวิธีการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์
 - * การตัดสินใจทำงานร่วมกันเป็นทีมของครูในการจัดกิจกรรม

ขั้นที่ ๕ การสร้างกิจกรรม

- ให้ความต่อเนื่องกับการพัฒนากิจกรรม
- สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- ดำเนินการตามวัตถุประสงค์โดยตลอดบทเรียน (Unit)
- ผู้สอนต้องพบกันเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และกำกับการดำเนิน

กิจกรรม

ขั้นที่ ๖ การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

- ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้
- สามารถกำกับการความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยตลอด
- สามารถนำการวัดผลแบบหลากหลายมาใช้ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

ขั้นที่ ๗ การประเมินผลกิจกรรม

- ผู้เรียนสามารถประเมินผลกิจกรรมโดยรวม เช่น
 - * มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
 - * ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นก็สามารถให้คำแนะนำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรม
 - * สามารถบอกจุดอ่อนจุดเด่นของกิจกรรม
 - * จะต้องจัดบันทึกความเปลี่ยนแปลงกิจกรรม เพื่อที่ปรับปรุงและนำไปใช้ภายหน้า

ขั้นที่ ๘ การเปลี่ยนแปลงข้อมูลกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

๒. วิธีดำเนินการ

ในการเตรียมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ผู้สอนจะต้องตัดสินใจว่าจะสอนบูรณาการตามรูปแบบใด จะสอนสอดแทรกวิชาต่างๆ ด้วยตนเอง หรือจะวางแผนเพื่อสอนบูรณาการกับคนอื่น ๆ หากจะสอนบูรณาการกับผู้สอนวิชาอื่น ก็ต้องประชุมวางแผนดำเนินการร่วมกันตกลงกันว่า จะใช้วิชาใดเป็นแกน วิชาอื่นที่จะร่วมบูรณาการต้องวิเคราะห์สาระเนื้อหาจากหลักสูตรว่าจะมีเรื่องใดที่จะบูรณาการกับวิชาที่เป็นแกนได้บ้าง จึงวางแผนดำเนินการร่วมกันต่อไป

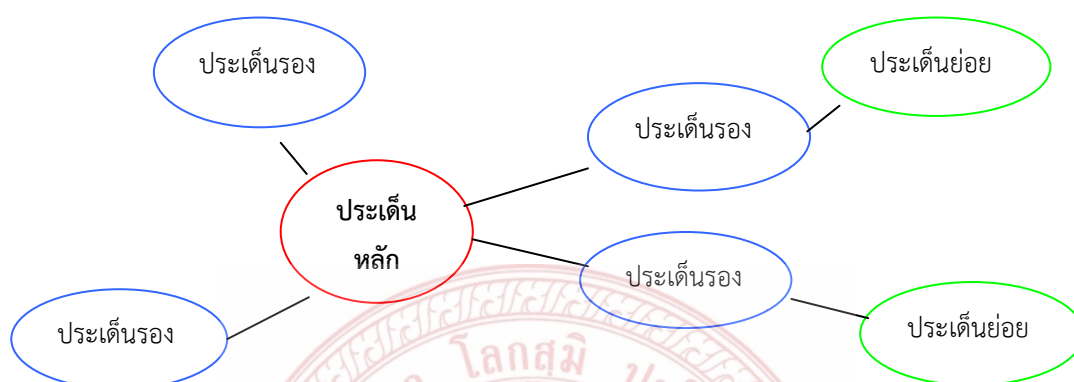
วิธีดำเนินการเพื่อจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่นิยมจัดกระทำมีดังต่อไปนี้

๒.๑) จัดทำแผนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตร/คำอธิบายรายวิชา ซึ่งเนื้อหาเหล่านั้นไม่มีรายละเอียดให้ ทั้งนี้เพราะต้องการให้ครูผู้สอนยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตประจำวันและต้องเป็นเรื่องที่มีคุณธรรมจริยธรรม

การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอน-ผู้เรียนมองเห็นภาพรวม และเค้าโครงของความคิดและเข้าถึงข้อสรุปที่สามารถนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้

หลักการเขียนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ใช้หลักการของการเขียนแผนที่ความคิด (Mind mapping) โดยเขียนข้อความประเด็นหลักไว้ในวงกลมใหญ่ (ตรงกลาง) และกำหนดข้อความ วลี ที่เป็นประเด็นรองและมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับประเด็นหลักไว้ในวงกลมที่ขยายต่อไป และถ้ามีประเด็นย่อยๆ ที่สัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับประเด็นรองก็อาจเขียนส่วนขยายต่อไปไม่จำกัด ซึ่งมีลักษณะดังนี้



ภาพที่ ๒.๒ แสดงหลักการเขียนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

๒.๒) จัดทำแผนผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

การวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้เป็นการนำเรื่องจากการวิเคราะห์เนื้อหาสาระมา กำหนดหัวเรื่อง (Theme) เพื่อทำแผนการจัดกิจกรรมต่อไป การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะช่วยให้ผู้สอน-ผู้เรียน สร้างความคิดได้กระจ่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นในเรื่องนั้นๆ

หลักการเขียนผังการวิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้ เขียนประเด็นที่ต้องการเรียน (หัวเรื่อง) ไว้ตรงกลางทั้งผู้สอนและผู้เรียน วิเคราะห์ประเด็นส่วนที่เกี่ยวข้องลงตามแขนงของ วงกลม โดยการใช้การตั้งคำถามนำทาง และอภิปรายให้เหตุผลร่วมกัน จะช่วยให้ความคิดขยายประเด็นได้มากขึ้น หลังจากนั้นจึงพิจารณาแยกประเด็นที่วิเคราะห์ไว้แล้วว่า ส่วนใดที่ผู้เรียนรู้แล้ว ส่วนใดที่อยากรู้และส่วนใดที่ผู้เรียนควรรู้เพิ่มเติมอีก การแยกประเด็นเป็น ๓ ส่วน จะเป็นแนวทางให้ผู้สอนวางแผนจัดกิจกรรมได้ดี เพราะผู้สอนจะได้รู้พื้นฐานของผู้เรียน ทำให้สามารถหาทางจูงใจอยากเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น และทำให้ผู้สอนมองออกกว่าควรจัดกิจกรรมอย่างไรที่จะสนองความต้องการที่ผู้เรียนอยากเรียนรู้

๒.๓) จัดทำแผนผังการวางแผนการจัดกิจกรรมบูรณาการ

ในขั้นตอนนี้ เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (อย่างย่อๆ) ให้บูรณาการกับวิชาอื่นๆ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ร่วมกัน

หลักการเขียนแผนผัง การวางแผนการจัดกิจกรรมนี้ จะเขียนหัวเรื่อง (Theme) ไว้ในวงกลมเล็ก (ตรงกลาง) และเขียนชื่อวิชาที่ต้องการบูรณาการไว้ในพื้นที่แต่ละส่วนในวงกลมใหญ่ กำหนดเนื้อหาและกิจกรรมหลักในแต่ละวิชาให้สัมพันธ์กัน

การเขียนกิจกรรมแต่ละวิชาต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ด้วย

๒.๒.๖ หลักการในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อธิบายว่าหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความแข็งแกร่งยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้นั้น จะต้องมีความเชื่อพื้นฐาน ดังนี้

๑. มนุษย์เราแต่ละคนมีศักยภาพในความรู้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถ้าเขาสามารถเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และเมื่อศึกษาเรียนรู้ไปถึงจุดหนึ่งแล้ว เขาจะสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนไปอย่างต่อเนื่อง

๒. มนุษย์แต่ละคนมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้วถ้าให้โอกาสแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่แต่ละคนมีอยู่ จะเกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันขยายวงความรู้ให้กว้างขวางออกไปมากยิ่งขึ้นได้และจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองว่าความรู้ส่วนใดขาดตกบกพร่องอยู่ก็จะแสวงหาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ

๓. มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การรวมกลุ่มความคิดและการกระทำ การให้โอกาส การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการรับฟังด้วยเหตุผลซึ่งจะนำไปสู่การคิด การตัดสินใจ การกระทำ การแก้ปัญหาที่ถูกต้องมากกว่าการแยกคิด แยกทำ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างโดดเดี่ยวเพียงคนเดียว

๔. ในการแสดงความคิดเห็นและลงมติเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจขยายกลุ่มจะต้องเป็นอิสระ ๑ คน ๑ เสียง ความคิด ชาติกำเนิด คุณวุฒิ ความอาวุโส ความมียศถาบรรดาศักดิ์ มีตำแหน่ง หน้าที่การงาน ความมั่นคงหรือยากจน ฯลฯ จะไม่ทำให้อิทธิพลต่อการคิดและการตัดสินใจของผู้อื่นในกลุ่ม

๕. รูปแบบ วิธีการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจของแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันไป เพราะความแตกต่างหลากหลายทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ รูปแบบวิธีการเรียนรู้ของแต่ละคนจึงแตกต่างกันออกไปเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มชน จึงไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวว่าถ้ารูปแบบวิธีการเรียนรู้ที่ใช้ได้ดีกับกลุ่มหนึ่งแล้วจะต้องนำไปใช้และเหมาะสมกับอีกกลุ่มหนึ่งด้วยเสมอไป แต่จะต้องมีการปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับแต่ละกลุ่มด้วย

๖. องค์ความรู้ใหม่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเรียนรู้ลงมือปฏิบัติประเมินผล วิเคราะห์ สรุป เป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้นั้น จะเหมาะสมและสอดคล้องกับแต่ละคนแต่ละท้องถิ่น

นั้นๆ มากที่สุด และถ้าได้รับการพัฒนาให้ตรงทิศทางอย่างต่อเนื่องแล้วก็จะเป็แหล่งผลิตและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นอย่างไม่จบสิ้น^{๒๒}

จึงสรุปได้ว่า หลักการในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานนั้นคือการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับองค์ความรู้และทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นเป็นฐานของความเชื่อว่าที่วทุกคนมีศักยภาพที่สามารถเรียนรู้ ตามความสนใจ ความถนัด ตลอดจนพัฒนาการจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ทั้งในแง่ของการคิด การตัดสินใจร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกัน

๒.๒.๗ ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาการจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรมได้แก่ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ไขปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตรเป็นต้น

๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสีข้าว กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นฐานบ้าน เป็นต้น

๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จาก

^{๒๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พี.ริ้นท์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๕-๑๓๐.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวชะกาเรียงเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

๕. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชนและการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

๖. ด้านสวัสดิการ ได้แก่ ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๗. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

๘. ด้านการจัดการ ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรทางการศึกษาตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรต่างๆ ของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่า ผู้แก่ในท้องถิ่นและชุมชน การจัดการศาสนสถาน การจัดการศึกษาตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ดีหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนา และการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. ด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาคือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดการทำสารานุกรม ภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการจัดการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

๑๐. ด้านศาสนาและประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อ และประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีบูชา^{๒๓}

^{๒๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔-๒๖.

จากการศึกษาประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
เชียงใหม่^{๒๔} และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๒๕} ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
แบ่งได้เป็น ๖ ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้แก่ความรู้ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ
และเทคนิคด้านเกษตรบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้
เช่น การปลูกข้าวทำนาตามฤดูกาล การทำขี้วัวขี้ควัว

๒. ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมด้านการละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ความรู้
ความสามารถการประยุกต์ใช้ธรรมชาติสร้างสรรค์ผลผลิตด้านฝีมือ เพื่อให้เกิดคุณค่าของผลงานแห่ง
ภูมิปัญญาถึงปัจจุบัน เช่น การทำตุ๊กไส้หมู การทำกระดาษสา การทำของเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

๓. ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ความรู้ความสามารถในการจัดการป้องกัน
และรักษาสุขภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชนด้านยาการรักษาและการดูแลสุขภาพปกติและเมื่อ
เจ็บป่วย เช่น การนวดแผนไทย การทำลูกประคบสมุนไพร การทำยาสมุนไพร การทำสบูสมุนไพร
 เป็นต้น

๔. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรู้
ความสามารถที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง
สมดุล และยั่งยืน เช่น การทำฝายทดน้ำ การบวขป่า การสืบชะตาน้ำ เป็นต้น

๕. ภูมิปัญญาด้านศาสนาประเพณีและวรรณกรรม ได้แก่ ความรู้ความสามารถที่ประยุกต์
และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อที่เป็นพื้นฐานของการจรจรโลงประเพณี และ
ภาษาที่สืบสานจนถึงปัจจุบัน เช่น การถ่ายทอดคำสอนการปั้นปร (การให้พรแบบล้านนา) ภาษาเมือง
วรรณกรรมพื้นบ้าน การทำหน้าที่ปู่จ่านประจำวัด (อาจารย์ผู้สูงอายุ) การแห่ครัวต๋าน การตักบาตร
แบบล้านนา การละเล่นพื้นบ้านและการบวข ประเพณีชีวิตของคนเมืองในล้านนา การรดน้ำดำหัว
แบบล้านนา เป็นต้น

๖. ภูมิปัญญาด้านโภชนาการได้แก่ความรู้ความสามารถในการเลือกสรรประดิษฐ์ปรุงแต่ง
อาหารและยาพื้นบ้านได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายที่มีผลต่อสุขภาพตลอดจนผลิต
เป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมากรวมถึงการขยายคุณค่าของทรัพยากร
เช่น ไส้อั่ว แคบหมู ข้าวแต่น ข้าวเกรียบ เป็นต้น

^{๒๔} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ศิลปิน บุคคล และองค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรม จังหวัด
เชียงใหม่, (เชียงใหม่: เวียงบัวการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน.

๒.๒.๘ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีนัยการศึกษาได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

สำนักงานโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญา ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของความหมายของคำ ไว้ดังนี้

ภูมิปัญญา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชื่อและศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสาย และเชื่อมโยงกันทั้งระบบในทุกสาขาภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตผลงานของบุคคล อันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอดพัฒนาปรับปรุงและเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย^{๒๖}

วีระพงษ์ แสง – ชูโต ได้สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต ซึ่งรับการถ่ายทอดสืบทอดกันมา โดยผ่านกระบวนการพัฒนาตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อแก้ปัญหาคำดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย^{๒๗}

ส่วน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนสามารถสร้างชิ้นงาน หรือผลงานที่ได้ศึกษาค้นคว้าทดลองปฏิบัติ แล้วบังเกิดผลเป็นที่พอใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อนำมารวบรวมไว้ด้วยกันก็แสดงถึงความรู้ ความสามารถของภูมิปัญญาไทย ความรู้ ความสามารถดังกล่าวไม่เน้นความรู้ที่เกิดจากการเล่าเรียนจากสถาบัน แต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน^{๒๘}

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ ๒ ลักษณะคือ

^{๒๖} สำนักงานโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ ๒๓, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอาคารโครงการสารานุกรมไทย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖.

^{๒๗} วีระพงษ์ แสง – ชูโต, การจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. เชียงใหม่: นันทพันธ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๒๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, เอกสารการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๔๒.

๑) ความหมายในฐานะที่เป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่เกิดความรู้ ภาวะเทียบทางสังคมและแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม ที่ได้รับมาจากพื้นฐานความรู้ หรือความรู้รอบรู้ที่บุคคลได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาตามสภาพแวดล้อม สภาพภูมิศาสตร์ และกระบวนการทางสังคม

๒) ความหมายในฐานะที่เป็นทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในสังคม มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

คุณค่าและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้มีคุณค่าและความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ ดังนี้

- ๑) เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้คุณค่าได้ศึกษาตามอัธยาศัยและเรียนรู้ได้อย่างอิสระไม่มีขีดจำกัด
 - ๒) เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้คุณค่าได้เรียนรู้ตลอดชีวิต
 - ๓) เป็นแหล่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน การศึกษาค้นคว้า และการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
 - ๔) เป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์จริงและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำให้แก่ผู้เรียน
 - ๕) เป็นแหล่งเสริมสร้างให้บุคคลเกิดความรู้ ความคิด และการปฏิบัติเป็นองค์รวมในเวลาเดียวกัน
 - ๖) เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้า และการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจ
 - ๗) ช่วยเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชน ได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ และได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ๘) ช่วยเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความเป็นไทย และซาบซึ้งในเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น
 - ๙) ช่วยเสริมสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้เติบโตเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน
 - ๑๐) ช่วยปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติ
 - ๑๑) เป็นแหล่งรวมวิทยาการและสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ
- คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว^{๒๙} ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

- ๑) ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น
- ๒) สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
- ๓) สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
- ๔) สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
- ๕) เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้ในฐานะบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้คนในยุคปัจจุบันได้ศึกษาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอีกทั้งเพื่อถ่ายทอดให้กับอนุชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าและความสำคัญในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมและร่วมกันอนุรักษ์ สืบสาน ไปชั่วกาลนาน

ความหมายของแหล่งเรียนรู้ มีนักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๓๐}

ศิริพร ชีปนวัฒนา กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ หรือแหล่งประสบการณ์ต่างๆ ทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๓๑}

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งหรือศูนย์รวมของ ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ องค์ความรู้และประสบการณ์ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๓๐} หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^{๓๑} ศิริพร ชีปนวัฒนา, หลักการศึกษาและหลักสูตร, (เชียงใหม่: สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๘.

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ สามารถจัดแบ่งได้หลายลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหน่วยงาน หรือองค์กรและเป้าหมายในการจัดทำหรือสร้างขึ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งแหล่งการเรียนรู้ ไว้เป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน ฯลฯ

๒. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชนที่ ใกล้เคียงโรงเรียน ที่พานักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้องสมุด ประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ฯลฯ^{๓๒}

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑ ได้จัดแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ในจังหวัดเชียงใหม่ไว้ ๕ ประเภท ดังนี้

๑. แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๒. แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศาสนสถาน และโบราณ/วัตถุและศาสนา
๓. แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพิพิธภัณฑ์/พิพิธภัณฑ์สถาน
๔. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมต่างๆ
๕. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียน ได้เต็มศักยภาพ และผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สติปัญญาและสังคม โดยส่วนรวมจึงอาจจัดแบ่ง แหล่งเรียนรู้ได้เป็น ๘ ประเภท ดังนี้

๑. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เช่นโครงการห้วยฮ่องไคร้ โครงการหลวงอ่างขาง ฯลฯ

๒. แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน และโบราณสถาน เช่น เวียงกุมกาม วัดพระธาตุดอยสุเทพ วัดเจดีย์หลวง วัดเชียงมั่น เวียงท่ากาน ฯลฯ

^{๓๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, เอกสารการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๓-๔.

๓. แหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์/พิพิธภัณฑสถาน เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดเชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดลำพูน ฯลฯ

๔. แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เช่น พิธีสวนโลก ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ งานหัตถกรรมหมู่บ้านถวาย ฯลฯ

๕. แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกห้วยแก้ว อุทยานแห่งชาติออบหลวง วนอุทยานสุเทพ-ปุย น้ำพุร้อนสันกำแพง ฯลฯ

๖. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ราชการ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลที่ทำการไปรษณีย์ ที่ว่าการอำเภอ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ พระตำหนักภูกิ่งฟ้าราชนิเวศน์ ฯลฯ

๗. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานประกอบการ เช่น สำนักพิมพ์ในท้องถิ่น แหล่งผลิตสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของชุมชน สถานประกอบการในท้องถิ่น ฯลฯ

๘. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ จากการแบ่งประเภทหรือลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวมาสามารถสรุปได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๘.๑ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปินแห่งชาติ เป็นต้น

๘.๒ แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขาป่าไม้ ลำธาร ธรรมชาติ ดินทราย ชายทะเลปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ

๘.๓ แหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม สารสนเทศและเทคโนโลยีตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ ซึ่งมีทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

๘.๓.๑ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่างๆ สวนวิทยาศาสตร์ สวนคณิตศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน สวนสมุนไพร ห้องพิพิธภัณฑ์โรงเรียน เป็นต้น

๘.๓.๒ แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ แหล่งวิทยาการต่างๆ ที่หน่วยงานและเอกชนจัดขึ้น เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่ตั้งอยู่ทุกภาคของประเทศไทย

๒.๓ การถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนมีขั้นตอนที่สำคัญ ๕ ขั้นตอน ดังนี้^{๓๓}

๑. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน
๒. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน
๓. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง
๔. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน
๕. การสรุปผลการถอดบทเรียน

ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดขั้นตอนในการถอดบทเรียนได้ดังนี้

๒.๓.๑ การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน

การสร้างบรรยากาศให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดความผ่อนคลายและมีความเป็นกันเอง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเริ่มต้นการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการต้องดำเนินการสร้างบรรยากาศดังกล่าวให้เกิดขึ้นเมื่อทีมงานถอดบทเรียนและผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนอยู่พร้อมหน้า การเริ่มต้นสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน ควรใช้เกมหรือเพลงประกอบท่าทางในการละลายพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนและทีมงานถอดบทเรียน เพื่อให้ทุกคนเกิดความ สนุกสนานและได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขั้นตอนต่อไป ผู้อำนวยการกระบวนการต้องอธิบายให้ผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนทราบว่า ทุกคนที่เข้าร่วมถอดบทเรียนมีความเสมอภาคกัน หมายความว่าต่อไปนี้จะไม่มีใครเป็นหัวหน้า เป็นผู้บริหาร เป็นลูกน้อง เป็นนายก อบต. หรือเป็นชาวบ้าน แต่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งหมด หากผู้อำนวยการกระบวนการสามารถทำให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนทุกคนกลับไปเป็นเด็กได้ จะเป็นเรื่องที่ดีเพราะจะทำให้เกิดบรรยากาศที่มีความเป็นอิสระมากขึ้นและลดบรรยากาศที่เป็นทางการ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการตั้งคำถามแปลกๆ เกิดขึ้นใน ระหว่างการถอดบทเรียน นอกจากนี้การเรียกเฉพาะชื่อของผู้ร่วมถอดบทเรียนจะช่วยให้บรรยากาศที่ผ่อนคลายมากกว่าการเรียกตำแหน่งของผู้ร่วมถอดบทเรียน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

^{๓๓} ศุภวัชย์ พลายน้อย, บทเรียนของการถอดบทเรียนในการจัดการความรู้ภาคประชา-สังคม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑.

๒.๓.๒ การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน

การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียนมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง สร้างบรรยากาศที่ดีในการถอดบทเรียน และทำให้การถอดบทเรียนเกิดความราบรื่น วิธีการกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการควรให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา เพื่อให้ทุกคนเกิดความสบายใจในระหว่างการถอดบทเรียน ประเด็นสำคัญที่ควรกำหนดในกติกากการถอดบทเรียน ได้แก่

๑. เป้าหมายการถอดบทเรียน เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมา

๒. วิธีการถอดบทเรียนใช้การระดมความคิดของผู้ร่วมถอดบทเรียน เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่เน้นการโต้เถียงหรือการทะเลาะวิวาท

๓. หน้าที่ของผู้ร่วมถอดบทเรียน ทุกคนต้องให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานทุกคนต้องยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

๔. ข้อพึงระวังในการถอดบทเรียน ต้องไม่มีการตำหนิบุคคลใดๆ ที่เข้าร่วมถอดบทเรียน และไม่มีการประเมิณผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน เมื่อผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ร่วมกันกำหนดกติกาเรียบร้อยแล้ว ผู้อำนวยการกระบวนการควรบันทึกกติกาดังกล่าวลงในกระดาษฟลิปชาร์ต และติดไว้บนผนังห้องให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนมองเห็นทั่วทุกคน

๒.๓.๓ การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง

ผู้อำนวยการกระบวนการต้องชี้แจงให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ทบทวนความทรงจำจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา วิธีการจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง

ผู้อำนวยการกระบวนการควรเตรียมการเขียนวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนลงในกระดาษฟลิปชาร์ตไว้ล่วงหน้า และนำมาใช้ประกอบการชี้แจงให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้เกิดความเข้าใจ ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการจากการถอดบทเรียน

๒.๓.๔ การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน

ในการเริ่มต้นการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการต้องอธิบายขั้นตอนการสกัด ความรู้จากผู้ร่วมถอดบทเรียน และเป้าหมายของการถอดบทเรียนคือรายงานผลการปฏิบัติงานและ บทเรียนจากการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน และกระตุ้นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ร่วมถอดบทเรียนตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

๑. การเล่าประสบการณ์จากวิธีการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน

๒. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิธีการปฏิบัติงานที่กำหนดในแผนปฏิบัติ งาน กับวิธีการปฏิบัติงานจริง

๓. การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้เป็นอย่างดีของผู้ร่วมถอดบทเรียน

๔. การให้ข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีขึ้นของผู้ร่วมถอดบทเรียน

๕. การวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน

๖. การให้ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน

๗. ข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรทำเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของผู้ร่วมถอดบทเรียน

๘. การประเมินความพึงพอใจผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของผู้ร่วมถอดบทเรียน

หน้าที่ของผู้จัดบันทึกในระหว่างการถอดบทเรียนทั้ง ๘ ขั้นตอน ผู้จัดบันทึกต้อง ดำเนินการจดบันทึกรายละเอียดข้อมูลทั้งหมดของผู้ร่วมถอดบทเรียน บันทึกเสียงการถอดบทเรียน ทุกขั้นตอนและสังเกตบรรยากาศในระหว่างการถอดบทเรียนพร้อมจดบันทึกไว้ประกอบการจัดทำ รายงานการถอดบทเรียน

วิธีการดำเนินงานในขั้นตอนการถอดบทเรียน มีรายละเอียดดังนี้

๑. การเล่าประสบการณ์จากวิธีการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน

ผู้อำนวยการกระบวนการเริ่มเป็นประเด็นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเล่าประสบการณ์จากวิธีการ ปฏิบัติงาน ซึ่งควรใช้วิธีการแสวงหาอาสาสมัครที่จะเริ่มต้นเล่าประสบการณ์เป็นคนแรก ถ้าไม่มีใคร สมัครใจ ผู้อำนวยการกระบวนการรับดำเนินการปรับแผนโดยการต้องระบุชื่อผู้ร่วมถอดบทเรียน ซึ่ง อาจจะใช้ชื่อที่เริ่มต้นด้วยพยัญชนะ ก เป็นผู้เล่าประสบการณ์เป็นคนแรก หรืออาจจะเลือกผู้ที่มีอายุ มากเป็นผู้เริ่มต้นเล่าประสบการณ์ เป็นต้น

ระหว่างการเล่าประสบการณ์ของผู้ร่วมถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการควรเปิด โอกาสให้ผู้เล่าประสบการณ์มีความอิสระในการเล่าประสบการณ์ หากมีความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาสามารถสอดแทรกประเด็นดังกล่าวได้ในระหว่างการเล่า ประสบการณ์

หากผู้เล่าประสบการณ์ในลำดับต่อมากล่าวว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของตนเอง เหมือนกับประสบการณ์ของคนก่อนหน้านี้ผู้อำนวยการกระบวนการต้องตั้งคำถามทันทีว่าประสบการณ์ที่ เหมือนกันมีเรื่องอะไรบ้าง การตั้งคำถามดังกล่าวทำให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้มีโอกาสเล่าประสบการณ์ ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกติกาที่กำหนดไว้ในขั้นต้น

๒. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิธีการปฏิบัติงานที่กำหนดในแผนปฏิบัติ งาน กับวิธีการปฏิบัติงานจริง

ก่อนที่จะดำเนินการในขั้นตอนนี้ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการต้องเขียนขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานลงในกระดาษฟลิปชาร์ตไว้ล่วงหน้า

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการสรุปขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ร่วมถอดบทเรียนจากการเล่าประสบการณ์ที่ผ่านมาลงในกระดาษฟลิปชาร์ตติดไว้บนกระดานด้านหน้า เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนสามารถมองเห็นได้ทุกคน

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการนำกระดาษฟลิปชาร์ต ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานนำมาติดใกล้กับกระดาษฟลิปชาร์ตที่สรุปขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ศึกษารายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานทั้ง ๒ ส่วน

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการเปิดประเด็นการสนทนาให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานและขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ร่วมถอดบทเรียน

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการควรสร้างบรรยากาศที่ดีให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานอย่างอิสระ

๔. การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้เป็นอย่างดีของผู้ร่วมถอดบทเรียน

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการนำข้อมูลขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ร่วมถอดบทเรียนที่เขียนไว้ในกระดาษฟลิปชาร์ตมานำเสนออีกครั้ง เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้ดี และค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้ดีและสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จลงในกระดาษฟลิปชาร์ต

๔. การให้ข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีขึ้นของผู้ร่วมถอดบทเรียน

ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการนำข้อมูลสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้ดี และสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จที่เขียนลงในกระดาษฟลิปชาร์ตให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ศึกษาและค้นหาวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีขึ้นกว่าเดิม ผลลัพธ์ที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือต้องได้ข้อเสนอแนะหรือข้อสรุปแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ในอนาคต

๕. การวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานผู้ร่วมถอดบทเรียน ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการนำข้อมูลขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ร่วมถอดบทเรียนที่เขียนไว้ในกระดาษฟลิปชาร์ตมานำเสนออีกครั้ง เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้วิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้น ระหว่างการปฏิบัติงานและค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมาย ผู้อำนวยการบวกรวบรวมการสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการ ปฏิบัติงานและค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมายลงในกระดาษฟลิปชาร์ต

๖. การให้ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ ผู้ร่วมถอดบทเรียน ผู้อำนวยการรวบรวมนำข้อมูลสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่าง การปฏิบัติงานและค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมายที่เขียนใน กระดาษฟลิปชาร์ตให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้ศึกษาและค้นหาวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการ ปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ ต้องได้ข้อเสนอแนะ หรือข้อสรุปแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์กำหนดแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานในอนาคต

๗. ข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรทำเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของผู้ร่วมถอดบทเรียน ผู้อำนวยการรวบรวมการเริ่มเปิดประเด็นและกระตุ้นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการ ปฏิบัติงานที่ผ่านมา ถ้าไม่มีข้อเสนอแนะใดๆ จากผู้ร่วมถอดบทเรียนก็สามารถข้ามขั้นตอนนี้ได้

๘. การประเมินความพึงพอใจผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของผู้ร่วมถอดบทเรียน การถอดบทเรียนในขั้นตอนนี้สุดท้าย ผู้อำนวยการรวบรวมการต้องจัดเตรียมบัตรคำ เพื่อให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนทุกคนได้ประเมินความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา

การกำหนดค่าคะแนนความพึงพอใจ ค่าคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุดมีเท่ากับ ๑ และค่าคะแนนความพึงพอใจมากที่สุดมีค่าเท่ากับ ๑๐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

ผู้ร่วมถอดบทเรียนแต่ละคนให้คะแนนการประเมินความพึงพอใจลงในบัตรคำ ผู้อำนวยการรวบรวมการรวบรวมบัตรคำ และนำคะแนนของแต่ละคนเขียนลงในกระดาษฟลิปชาร์ต เพื่อให้ทุกคนมองเห็นความถี่ของคะแนนทั้งหมด

ผู้อำนวยการรวบรวมการสามารถเลือกค่าคะแนนที่มีความถี่มากที่สุดเป็นคะแนน ตัวแทนของผู้ร่วมถอดบทเรียน หากผลคะแนนที่ปรากฏออกมามีค่าน้อย ผู้อำนวยการรวบรวมการ สามารถตั้งคำถามให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนร่วมกันคิดวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงานทำให้คะแนนความพึงพอใจเพิ่มขึ้นในครั้งต่อไป

ตัวอย่างเช่น ความถี่ของค่าคะแนนในการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมถอดบทเรียนส่วนใหญ่คือ ๗ คะแนน ผู้อำนวยการรวบรวมการสามารถตั้งคำถามให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนร่วมกันคิด วิเคราะห์ในการปฏิบัติงานครั้งต่อไปจะทำให้ความพึงพอใจมีค่าเป็น ๙ คะแนนได้อย่างไร

ผลลัพธ์ที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ ต้องได้ข้อเสนอแนะหรือข้อสรุปแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งสามารถทำให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในโครงการเกิดความพึงพอใจระหว่งการปฏิบัติงานในอนาคต

ก่อนจะปิดเวทีการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการควรทบทวนข้อมูลจากการถอดบทเรียนและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานทั้งหมดให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้รับรู้ทุกประเด็นอย่างครบถ้วน และขอบคุณผู้ร่วมถอดบทเรียนที่ให้ความร่วมมือในการถอดบทเรียนจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ

ข้อพึงระวังในการถอดบทเรียน

ก่อนการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการควรจัดแบ่งเวลาการถอดบทเรียนในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสม ในระหว่างการถอดบทเรียน ผู้อำนวยการกระบวนการต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนตลอดเวลา หากบรรยากาศในการถอดบทเรียนเริ่มเกิดความตึงเครียด ให้ยุติการถอดบทเรียนทันทีซึ่งระยะเวลาในการผ่อนคลายของผู้ร่วมถอดบทเรียนควรอยู่ระหว่าง ๑๐-๑๕ นาที

ควรจัดอาหารว่างและเครื่องดื่ม ให้แก่ผู้ร่วมถอดบทเรียน และทีมงานถอดบทเรียน เพื่อช่วยบรรเทาความอ่อนเพลียของผู้ร่วมถอดบทเรียนและทีมงานถอดบทเรียน

๒.๓.๕ การสรุปรายงานการถอดบทเรียน

เมื่อเสร็จสิ้นการถอดบทเรียน ผู้จัดบันทึกจะต้องอ่านรายงานการถอดบทเรียนให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนและทีมงานถอดบทเรียนได้รับทราบข้อมูลที่ได้จัดบันทึกทั้งหมด หากมีข้อมูลใน ขั้นตอนใดที่ไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์ผู้จัดบันทึกสามารถเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อมูลดังกล่าวตามข้อเสนอแนะของผู้ร่วมถอดบทเรียนและทีมงานถอดบทเรียนเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์

๒.๔ งานวิจัยเกี่ยวข้อง

วีระพงษ์ แสง-ชูโต^{๙๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในทางวิทยาศาสตร์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าสามารถจัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบนได้เป็นกลุ่มโดยรวมได้เป็นจำนวน ๔ กลุ่ม ตามปัจจัยสี่ (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) และกลุ่มสนับสนุนปัจจัยสี่อีก ๓ กลุ่ม (คมนาคม อาชีพ และนันทนาการ) ที่มีหลักการวิทยาศาสตร์ ทุกสาขาแทรกอยู่มีมากที่สุดคือ กลุ่มอาชีพ รองลงมาคือกลุ่มอาหารและน้อยที่สุดคือกลุ่มยารักษาโรค และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีหลักการเพื่อใช้อธิบายได้มากที่สุดคือ ฟิสิกส์ รองลงมาคือ เคมี และน้อยที่สุดคือ ชีววิทยา และ

^{๙๔} วีระพงษ์ แสง-ชูโต, การจัดการกิจกรรมวิทยาศาสตร์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น, (เชียงใหม่: นันทพันธ์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘-๙๐.

สามารถจัดทำฐานข้อมูลแสดงแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านแต่ละกลุ่มไป สอดแทรกลงในรายวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาตอนปลายและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นลงในซีดีรอมได้ทุกกลุ่ม

สุนิเทศ ไชยกุล^{๓๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนกับการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าชุมชนสันป่าเปา เป็นชุมชนที่มีศักยภาพหลายด้าน ประกอบด้วยศักยภาพ ด้านบุคคล ด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรมประเพณีและด้านเครือข่ายชุมชน ศักยภาพทั้ง ๔ ด้าน ต่างมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี กระบวนการดูแลสุขภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นกระบวนการดูแลแบบองค์รวมที่คำนึงถึงร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การนวด การใช้ยาสมุนไพรการเป่าไฟพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น แต่ด้วยสภาพปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้องค์ความรู้ที่กำลังสูญหายไปจากชุมชนอย่างน่าเสียดาย เพราะขาดการสืบทอดจากคนรุ่นหลัง การดูแลสุขภาพ ดังนั้นการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการดูแลตนเองให้มีสุขภาพดี เกิดความตระหนักว่าสุขภาพที่ดีต้องเริ่มที่ตนเองก่อนจึงเกิดรูปแบบการดูแลสุขภาพของชุมชนที่หลากหลายบนเงื่อนไขปัจจัยที่เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่นเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับชุมชน

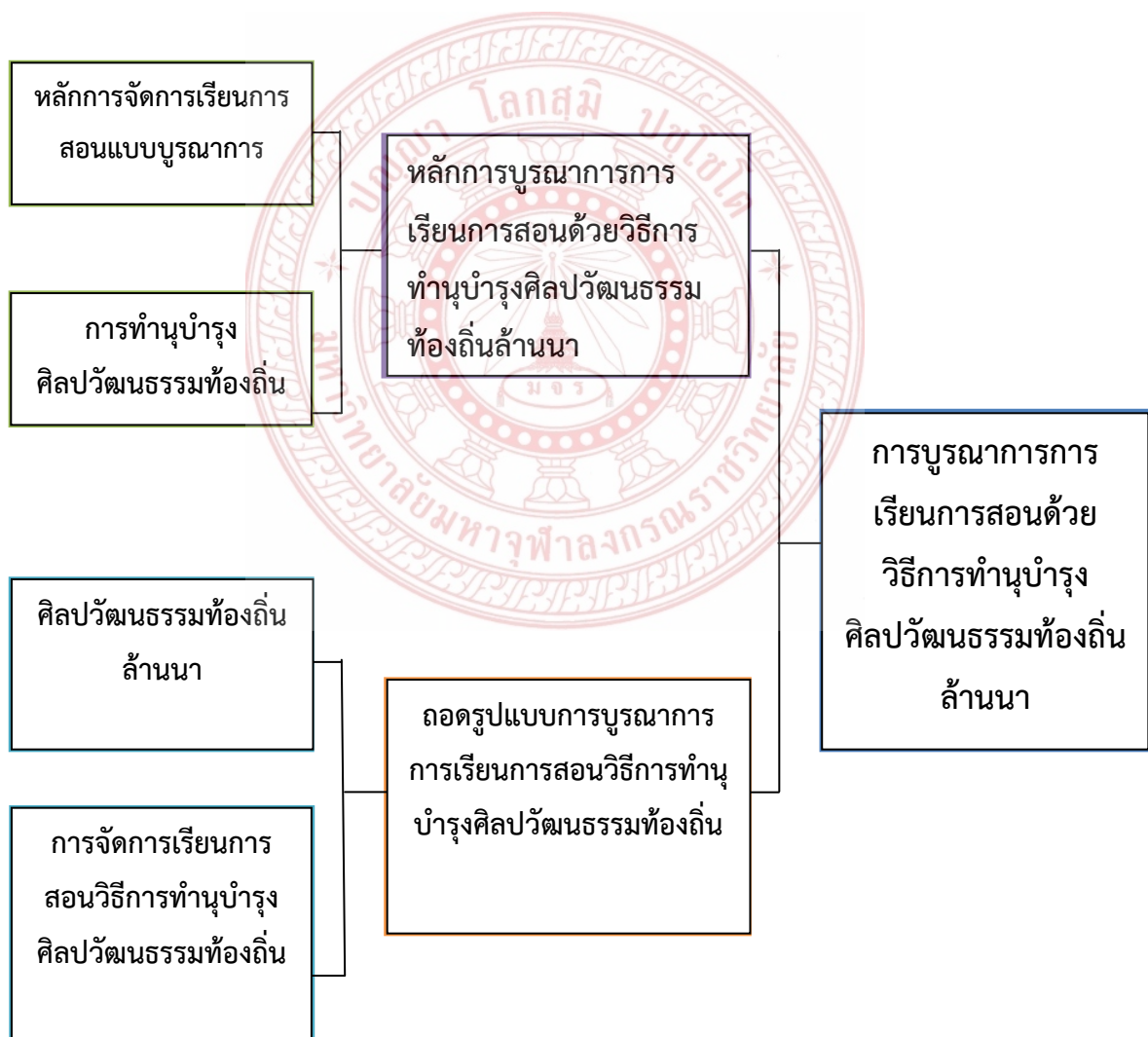
สงบ ประเสริฐพันธุ์ และมงคล สายสูง^{๓๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตำบลน้ำเกียน กิ่งอำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน บทสรุปของการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรของชุมชนเองดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพราะคุณภาพของคนในแต่ละสังคมนั้นเป็นเครื่องชี้วัดทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง การที่จะแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมมีคุณภาพนั้น มิใช่การวัดจากทางด้านกายภาพที่เป็นวัตถุเพียงด้านเดียว แต่ต้องวัดให้ครบทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างการพัฒนา “จิตใจ” ของมนุษย์นั้นมีความสำคัญยิ่งกว่าการพัฒนาด้านอื่นๆ เพราะการพัฒนาจิตใจจะเป็นปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาด้านอื่นๆ ติดตามมานั้น กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลน้ำเกียน กิ่งอำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการ

^{๓๕} สุนิเทศ ไชยกุล, ศักยภาพชุมชนกับการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชน ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, (สำนักวิจัย: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๕-๑๘๐.

^{๓๖} สงบ ประเสริฐพันธุ์ และมงคล สายสูง, การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนตำบลน้ำเกียน กิ่งอำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน, (รายงานการวิจัย, อดิเรกดิษฐ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓.

เรียนรู้ที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนที่มีวิถีชีวิตอยู่ในสังคมไทย เป็นตัวอย่างของการพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จที่กำลังรอคอยการขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ ของสังคมไทย ซึ่งกว่าที่จะสามารถเรียนรู้กระบวนการส่งเสริม เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถูกนำมาใช้ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขา อาชีพ โดยองค์กรชุมชนที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการ การศึกษานอกระบบก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนรู้จักการ “คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น” การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรชุมชน กลุ่มพลังต่างๆ ก็สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นทำให้ปัญหาต่างๆ คลี่คลายลง นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเรียนรู้เป็นและพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย



บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการศึกษาที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัย นิสิต คนในชุมชน ครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และภิกษุในชุมชน มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (People Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem Learning Process) ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

๓.๒ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ๓.๒.๑ กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา รหัส ๒๐๓ ๒๒๙ ชื่อวิชา นวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้ง ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่ ๑ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๗ คน/รูป แหล่งเรียนรู้ที่ ๒ ชุมชนบ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๕ คน/รูป และแหล่งเรียนรู้ที่ ๓ ชุมชนบ้านถวายเป็น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๐ คน/รูป จำนวนทั้งสิ้น ๕๒ รูป/คน

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) และถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น ตัวแทนนิสิต ตัวแทนคนในชุมชน ตัวแทนครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และพระภิกษุในชุมชน รวมจำนวน ๑๘ รูป/คน ดังนี้

๑. ตัวแทนนิสิต	จำนวน ๓ คน
๒. ตัวแทนคนในชุมชน	จำนวน ๓ คน
๓. ตัวแทนครูในชุมชน	จำนวน ๓ คน
๔. แกนนำชาวบ้าน	จำนวน ๓ คน
๕. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๑ คน
๖. พระภิกษุในชุมชน	จำนวน ๑ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

๑. แบบสังเกต

๑) ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสังเกตการเรียนรู้ โดยมีคำถามดังนี้

๒.๑ เครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๑) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

๒.๑.๑ การร่วมมือในการทำกิจกรรม (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

๒.๑.๒ การซักถาม / กล้าแสดงออก (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

๒.๑.๓ การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

*ซึ่งเกณฑ์ในเครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๑) ต้องผ่าน ๒
รายการขึ้นไปจึงจะถือว่า “ผ่าน”

๒.๒ เครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๒) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

๒.๒.๑ การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย (๒ คะแนน)

๒.๒.๒ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (๒ คะแนน)

๒.๒.๓ การนำเสนอผลงานที่น่าสนใจ (๒ คะแนน)

๒.๒.๔ การมีความคิดสร้างสรรค์ (๒ คะแนน)

๒.๒.๕ การทำเสร็จตามเวลาที่กำหนด (๒ คะแนน)

ซึ่งเกณฑ์ในเครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๒) ถ้าได้ ๘ คะแนนขึ้นไปถือว่า
“ผ่าน”

๓) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตที่มี
คุณภาพ

๔) นำเครื่องมือที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับแก้ไข

๕) ทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง

๖) นำเครื่องมือการสังเกตมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

๒. แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึง
รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มี
คุณภาพ

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้
ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

๔.๑ บริบทชุมชนและท้องถิ่นที่ท่านศึกษา

๔.๒ ความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๓ วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๔ ต้นทางวัตถุดิบ การผลิต การจัดการ และการตลาด

๔.๕ การถ่ายทอดสืบสาน อนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๖ การส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน

๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติโดยปราชญ์ชาวบ้าน / วิทยากรในชุมชน
ท้องถิ่น

๔.๘ ข้อค้นพบที่นำไปบูรณาการถ่ายทอดในด้านการจัดการเรียนการสอนสาขา
การศึกษา (ครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์) ในอนาคต

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็นในด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

๓. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต
แบบที่ ๑

๔. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต
แบบที่ ๒

๕. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียน โดยมีประเด็นคำถาม ๕ ประเด็น ดังนี้

๕.๑ แหล่งเรียนรู้แห่งใดที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนการ
สอน เพราะเหตุใด

๕.๒ ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ และสืบทอด
เพราะเหตุใด

๕.๓ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนา
ชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน เพราะเหตุใด

๕.๔ อนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
แบบบูรณาการควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

๕.๕ สาเหตุที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ขาดการสืบสาน อนุรักษ์ ในเรื่องการ
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ และท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียน นำมาข้อมูลมาจัดกลุ่ม และ
พรรณนาความที่สรุปได้จากองค์ความรู้ในการถอดบทเรียนในครั้งนี้

การศึกษาในแต่ละขั้นตอนได้ผลผลิต ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการ
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. ความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา

๒. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้
๓. การถอดบทเรียน
๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลผลิตที่ได้

ได้กรอบแนวคิดและความต้องการในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

๒. ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกการสังเกตการเรียนรู้

๓. นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตไปให้

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

๔. ทดลองใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาใช้กับกลุ่มทดลอง

ผลผลิตที่ได้

๑. ได้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

๒. ได้แบบสังเกตการเรียนรู้แบบบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้วิจัยดำเนินการถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน

๒. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน

๓. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง

๔. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน

๕. การสรุปผลการถอดบทเรียน

ผลผลิตที่ได้

๑. ได้กระบวนการในการถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
๒. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา”

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	วิธีการ	การวิเคราะห์ข้อมูล
๑. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา	๑.๑ แบบสอบถาม ๑.๒ แบบสัมภาษณ์	๑.๑ การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็น ๑.๒ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ๑.๒ การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)
๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	๒.๑ แบบสังเกต ๑ ๒.๒ แบบสังเกต ๒	๒.๑ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ ๑ ๒.๒ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ ๒	๒.๑ สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการประเมินรายบุคคล (ผ่าน/ไม่ผ่าน) ๒.๒ สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการประเมินรายบุคคล (คะแนน)
๓. เพื่อถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา	๓.๑ คำถามในการถอดบทเรียน	๓.๑ ถอดบทเรียน	๓.๑ พรรณาความในประเด็นรายข้อคำถาม

ตารางที่ ๓.๑ ตารางการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา”

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
๒. พฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
๓. การถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
๔. การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา โดยคืนข้อมูลให้กับชุมชนและท้องถิ่นที่ทำการศึกษา จำนวน ๓ แหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่าง นิสิต นักวิจัย ชุมชน ท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในครั้งนี้



บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นล้านนา โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณา
การ

๔.๒ พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
แบบบูรณาการ

๔.๓ ถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ล้านนาแบบบูรณาการ

๔.๔ การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๔.๑ การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบ บูรณาการ

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โดยทำการสำรวจข้อมูลจากนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่ เพื่อทำการสำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ที่
นิสิตสนใจอยากเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าจากแหล่งประสบการณ์ตรง ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำการสำรวจ
ข้อมูลโดยการเรียงลำดับ ๕ อันดับ จากมากไปน้อยพบว่า

อันดับที่ ๑ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ (เครื่องเงิน) อำเภอ
เมือง จังหวัดเชียงใหม่

อันดับที่ ๒ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย (ไม้แกะสลัก) อำเภอหาง
ดง จังหวัดเชียงใหม่

อันดับที่ ๓ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล (ดินปั้นดินเผา) อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

อันดับที่ ๔ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านต้นเปา (กระดาษสา) อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่

อันดับที่ ๕ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าบง (จักสาน) อำเภอสารภี จังหวัด
เชียงใหม่

การจัดอันดับ	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	ประเภทผลิตภัณฑ์	ตัวอย่างภาพประกอบ
๑	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	เครื่องเงิน	
๒	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	ไม้แกะสลัก	
๓	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	เครื่องปั้นดินเผา	

การจัดอันดับ	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	ประเภทผลิตภัณฑ์	ตัวอย่างภาพประกอบ
๔	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่	กระดาษสา	
๕	แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าบง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่	จักสาน	

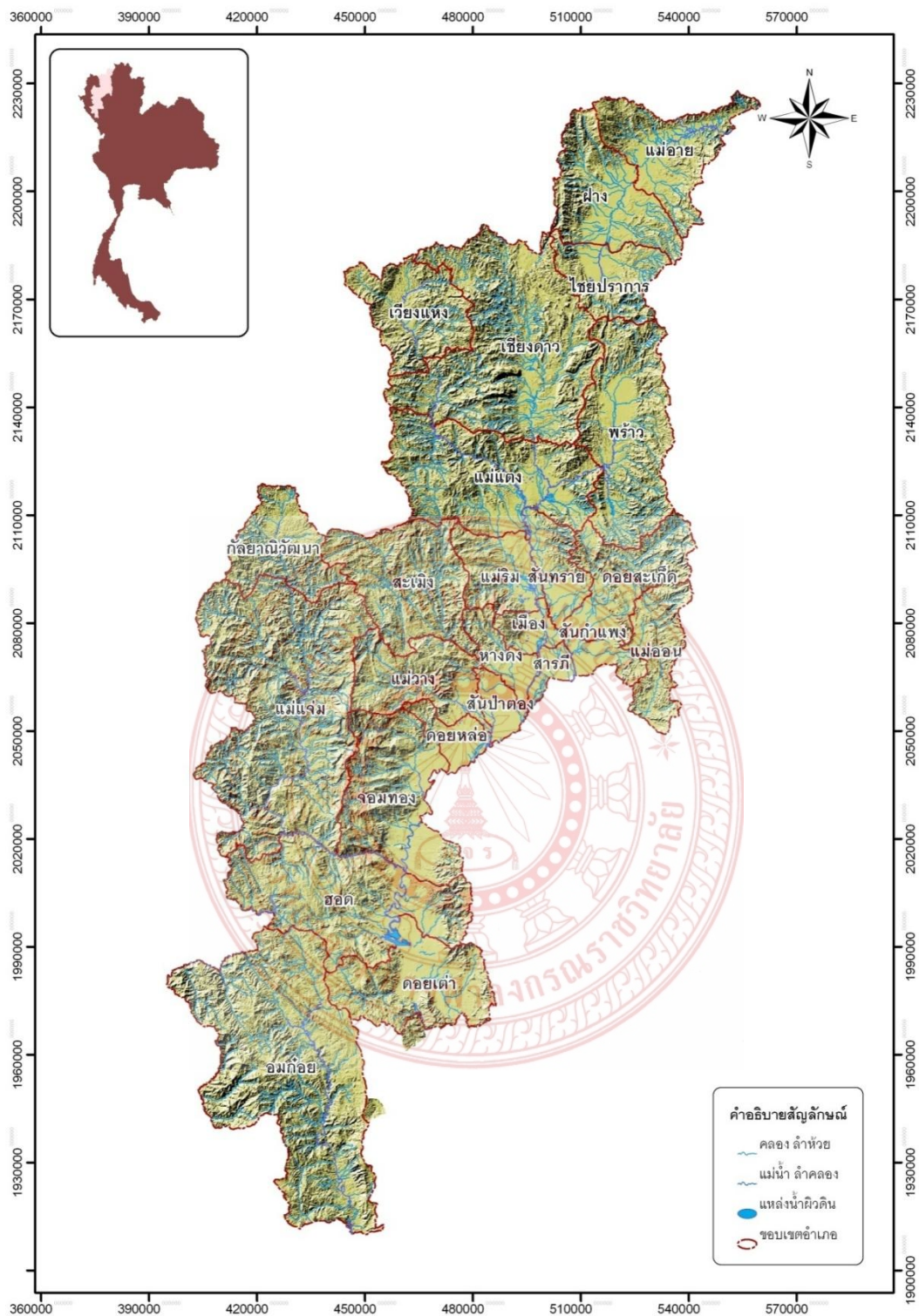
ตารางที่ ๔.๑ แสดงการสำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือของประเทศไทย เป็นภาคที่มีลักษณะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา มีที่ราบขนาดเล็กๆ อยู่ระหว่างหุบเขา พื้นที่โดยทั่วไปมีระดับความสูงมากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ ประกอบทิวเขาที่สำคัญ คือ ทิวเขาแดนลาว ทิวเขาถนนธงชัย ทิวเขาขุนตาล และมีดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย สูงประมาณ ๒,๕๖๕ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ดอยเชียงดาว ดอยปุยและดอยสุเทพ เป็นต้น และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย อาทิ น้ำแม่แตง น้ำแม่แจ่ม น้ำแม่ตื่น น้ำแม่กวง น้ำแม่กลาง และยังมีลำธารอีกหลายสายที่ไหลไปรวมกับแม่น้ำปิง อาทิ น้ำแม่ขาน น้ำแม่สะเมิง น้ำแม่ท่าช้าง น้ำลี้ น้ำแม่ทาและน้ำแม่จืด ดินแดนภาคเหนือมีเนื้อที่ประมาณ ๑/๕ ของเนื้อที่ประเทศไทย หรือประมาณ ๙๓,๖๙๐ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ๙ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปางและอุตรดิตถ์ พิกัดทางภูมิศาสตร์ของภาคเหนือนั้น ตั้งอยู่ระหว่าง รั้ง (Latitude) ที่ ๑๗ องศา ๑๐ พิลิปดา เหนือ ถึงรั้งที่ ๒๐ องศา ๒๕ พิลิปดา เหนือ และแวง (Longitude) ที่ ๙๗ องศา ๒๐ พิลิปดา ตะวันออก ถึงแวงที่ ๑๐๑ องศา ๒๐ พิลิปดา ตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศตะวันตก ตะวันตกเฉียงเหนือและทิศเหนือ ติดกับ

ประเทศสหภาพเมียร์มา ทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ ติดกับจังหวัดตาก สุโขทัยและพิษณุโลก

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน โดยเฉพาะแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน มีพื้นที่ราบลุ่มตะกอนลำน้ำที่ถูกพัดพามาทับถม ทำให้สภาพดินเหมาะสมกับการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบที่มีขนาดกว้างใหญ่ที่สุดในภาคเหนือและกินอาณาเขตส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน บางครั้งจึงถูกเรียกว่าที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน ซึ่งมีระดับความสูงพื้นที่เฉลี่ยประมาณ ๓๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางและบริเวณแถบนี้ปรากฏมีแนวเทือกเขาวางตัวขนานกับที่ราบตามแนวทิศเหนือ-ใต้ โดยที่เทือกเขาตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและตะวันตกของที่ราบนี้ ดังนั้น จากลักษณะภูมิประเทศและความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าว จึงพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ถึงสมัยประวัติศาสตร์





ภาพที่ ๔.๑ แสดงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: http://gis.chiangmai.go.th/index.php?name=infobase&themeID=๔&pid=๒๔&District_ID

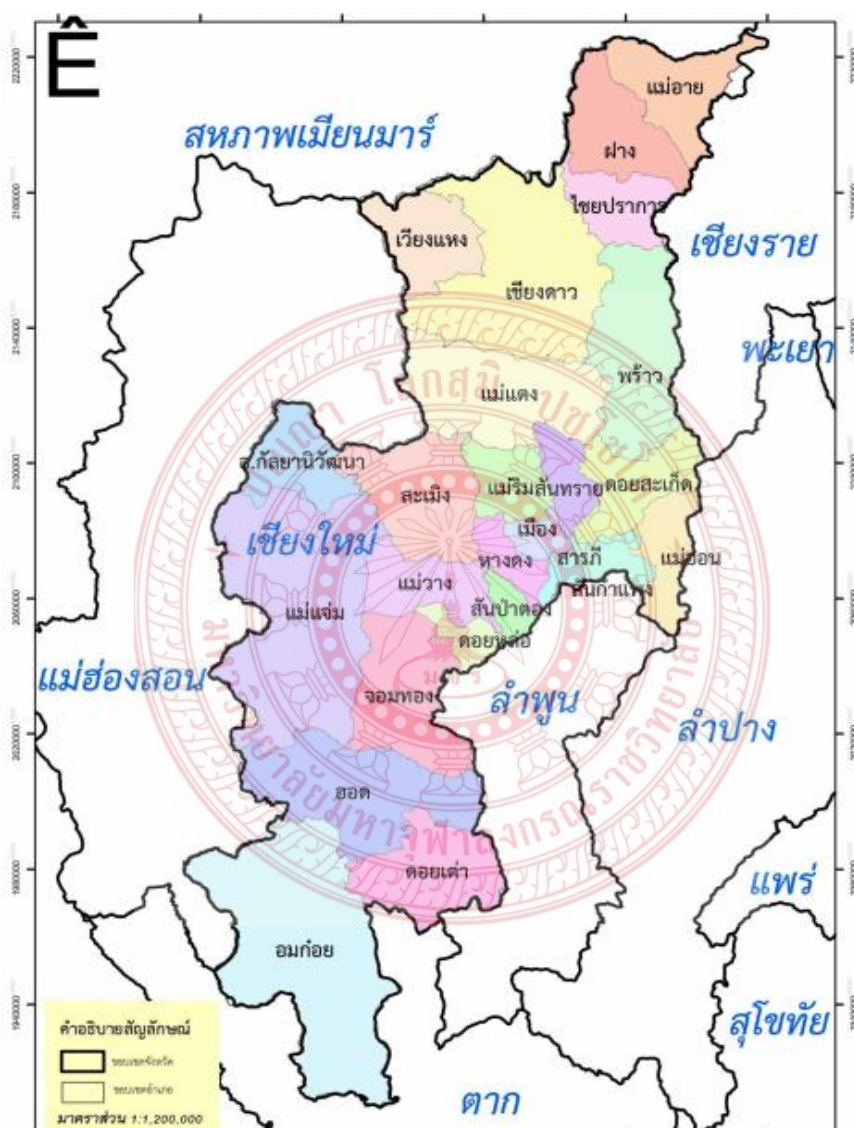
จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่ที่สุดในเขตภาคเหนือตอนบน มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐,๑๐๗.๐๕๗ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๒,๕๖๖,๙๑๐ ไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ป่าไม้ ๖๙.๙๒ % (๘,๗๘๗,๖๕๖ ไร่) พื้นที่ทำการเกษตร ๑๒.๘๒ % (๑,๖๑๑,๙๗๑ ไร่) พื้นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ๑๗.๒๖ % (๒,๑๖๗,๙๗๑ ไร่) ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและป่าละเมาะ มีที่ราบอยู่ตอนกลางตาม ๒ ผังแม่น้ำปิง สภาพพื้นที่แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ พื้นที่ภูเขา ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัด คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๘๐% ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก และพื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขากระจายอยู่ทั่วไประหว่างหุบเขาทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ อันได้แก่ ที่ราบลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำฝาง และลุ่มน้ำแม่งัด เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตร^๑ มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๖๔๐,๔๗๙ คน แยกเป็นชาย ๘๐๐,๘๘๓ คน หญิง ๘๓๙,๕๙๖ คน จำนวนหลังคาเรือน ๖๖๓,๒๔๐ หลังคาเรือน (สำรวจ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๓)^๒ มีชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่กระจายทั่วไปรวม ๑,๔๑๐ กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายแห่งหนึ่งของประเทศไทย รวม ๑๑ กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง มูเซอ ม้ง ลีซอ ลัวะ ปะหรง อีกอ๋อ เยาว์ จีนฮ่อ ไทยใหญ่ และอื่นๆ (ได้แก่ คะฉิ่น และชนกลุ่มน้อยที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ร่วมกันมากกว่า ๑) และชาวไทยพื้นเมือง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอขุนยวม อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอสบเมย (จังหวัดแม่ฮ่องสอน) มีดอยกิ่วแดง ดอยผีปันน้ำ ดอยแปรมือง ดอยอังกะตุ ดอยแม่ยะ ดอยขุนยวม ดอยแม่สุรินทร์ ดอยหลวงและร่องแม่ริด แม่ฮ้อย และดอยขุนแม่ตั้น ดอยผีปันน้ำ เป็นเส้นกั้นอาณาเขต ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่สรวย อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอปาน อำเภอเวียงป่าเป้า (จังหวัดเชียงราย) อำเภอเมืองลำปาง (จังหวัดลำปาง) อำเภอเมืองลำพูน อำเภอบ้านธิ อำเภอเวียงหนองล่อง อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง และอำเภอเถิน (จังหวัดลำพูน)

จังหวัดเชียงใหม่ มีการแบ่งการปกครองออกเป็น ๒๕ อำเภอ โดยมีอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของจังหวัด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการจัดตั้งอำเภอภักดีพัฒนาเป็นอำเภอลำดับที่ ๒๕

^๑ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, ข้อมูลพื้นฐาน,

<[^๒ สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รวบรวม, จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, <](http://gis.chiangmai.go.th/index.php?name=infobase&themeID=๔&pid=๒๔&District_ID=>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.</p>
</div>
<div data-bbox=)

ของจังหวัด และลำดับที่ ๘๗๘ ของประเทศ ซึ่งเป็นอำเภอล่าสุดของไทย จังหวัดเชียงใหม่
 ประวัติศาสตร์อันยาวนาน เคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนาแต่โบราณมี "คำเมือง" เป็นภาษา
 ท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรม และมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเริ่ม
 วางตัวเป็นนครสร้างสรรค์ และกำลังพิจารณาสมัครเข้าเป็นนครสร้างสรรค์ และเมืองมรดกโลกจาก
 องค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปัจจุบัน



ภาพที่ ๔.๒ แสดงแผนที่จังหวัดเชียงใหม่
 ที่มา: <http://www.amazingthaitour.com>

ในยุคเริ่มแรกของสมัยประวัติศาสตร์แถบบริเวณนี้ เมืองหริภุญไชยจัดได้ว่าเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งแคว้นแคว้น เมื่อช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๔ โดยมีศูนย์กลางตั้งอยู่ที่เมืองลำพูนในปัจจุบัน ซึ่งปรากฏตำนานกล่าวถึงการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนในแถบที่ราบลุ่มภาคกลางแถวลุ่มน้ำเจ้าพระยา จากเมืองละโว้ (ลพบุรี) และในขณะเดียวกันก็เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงการเผยแพร่วัฒนธรรมและวิทยาการด้านต่างๆ ทั้งในด้านศาสนา ด้านการปกครองและด้านสังคม ในด้านศาสนาเป็นพระพุทธศาสนาแบบหินยานหรือเถรวาท มีพระสงฆ์ขึ้นมาสอนศาสนาและสร้างวัดวาอาราม มีการปกครองแบบกษัตริย์ในภาคกลางที่ได้รับวัฒนธรรมจากอินเดีย และประชาชนจากภาคกลางที่อพยพเข้ามาพร้อมๆ กับความชำนาญ ความรอบรู้ในวิทยาการด้านต่างๆ ทำให้เกิดกลุ่มชนผู้ชำนาญงานด้านต่างๆ ซึ่งการเข้ามาของกลุ่มชนเหล่านั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการผสมผสานเข้ากับกลุ่มชนพื้นเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เดิม ได้แก่ เมงหรือมอญ และลัวะ

อาณาจักรล้านนาเกิดขึ้นจากการขยายตัวของกลุ่มชนจากบริเวณที่ราบลุ่มเชียงรายได้ทางด้านเหนือของเมืองเชียงใหม่ ภายใต้พระราชอำนาจของพญามังราย ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ลวจักราช และสร้างอิทธิพลขยายอาณาจักรได้สำเร็จเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ โดยเข้ายึดเมืองหริภุญไชย เมื่อปี พ.ศ.๑๘๓๕ ต่อมาได้ทำสัญญาพระราชไมตรีกับพญาร่วง (พ่อขุนรามคำแหง) แห่งเมืองสุโขทัย และพญางำเมืองแห่งเมืองพะเยา จากนั้นได้สร้างเวียงกุมกามในราว พ.ศ.๑๘๓๗ แต่เนื่องจากเวียงกุมกามมีขนาดเล็กประกอบกับที่ตั้งเป็นที่ลุ่มต่ำทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย จึงได้ย้ายมาสร้างเมืองแห่งใหม่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน มีชื่อเรียกว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” เมื่อปี พ.ศ.๑๘๓๙ ได้ขยายอิทธิพลเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา มีกษัตริย์ปกครองต่อมาอีกหลายรัชกาล ยังความเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อยมาตามลำดับ และมีอายุครบ ๗๒๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในอดีตเชียงใหม่มีฐานะเป็นเมืองหลวงของราชอาณาจักรนครรัฐอิสระ ชื่อว่า อาณาจักรล้านนา ซึ่งปกครองโดยกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ประมาณ ๒๖๑ ปี (ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๓๙-๒๑๐๑) กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๑๐๑ เชียงใหม่ได้เสียเมืองให้แก่พระเจ้าบุเรงนองแห่งพม่า และได้อยู่ภายใต้การปกครองของพมามานานกว่าสองร้อยปี จนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงได้มีการทำสงครามเพื่อขับไล่พม่าออกจากเมืองเชียงใหม่และเชียงแสนได้สำเร็จ โดยการนำของเจ้ากาวิละและพระยาจำบ้าน และเปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองรัตนตติงสาอภินวบุรี” ในปี พ.ศ.๒๓๑๗

หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเจ้ากาวิละขึ้นเป็นพระบรมราชาธิบดี ปกครองนครเชียงใหม่และเป็นประมุขแห่งราชวงศ์ทิพย์จักร (ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน) และต่อมา เจ้านายซึ่งเป็นเชื้อสายของพระเจ้ากาวิละ ก็ได้ปกครองเมืองเชียงใหม่และหัวเมืองต่างๆ สืบต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองประเทศราช โดยมีการจัดตั้งการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า

“มณฑลพายัพ” ต่อมาเชียงใหม่ได้มีการปรับปรุงการปกครองและยกฐานะขึ้นเป็น “จังหวัด” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ จวบจนถึงปัจจุบัน”

พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ หรือที่มักเรียกกันว่า อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์ไทย ๓ พระองค์ ผู้สร้างเวียงเชียงใหม่ คือ พญามังราย พญาเจ้าเมือง และพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระบรมราชานุสาวรีย์ฯ ตั้งอยู่กลางเวียงเชียงใหม่ บริเวณหน้าหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (อดีตศาลาัฐบาลมณฑลพายัพ) ด้านหน้าติดกับถนนพระปกเกล้า ซึ่งบริเวณนี้เอง ถือเป็นศูนย์กลางของตัวเมืองเชียงใหม่ หน้าอนุสาวรีย์มีลานกว้างขนาดใหญ่ เรียกว่า “ช่วงสามกษัตริย์” หรือ “ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์” ด้านตรงข้ามของอนุสาวรีย์ ยังเป็นที่ตั้งของอาคารศาลแขวงเชียงใหม่เดิม ซึ่งมีสถาปัตยกรรมตะวันตกที่งดงาม

พระบรมราชานุสาวรีย์หล่อด้วยทองเหลืองและทองแดงรมดำ มีขนาดเท่าครึ่ง สูง ๒.๗๐ เมตร ใช้เวลา ๑๐ เดือนในการออกแบบและทำการปั้นหล่อโดยอาจารย์ไข่มุกด์ ชูโต โดยได้ประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ จากกรุงเทพมหานครขึ้นประดิษฐานบนแท่นพระบรมราชานุสาวรีย์ ในวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๘๓) เวลา ๑๑.๔๙ น. พระบรมรูปประกอบด้วย พญามังรายประทับกลางเป็นประธาน พญาร่วงประทับอยู่เบื้องซ้าย และพญาเจ้าเมืองประทับอยู่เบื้องขวา โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๗ (ค.ศ. ๑๙๘๔)^๕

^๕ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, จังหวัดเชียงใหม่, <<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดเชียงใหม่>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๕ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์, <<https://th.wikipedia.org/wiki/พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.



ภาพที่ ๔.๓ แสดงพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์

ที่มา: https://www.thainorthtour.com/place_detail.php?id=๗๘๒

“... เมืองเชียงใหม่นี้เหมือนหนึ่งเป็นเพชรซึ่งประดับมงกุฎของเมืองไทย ถ้ามงกุฎปราศจากเพชรประดับก็จะไม่ส่องแสงงามได้ ...”

จุฬาลงกรณ์ ป.ร.

“... เมืองเชียงใหม่ใหญ่โต เคยเป็นราชธานีแห่งหนึ่งในพงศาวดารของไทย ทั้งเป็นที่มีความผาสุกในระดูหนาว สมควรเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินได้ตามระดูกาล ... ”

— ประชาธิปก ป.ร.

“...เมืองเชียงใหม่ เปนเมืองเจริญมาก นับได้ว่าเป็นที่สองในกรุงสยาม การสินค้าก็บริบูรณ์มาก... ”

— กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม

แม้ว่ากำแพงเมืองเชียงใหม่ หรือ กำแพงเวียงเชียงใหม่ จะเป็นกำแพงเมืองชั้นในของเวียงเชียงใหม่ สร้างขึ้นพร้อมกับการสถาปนาอาณาจักรล้านนา ในรัชสมัยพญามังราย เพื่อเป็นเมืองหลวง

ของล้านนา โดยขั้นแรกได้ขุดคูเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีความยาวด้านละประมาณ ๑.๖๓ กิโลเมตร และนำดินที่ได้จากการขุดคูเมืองนั้นขึ้นไปถมเป็นแนวกำแพงเมือง โดยเริ่มขุดที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือคือแจ้งศรีภูมิอันเป็นที่สมงคลก่อน แล้วก่ออิฐขนาดสองข้างกันดินพังทลายข้างบนกำแพงปูลงตลอดแนวทำเสมาไว้บนกำแพงทั้งสี่ด้านและประตูเมืองอีกทั้งสี่แห่ง เดิมประตูเมืองทั้งชั้นนอกชั้นในหนึ่งประตูก็ทำเป็นสองชั้น บานประตูวางเยื้องกัน เพื่อป้องกันข้าศึกเอาปืนใหญ่ยิงกรอกประตูเมือง ปัจจุบันถูกรื้อหมดแล้ว กำแพงด้านทิศเหนือ มีความยาวมากที่สุด วัดได้ประมาณ ๑.๖๗ กิโลเมตร รองลงมาเป็นกำแพงด้านทิศใต้ วัดได้ ๑.๖๓ กิโลเมตร ส่วนกำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้มีความยาวเท่ากับทิศตะวันตก คือ ๑.๖๒ กิโลเมตร

หลังจากที่เชียงใหม่ได้รับอิสรภาพจากพม่า เจ้ากาวิละได้รับการสถาปนาเป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์แรก ก็โปรดให้บูรณะกำแพงเมืองเป็นครั้งใหญ่ เป็นกำแพงอิฐที่มีความมั่นคงทนทานและบูรณะอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๓๖๑ ในรัชสมัยเจ้าหลวงธรรมลังกา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๒

ในสมัยมณฑลลาวเฉียง กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเคยถวายความเห็นในการรื้อกำแพงเมืองเชียงใหม่ต่อล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ไว้ว่า "...เห็นว่าที่จะเอาตัวอย่างที่รื้อกำแพงพระนครกรุงเทพฯ ไปรื้อกำแพงเมืองเชียงใหม่ไม่ควร กรุงเทพฯเพราะบ้านเมืองเบียดเสียดเยียดคียด ต้องรื้อกำแพงขยายเป็นถนนหนทาง แลจัดบ้านเมืองให้เรียบร้อย เหตุเช่นนี้ไม่มีในเมืองเชียงใหม่ เปนแต่จะรื้อเสียโดยเห็นว่าเป็นของเก่ารู้งรังเปลืองแรง ไม่คุ้มค่าที่ได้อิฐหักๆ มาใช้สอย เห็นว่าเอาไว้ดูเล่นเปนของโบราณดีกว่า..."

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ เนื่องจากกำแพงเมืองเชียงใหม่มีสภาพทรุดโทรมลงอย่างมาก และบางแห่งก็พังเป็นซากปรักหักพัง ทั้งยังมีวัชพืชขึ้นเป็นการรบกวนอย่างมาก อีกทั้งยังบดบังทัศนียภาพของคนที่อยู่นอกกำแพงเมือง ทางเทศบาลนครเชียงใหม่จึงได้เริ่มรื้อกำแพงออก เพื่อสร้างถนนและเส้นทางคมนาคมในตัวเมืองเชียงใหม่ ส่วนอิฐจากกำแพงเมืองที่ถูกรื้อนั้นได้ถูกนำไปสร้างรั้วของค่ายกาวิละ โดยกำแพงและคูเมืองเชียงใหม่ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕^๕

^๕ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, กำแพงเมืองเชียงใหม่, <<https://th.wikipedia.org/wiki/กำแพงเมืองเชียงใหม่>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.



ภาพที่ ๔.๔ แสดงภาพถ่ายดาวเทียมแสดงแนวกำแพงเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๖

ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/กำแพงเมืองเชียงใหม่>



ภาพที่ ๔.๕ แสดงเส้นทางแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์กับปราชญ์ชาวบ้าน และนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใน ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ ชุมชนบ้านป่าตาล และชุมชนบ้านถวายเป็น โดยสรุปประเด็นสำคัญดังนี้

บริบทชุมชนและท้องถิ่น พบว่า แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเป็นแหล่งที่ทรงคุณค่าในทางจิตใจ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ของคนในชุมชนที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนมีการส่งเสริมการมีงานทำ มีรายได้ในครัวเรือนทั้งระดับอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และกลาง ในการประกอบอาชีพ ส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน ควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์ ไว้เพื่อสืบทอด ผ่านการศึกษาตามอัยาศัยให้แก่คนรุ่นหลัง

ความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันจะสนับสนุนในการสอน และสามารถบูรณาการในการเรียนการสอน และสอดแทรกในรายวิชาสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน มักจะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ แบบกระตือรือร้น ได้ลงมือปฏิบัติจริง ไม่เหมือนแค่นั่งเรียนในตำราในห้องเรียน และสามารถเล่าเรื่องได้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ซึ่งแต่ละแหล่งมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญ อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันทั้งในระดับชุมชน อำเภอ และจังหวัด

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า สามารถทำเป็นอาชีพหลักหารายได้เสริม และการทำของใช้ ของตกแต่งภายในบ้าน ทั้งในกิจกรรมตลาดนัดสาธารณะ เช่น ถนนคนเดินวัวลาย ถนนคนเดินวันอาทิตย์ ตลาดนัดในงานหัตถกรรม ฯลฯ ตลอดจนเป็นการฝึกสมาธิในการทำงาน การออกแบบสร้างสรรค์ชิ้นงานทั้งงานลวดลายเดิม และลายใหม่ หรือตามที่ตลาดลูกค้าต้องการ และการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดและประเทศไทย

ต้นทางวัตถุดิบ การผลิต การจัดการ และการตลาด พบว่า วัสดุหลักในการผลิตได้มาจากท้องถิ่น และแหล่งภายนอกชุมชน เช่น ดินเหนียว ไม้ และแผ่นอะลูมิเนียม ฯลฯ ส่วนอุปกรณ์สามารถหาซื้อได้ในท้องถิ่น การผลิตนั้นบางครั้งก็มีอุปสรรคบ้าง เพราะบางแหล่งการเรียนรู้ต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศ สภาพความต้องการของตลาด แต่ก็พบว่าการโฆษณาส่งเสริมการตลาดมีส่วนช่วยให้การท่องเที่ยวเติบโตทั้งระดับครัวเรือน ระดับจังหวัด การบริหารจัดการจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมภาคีทุกภาคส่วนในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาให้เกิดเป็นมรรคเป็นผล เชิงรูปธรรม ความร่วมมือในภาคอุตสาหกรรมทั้งหอการค้าในระดับจังหวัด การจัดนิทรรศการสินค้าหรือของดีในระดับตำบล (One Tambon One Product: OTOP)

การถ่ายทอดสืบสาน อนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การสืบทอดจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำชิ้นงาน และสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละแหล่งการเรียนรู้ เป็นนิสิตสาขาการสอนสังคมศึกษา

ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้เด็กเห็นคุณค่า และต้องอาศัยความร่วมมือหลากหลาย ฝ่ายในการร่วมคิด ร่วมพัฒนา และร่วมแก้ปัญหาแบบองค์รวม

การส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นความต้องการของตลาดระดับนานาชาติมากขึ้น เพราะจะช่วยให้ชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง ประกอบอาชีพในท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างมูลค่าสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องอย่างมากที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ให้เป็นเศรษฐกิจจากครัวเรือนสู่ครัวโลก สอดรับกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้ท้องถิ่น มุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ (มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน) โดยการเชื่อมโยงจากระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ไปสู่ระดับประเทศ และนานาชาติ ในทุก ๆ วันนี้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติในแถบเอเชีย เช่น ประเทศจีน เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจำนวนมาก หากสร้างโอกาสการแข่งขันและให้นักท่องเที่ยว ได้สัมผัสสินค้าหรือบริการ ทั้งผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ โดยการประสานกับการโฆษณาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หรืออุตสาหกรรมภาพยนตร์ ก็เชื่อว่าสามารถที่จะทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ประกอบกับการคมนาคมที่สะดวก เชื่อมต่อแหล่งเรียนรู้ ภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของล้านนา

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติโดยปราชญ์ชาวบ้าน / วิทยากรในชุมชน ท้องถิ่น พบว่า ได้รับเทคนิคและวิธีการทำงาน ซึ่งความรู้แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลที่สั่งสมประสบการณ์ มีการลองผิดลองถูก จนมาเป็นประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากรุ่นต่อรุ่น เพราะถ้ามีความสนใจอย่างเดียว แต่ไม่ได้ฝึกฝนทักษะ และเทคนิคก็ไม่สามารถที่จะทำงานให้ได้สวยงาม และทันเวลาได้ การสร้างองค์ความรู้นั้นจะถ่ายทอดจากตัวบุคคลมากกว่ามีในเอกสารทั่วไป

ข้อค้นพบที่นำไปบูรณาการถ่ายทอดในด้านการจัดการเรียนการสอนสาขาการศึกษา

(ครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์) ในอนาคต พบว่า การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สามารถที่จะสร้างคนผ่านกิจกรรม โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge) การได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ทั้งส่งเสริมการฝึกทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ที่ดีในการทำงาน เพราะการทำงานทุกอย่างล้วนต้องอาศัยความขยัน อดทน พยายาม รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในครั้งนี้ จะเป็นภาคสนามที่สำคัญในการสร้างพลเมืองวิถีเขียว ที่ให้บัณฑิตสาขาการศึกษา ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้โดยตรง และเป็นการสร้างเรื่องราวที่เห็นเป็นฉากทัศน์ที่ทำให้การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ โดยการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของมหิตลathiเบศรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การเรียนการสอน และการใช้ชีวิตบนทางสายกลาง

๔.๒ พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ล้านนาแบบบูรณาการ

แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ชุมชนบ้านป่าตาล) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้
ลงพื้นที่เมื่อวันที่วันจันทร์ ที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๕.๐๐ น. วิทยากร/ปราชญ์
ชาวบ้านคือ คุณผล วงศ์ปัญญา



ภาพที่ ๔.๖ แสดงการบรรยายเทคนิคการปั้นดิน โดยคุณผล วงศ์ปัญญา

แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ชุมชนบ้านถวาย , สองฝั่งคลอง) อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่ ได้ลงพื้นที่เมื่อวันที่วันพฤหัสบดี ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๕.๐๐
น. วิทยากร/ปราชญ์ชาวบ้านคือ คุณสมาน อินทมอย



ภาพที่ ๔.๗ แสดงการบรรยายเทคนิคการแกะไม้ โดยคุณสมาน อินทมอย และคุณอนัน ทาโน

แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ชุมชนวัดศรีสุพรรณ) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ลงพื้นที่เมื่อวันอังคารที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ วิทยากร/ปราชญ์ชาวบ้านคือ พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ และคุณสมชาย ใจคำบุญเรือง



ภาพที่ ๔.๘ แสดงการบรรยายศิลปวัฒนธรรมโดยท่านพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ และคุณสมชาย ใจคำบุญเรือง สาธิตการขึ้นรูปเครื่องเงิน

ตารางที่ ๔.๒ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 ล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๑ ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.
 เชียงใหม่

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่							
	ร่วมมือในการทำกิจกรรม		กล้าซักถาม/ กล้าแสดงออก		เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยความ สนุกสนาน เพลิดเพลิน		สรุปผลการประเมิน	
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
๑	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๔	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๕	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๖	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๗	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๘	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๙	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๐	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๑	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๒	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๔	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๕	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๖	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๗	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๘	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๙	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๐	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่							
	ร่วมมือในการทำกิจกรรม		กล้าซักถาม/ กล้าแสดงออก		เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยความ สนุกสนาน เพลิดเพลิน		สรุปผลการประเมิน	
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
๒๑	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๒	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๔	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๕	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๖	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒๗	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๑ ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๒๗ คน/รูป ผ่านกิจกรรมทุกรูป/คน

ตารางที่ ๔.๓ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 ล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๒ ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง
 จ.เชียงใหม่

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่							
	ร่วมมือในการทำกิจกรรม		กล้าซักถาม/ กล้าแสดงออก		เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยความ สนุกสนาน เพลิดเพลิน		สรุปผลการประเมิน	
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
๑	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๔	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๕	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๖	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๗	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๘	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๙	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๐	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๑	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๒	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๔	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๕	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุง
 ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๒ ในชุมชนบ้าน
 ป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่ มีนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑๕ คน/รูป ผ่านกิจกรรมทุกรูป/คน

ตารางที่ ๔.๔ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๓ ในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง
จ.เชียงใหม่

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่							
	ร่วมมือในการทำกิจกรรม		กล้าซักถาม/ กล้าแสดงออก		เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยความ สนุกสนาน เพลิดเพลิน		สรุปผลการประเมิน	
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
๑	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๔	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๕	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๖	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๗	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๘	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๙	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๑๐	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๑) เรื่องการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๓ ในชุมชนบ้าน
ถวาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่ มีนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑๐ คน/รูป ผ่านกิจกรรมทุกรูป/คน

ตารางที่ ๔.๕ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 ล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๑ ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง
 จ.เชียงใหม่

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่					รวมคะแนน (๑๐)คะแนน	ประเมินผล
	รับผิดชอบงานที่ ได้ รับมอบหมาย	รับฟัง ความ คิดเห็น ของผู้อื่น	นำเสนอ ผลงานได้ น่าสนใจ	มีความคิด สร้างสรรค์	ทำเสร็จ ตามเวลาที่ กำหนด		
	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน		
๑	๒	๒	๑	๒	๑	๘	ดี
๒	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๓	๒	๒	๒	๒	๑	๘	ดีมาก
๔	๒	๒	๒	๒	๑	๘	ดีมาก
๕	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๖	๒	๒	๑	๒	๒	๘	ดีมาก
๗	๒	๒	๒	๒	๑	๘	ดีมาก
๘	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๙	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๐	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๑	๒	๒	๒	๑	๑	๘	ดี
๑๒	๒	๒	๑	๒	๒	๘	ดีมาก
๑๓	๒	๒	๒	๒	๑	๘	ดีมาก
๑๔	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๕	๒	๒	๒	๒	๑	๘	ดีมาก
๑๖	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๗	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๘	๒	๒	๑	๒	๒	๘	ดีมาก
๑๙	๒	๒	๒	๑	๑	๘	ดี

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่					รวมคะแนน (๑๐)คะแนน	ประเมินผล
	รับผิดชอบงานที่ได้ รับมอบหมาย	รับฟัง ความ ความคิดเห็น ของผู้อื่น	นำเสนอ ผลงานได้ น่าสนใจ	มีความคิด สร้างสรรค์	ทำเสร็จ ตามเวลาที่ กำหนด		
	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน		
๒๐	๒	๒	๒	๒	๑	๙	ดีมาก
๒๑	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๒๒	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๒๓	๒	๒	๒	๑	๑	๘	ดี
๒๔	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๒๕	๒	๒	๒	๒	๑	๙	ดี
๒๖	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๒๗	๒	๒	๑	๒	๒	๙	ดี

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๑ ในชุมชนวัด ศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๒๗ คน/รูป ผ่านกิจกรรมในระดับดี มาก จำนวน ๒๑ รูป/คน และระดับดี จำนวน ๖ รูป/คน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 ล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๒ ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง
 จ.เชียงใหม่

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่					รวมคะแนน (๑๐)คะแนน	ประเมินผล
	รับผิดชอบงานที่ ได้ รับมอบหมาย	รับฟัง ความ คิดเห็น ของผู้อื่น	นำเสนอ ผลงานได้ น่าสนใจ	มีความคิด สร้างสรรค์	ทำเสร็จ ตามเวลาที่ กำหนด		
	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน		
๑	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๒	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๓	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๔	๒	๒	๑	๑	๑	๗	ดี
๕	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๖	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๗	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๘	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๙	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๐	๒	๑	๑	๑	๑	๗	ดี
๑๑	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๒	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๓	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๔	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๕	๒	๑	๒	๒	๑	๘	ดี

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุง
 ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๒ ในชุมชนบ้าน
 ป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่ มีนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑๕ คน/รูป ผ่านกิจกรรมในระดับดี
 มาก จำนวน ๑๒ รูป/คน และระดับดี จำนวน ๓ รูป/คน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
 ล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๓ ในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง
 จ.เชียงใหม่

คนที่	รายการสังเกตพฤติกรรมในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่					รวมคะแนน (๑๐)คะแนน	ประเมินผล
	รับผิดชอบงานที่ ได้ รับมอบหมาย	รับฟัง ความ ความคิดเห็น ของผู้อื่น	นำเสนอ ผลงานได้ น่าสนใจ	มีความคิด สร้างสรรค์	ทำเสร็จ ตามเวลาที่ กำหนด		
	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน	(๒) คะแนน		
๑	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๒	๑	๒	๑	๒	๒	๘	ดี
๓	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๔	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๕	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๖	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๗	๑	๒	๑	๒	๑	๗	ดี
๘	๑	๒	๒	๒	๒	๙	ดีมาก
๙	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก
๑๐	๒	๒	๒	๒	๒	๑๐	ดีมาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ผลการสังเกตการณ์เรียนรู้ (เครื่องมือที่ ๒) เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ณ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ๓ ในชุมชนบ้านถวาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่ มีนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑๐ คน/รูป ผ่านกิจกรรมในระดับดีมากจำนวน ๘ รูป/คน และระดับดี จำนวน ๒ รูป/คน ตามลำดับ

๔.๓ ถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ล้านนาแบบบูรณาการ

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยได้มีการจัดสนทนากลุ่มกับปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสะท้อนผลที่ได้จากการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา สรุปสาระสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นที่เป็นข้อค้นพบดังนี้



ภาพที่ ๔.๙ กิจกรรมถอดบทเรียน ณ ห้องประชุมวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐



ภาพที่ ๔.๑๐ กิจกรรมสรุปบทเรียน ณ ห้องประชุมอาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
วันศุกร์ ที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๐

๔.๓.๑ แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทของชุมชน ในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นถิ่น
หัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือของประเทศไทย ดังคำขวัญที่ว่า “เศรษฐกิจดี
สตรีแสนสวย ร่ำรวยหัตถกรรม วัฒนธรรมมั่นคง หางดงพัฒนา” ที่บอกถึงเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์
อันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ประกอบกับประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน
ส่งผลให้อำเภอหางดงเป็นท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นทางด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความสวยงาม มี
ชื่อเสียงมายาวนาน กล่าวขานเลื่องลือจนเป็นที่รู้จักในนาม “หางดงถิ่นหัตถกรรม” อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่เป็นอำเภอที่ตั้งระหว่างกลาง อำเภอเมืองเชียงใหม่และอำเภอเมืองลำพูน เป็นประตูสู่
อำเภอทางสายใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ไปทางทิศใต้ตามทางหลวง
แผ่นดิน หมายเลข ๑๐๘ หรือถนนเชียงใหม่-ฮอด เป็นระยะทาง ๑๕ กิโลเมตร มีขนาดโดยประมาณ
๑๘๘,๗๕๐ ไร่ ซึ่งในอดีตพื้นที่อำเภอหางดง มีสภาพรกร้างว่างเปล่า มีจำนวนหมู่บ้านและราษฎร

อาศัยอยู่ไม่มากนัก ด้วยสภาพที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดงไม้สัก มีลำน้ำแม่ท่าช้างไหลผ่านและเป็นเส้นทางผ่านไปยังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนั้นจึงเรียกว่า “ดงกรรม” เวลานั้นมีพญามะโนเจ้าน้อยอินทร์ และพญาประจักษ์ได้ครอบครองอยู่และขึ้นตรงต่อเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ครั้นถึง ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ทางราชการได้มีการให้จัดตั้ง “แขวงแม่ท่าช้าง” หัวเมืองชั้นในของนครเชียงใหม่ขึ้นในบริเวณนี้ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อให้ตรงกับนามตำบลที่ว่า การอำเภอโดยตั้งอยู่เป็น “อำเภอหางดง” ด้วย ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของดงกรรมดังกล่าว เพราะคำว่า “หาง” แปลว่า “ท้าย” คือทางทิศใต้หรือท้ายของดงกรรม ต่อมาวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศว่า ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยุบอำเภอหางดง เป็นกิ่งอำเภอ ขนานนามว่า กิ่งอำเภอหางดงและให้ไปขึ้นอยู่ในความปกครองของอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากต้องเดินทางไปติดต่อราชการที่อำเภอเมือง ระยะทางถึง ๑๕ กิโลเมตร ในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ทางราชการได้พิจารณาให้ยกกิ่งอำเภอหางดงขึ้นเป็นอำเภอหางดงอีกครั้งหนึ่ง

ด้วยสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ที่เป็นภูเขาและป่าไม้ ประกอบด้วยความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ทำให้อำเภอหางดงมีความโดดเด่นด้านงานศิลปหัตถกรรมที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ และมีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขานเลื่องลือทั้งในระดับจังหวัด และระดับชาติ จนเป็นที่รู้จักในนาม “หางดงถิ่นหัตถกรรม” ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้ว ในมิติของงานศิลปหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากฝีมือของช่างท้องถิ่น การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิควิธีและรูปแบบที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ บางชนิดของงานศิลปหัตถกรรมของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มักเกิดขึ้นตามสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและวัสดุที่หามาได้ในพื้นที่นั้น นอกจากนี้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปหัตถกรรม คือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงพิธีกรรมของคนในชุมชนอีกด้วย ในเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ วิธีการผลิตหัตถกรรมของคนหางดงเปลี่ยนแปลงไป วัสดุจากธรรมชาติเพื่อการผลิตลดลง มีการซื้อหามาขึ้น บางครั้งกลายเป็นวัสดุที่ต้องหาซื้อจากต่างถิ่น ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นและงานหัตถกรรมบางประเภทก็กำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น แม้ว่างานหัตถกรรมที่เป็นที่เลื่องชื่อของอำเภอหางดง อันจะสามารถนำไปสู่การสร้างความสำเร็จแก่ชุมชนได้ ได้แก่ ประเภทงานเครื่องจักสาน งานเครื่องปั้นดินเผา และงานไม้ (วิธวัช ศรีสมุดคำ, อเนก เป็งมูล, ๒๕๕๔ หน้า ๓-๕) ดังนี้

๑) ประเภทงานหัตถกรรมเครื่องจักสาน หางดงถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิต และจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีชื่อเสียง ด้วยงานจักสานที่มีความสวยงามละเอียดประณีต และมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จึงทำให้เป็นแหล่งหัตถกรรมเครื่องจักสานที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยู่งักของคนในจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะสองฝั่งถนนเชียงใหม่-ฮอด บริเวณบ้านท่าบุญเรือง ตำบลบ้านแหวนที่มีการผลิตงานเครื่องจักสานและวางขายเป็นจำนวนมาก

๒) ประเภทงานหัตถกรรมผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่มีชื่อเสียงคือ บ้านเหมืองกุง ตำบลหนองควาย สังเกตง่าย ๆ จากถนนเชียงใหม่-ฮอด จะพบสัญลักษณ์คนไทยยืนอยู่ตรงทางเข้าหมู่บ้านเหมืองกุง ซึ่งหมู่บ้านแห่งนี้เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่โด่งดังของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะการปั้น “น้ำตัน” หรือคนโทที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน นอกจากนี้อำเภอหางดงยังมีแหล่งหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านกวน บ้านไร่ บ้านวัวลาย ตำบลหารแก้ว ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ไม่มีการเคลือบผิว โดยมีรูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นสวยงาม

๓) งานหัตถกรรมไม้แกะสลัก บ้านถวายเป็นหรือศูนย์หัตถกรรมบ้านถวายเป็นตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งผลิตและรวบรวมจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก และสินค้าประดับตกแต่งบ้านที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่และของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแหล่งแกะสลักไม้อีกหลายๆ แหล่งที่มีความโดดเด่นไม่แพ้บ้านถวายเป็น เช่น งานแกะสลักไม้บ้านป่าหมาก บ้านต้นเหือด บ้านช่างคำ ตำบลคำหลวง รวมถึงงานเขียนไม้หรือกลึงไม้ที่บ้านตองกาย ตำบลหนองควาย และ บ้านช่างคำหลวง ตำบลบ้านแหวนก็มีความประณีตงดงามอย่างยิ่ง



ภาพที่ ๔.๑๑ แสดงอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในอดีต ผู้ถ่ายภาพ บุญเสริม สาทรรักษ์

ที่มา: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สำนักหอสมุด

http://library.cmu.ac.th/ntic/picturelanna/detail_picturelanna.php?picture_id=๑๑๒๙

แหล่งเรียนรู้ที่ ๑ ชุมชนบ้านถวาย อำเภอกาหลง จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ ๔.๑๒ กิจกรรมเรียนรู้ ณ บ้านถวาย (สองฝั่งคลอง) อำเภอกาหลง จังหวัดเชียงใหม่

หมู่บ้านบ้านถวาย เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า ๓๐๐ ปี ตามคำบอกเล่าต่อกันมาว่า แต่ก่อนนั้นชาวบ้านในพื้นที่นี้ทราบว่าพระนางจามเทวีจะเสด็จโดยเกวียนจากนครลำพูน ผ่านมายังหมู่บ้าน เพื่อเดินทางไปสร้างวัดละโว้ ซึ่งอยู่ห่างออกไปอีกประมาณ ๒ กิโลเมตร ชาวบ้านจึงได้นัดแนะกันเพื่อนำเอาผลไม้และเครื่องบรรณาการต่างๆ ใส่พานโตกไม้ (พานแบบล้านนา) มาถวายแต่พระนางจามเทวี เพื่อแสดงความเคารพและเป็นเครื่องสักการะแก่พระนาง จึงทำให้หมู่บ้านแห่งนี้ได้ชื่อว่าเป็น “หมู่บ้านถวาย” ในอดีตบ้านถวายเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อหมู่บ้านประสบภาวะขาดแคลนน้ำและฝนแล้ง ส่งผลให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านตกต่ำ ประมาณช่วงพ.ศ. ๒๕๐๐ - พ.ศ. ๒๕๐๕ ชาวบ้านจึงเริ่มทยอยเดินทางออกจากหมู่บ้านไปประกอบอาชีพอื่นๆ บางคนก็ออกไปรับจ้างก่อสร้าง บางคนก็ออกไปทำการค้าในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ในจำนวนนี้ก็มีชาวถวาย คือ พ่อใจมา อินแก้ว พ่อหนานแดง พันธูสา และพ่อเฮือน พันธูศาสตร์ ทั้งสามท่านได้เดินทางไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองเช่นกัน โดยท่านทั้งสามได้ไปทำงานก่อสร้างที่ร้านน้อมศิลป์ ย่านวัวลาย ซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังทางด้านไม้แกะสลัก ทำให้ทั้งสามท่านเกิดความสนใจในงานการแกะสลักไม้ เมื่อได้ทดลองทำและฝึกฝนวิธีการ เทคนิคการแกะสลักกับช่างที่มีฝีมือของทางร้าน จึงได้พัฒนาฝีมือจนได้เปลี่ยนอาชีพมาเป็นช่างแกะสลักไม้ที่ร้านน้อมศิลป์อย่างเต็มตัว

เนื่องจากในสมัยนั้นการเดินทางเข้าไปยังตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ทำได้ค่อนข้างยาก ท่านทั้งสามจึงต้องปั่นจักรยานเพื่อเดินทางเข้าไปยังตัวเมือง รวมทั้งเมื่อมีงานแกะสลักไม้เข้ามามากขึ้น ชาวบ้านทั้งสามท่านจึงได้ขออนุญาตมาจ้างแกะสลักมายังบ้านเกิด โดยมีญาติพี่น้องเข้ามาช่วยทำงานเป็นลูกมือ ในงานขัดไม้ ตัดไม้ ทำความสะอาดเครื่องมือ จากนั้นจึงเริ่มให้ผู้ที่มาเป็นลูกมือฝึกการแกะสลักไม้เล็กๆ น้อยๆ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ให้กับลูกหลาน และชาวถวายทำให้งานไม้แกะสลักได้รับการเผยแพร่ออกไปสู่ชาวบ้านผู้มีใจรักในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรม การแกะสลัก ซึ่งชาวถวายบางส่วนได้ยึดเอางานแกะสลักไม้เป็นงานอดิเรกที่ทำในเวลาว่าง โดยงานไม้แกะสลักในช่วงแรกนั้นเป็นงานแกะสลักแผ่นไม้เป็นลวดลายต่างๆ อาทิ ลายรามเกียรติ์ ครุฑ สิ่งตุ๊กตาดนตรี เป็นต้น จากนั้นจึงได้มีการพัฒนาทักษะและฝีมือมาเรื่อยๆ และมีผู้ที่สนใจทำงานไม้แกะสลักมากขึ้น จึงเกิดงานแกะสลักไม้ที่มีศิลปะและลวดลายที่แปลกใหม่ ประณีตและวิจิตรงดงามกว่าเดิม

ในระยะต่อมาก็ได้พัฒนางานแกะสลักมาเป็นองค์พระ โดยช่างแกะสลักไม้ส่วนใหญ่ในขณะนั้นจะเป็นผู้ชาย ในส่วนของงานผู้หญิงก็จะช่วยขัดไม้หลังจากการแกะสลักเพื่อให้ดูเรียบเนียน ในระยะต่อมาได้มีกลุ่มสตรีในหมู่บ้านโดยคุณนงคราญ อุบายคิน ได้เดินทางเข้าไปในเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเรียนรู้งานศิลปหัตถกรรมในด้านอื่นๆ ณ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และเมื่อเกิดความชำนาญแล้วจึงได้นำทักษะนั้นเข้ามาผสมผสานกับงานแกะสลักไม้ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดงานหัตถกรรมที่มีความงดงามและมีเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความใส่ใจและความมุ่งมั่นบากบั่นที่จะพัฒนางาน จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่บ้านในขณะนั้น จนกระทั่งสามารถนำไปประยุกต์เทคนิคต่างๆ จนทำให้เกิดงานแกะสลัก และงานหัตถกรรมในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้นในหมู่บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ คือ งานแต่งเส้นเดินลาย นอกจากนี้ด้านทักษะ เทคนิค และความรู้เหล่านี้ก็ได้รับการสืบทอดต่อไปยังลูกหลานภายในหมู่บ้านถวายเช่นกัน

เมื่องานหัตถกรรมที่ถูกรังสรรค์ขึ้น โดยคนในหมู่บ้านนั้นมีมากขึ้น ชาวบ้านก็เริ่มที่จะมีการแสดงผลงานของตนบริเวณหน้าบ้านของตน ทำให้ผู้ที่ผ่านไปมาได้ชื่นชม และได้เล่าขานในความประณีตงดงามของไม้แกะสลักของชุมชนหมู่บ้านถวาย จนกระทั่งเริ่มมีนักท่องเที่ยวและพ่อค้าเริ่มเดินทางเข้ามายังหมู่บ้านถวายเพื่อเลือกซื้อเป็นของใช้ตกแต่งในบ้าน เป็นของฝาก และเข้ามาชมความงดงามของงานไม้แกะสลักที่ชาวบ้านถวายได้สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยใจรักจิตวิญญาณอันล้ำค่า ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักของชุมชนหมู่บ้านถวายจึงเป็นของฝากที่นิยมของผู้ที่มาเยือน รวมทั้งพ่อค้าที่นำไปจัดจำหน่ายต่อเป็นอย่างมาก จากนั้นหมู่บ้านถวายก็เริ่มที่จะเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของคนทั่วไปและถูกขนานนามว่าเป็นแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีชื่อเสียงแหล่งหนึ่งของในประเทศไทย โดยชาวบ้านจึงเริ่มหันมาประกอบอาชีพแกะสลักไม้เป็นอาชีพหลักเพื่อร่วมสืบสานภูมิปัญญาอันมีคุณค่านี้

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ – พ.ศ. ๒๕๓๓ ชาวบ้านถวายเป็นที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมเป็นอาชีพหลักขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จึงได้รวมตัวกันภายใต้การนำของพ่อหลวงคำมูล บุตรชัย และคณะกรรมการหมู่บ้านถวายเป็นจุดประสงค์เพื่อสืบสานและประชาสัมพันธ์งานไม้แกะสลักของบ้านถวายเป็นที่ยังได้มีการจัดงานประจำปีขึ้น ภายใต้ชื่อ “งานศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวายเป็น” ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการจัดงานบริเวณ โรงเรียนทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ใช่บริเวณพื้นที่ของบ้านถวายเป็น จนกระทั่งในการจัดงานครั้งที่ ๓ จึงได้ย้ายเข้ามาจัดงานบริเวณที่ว่างโล่ง (ปัจจุบันเป็นศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวายเป็น) ซึ่งในขณะนั้น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เข้ามาร่วมงานดังกล่าว แล้วจึงได้มอบเงินทุนเพื่อจัดตั้งศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวายเป็น พร้อมทั้งนายยุทธนา อุบโยคินได้มอบที่ดินในการจัดตั้งเพื่อร่วมสนับสนุน และสืบสานงานแกะสลักไม้ของหมู่บ้านถวายเป็น ชาวถวายเป็นจำนวนมากก็ได้ให้ความสนใจมาเปิดร้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือนได้เข้าชมและเลือกซื้องานหัตถกรรมกลับไปเป็นของที่ระลึก

อย่างไรก็ตาม ศูนย์หัตถกรรมนั้น แม้ว่าจะเป็นที่รู้จักในนามของบ้านถวายเป็น แต่ว่าโดยแท้จริงแล้วเป็นพื้นที่เขตตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งในระยะต่อมาพื้นที่บริเวณดังกล่าวเริ่มไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้านถวายเป็น ทำให้ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงมีการขยายขยายศูนย์หัตถกรรมเข้ามาบริเวณสองฝั่งคลองชลประทาน โดยมีพ่อหลวงสุวรรณ โปธิ เป็นผู้มีส่วนต่อเจตนารมณ์ในการพัฒนาตลาดสองฝั่งคลองจากพ่อหลวงคำมูล หลังท่านหมดวาระเพื่อเป็นที่ตั้งร้านค้าเพิ่มเติมให้กับคนในหมู่บ้าน

นับแต่เนิ่นๆ การจัดงานประจำปีของบ้านถวายเป็นได้ย้ายเข้ามาจัดในบริเวณพื้นที่สองฝั่งคลองดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาศูนย์หัตถกรรมบ้านถวายเป็นสองฝั่งคลองนั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้านด้วยกันเอง โดยชาวบ้านถวายเป็นได้เริ่มจากการผลักดันเพื่อขอใช้ที่ดินบริเวณสองฝั่งคลองจากกรมชลประทานเพื่อพัฒนาเป็นร้านค้า ซึ่งในช่วงแรกนั้นทางกรมชลประทานก็ได้คัดค้านการใช้พื้นที่แต่ด้วยความแน่วแน่ในความต้องการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาของตนเอง ในที่สุดกรมชลประทานจึงยอมอนุญาตให้ใช้สอยพื้นที่ได้ ในระยะแรกนั้นตลาดสองฝั่งคลองยังเป็นเพียงร้านค้าชั่วคราว คล้ายเพิงหมาแหงน หลังจากนั้นเมื่อตลาดสองฝั่งคลองมีชื่อเสียงมากขึ้น จึงมีการพัฒนาพื้นที่โดยขยายพื้นที่ถนน การจัดหาไฟฟ้าและสาธารณูปโภคอื่นๆ รวมทั้งมีการจัดตั้งกรรมการร้านค้า ซึ่งในขณะนั้นมีด้วยกันประมาณ ๒๐-๓๐ ร้าน และกรรมการตัวแทนหมู่บ้านเพื่อเข้ามาบริหารจัดการแล้วจึงมีจำนวนร้านมากขึ้น (ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นพื้นที่ค้าขายดังที่ปรากฏในปัจจุบัน)

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ชุมชนบ้านถวายเป็นได้พัฒนากลุ่มอาชีพแกะสลักไม้เป็น "กลุ่มหัตถกรรมบ้านถวายเป็นเพื่อการส่งออก" ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ รัฐบาลได้มีการส่งเสริมงานหัตถกรรม ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และบ้านถวายเป็นได้รับการคัดเลือกจากกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทยให้เป็น "หมู่บ้าน OTOP ต้นแบบ" แห่งแรกในประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้รับ

เลือกเป็น "หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP" จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา จากนั้นในการประกวดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ หมู่บ้านถวายก็ได้รับรางวัล "ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว" จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ หมู่บ้านถวายยังได้รับคัดเลือกให้เป็น "ย่านการค้าพาณิชย์ บ้านถวาย หมู่บ้านสร้างสรรค์" ล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ หมู่บ้านได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ "สุดยอดย่านการค้าพาณิชย์ไทย" จากกระทรวงพาณิชย์ เพื่อเป็นการช่วยอนุรักษ์วิถีชีวิตการประกอบการค้าของชุมชนแบบดั้งเดิมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนจนเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ^๖

แหล่งเรียนรู้ที่ ๒ ชุมชนบ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ ๔.๑๓ กิจกรรมเรียนรู้ ณ บ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านป่าตาล มีการประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวมุขชุมชนบ้านป่าตาลนั้นได้รับการสืบทอดมานานกว่า ๑๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ได้ย้ายที่ตั้งมาจากบ้านท่าแสงลาย ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านขวัญเวียงในปัจจุบัน โดยในอดีตบรรพบุรุษของชาวมุขบ้านป่าตาลมีอาชีพทำไร่ทำนา เมื่อมีเวลารว่างชาวมุขบ้านจะไปขุดดินเหนียวจากหัวไร่ปลายนา ขึ้นมาปั้นเป็นเครื่องปั้นดินเผาในรูปของ อิฐมอญ คนโท แจกัน และกระปุกอมสิน แต่ยังไม่ได้นำ

^๖ การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม, หมู่บ้านถวาย, <<http://www.handicrafttourism.com/ศึกษาภาพหมู่บ้าน/หมู่บ้านถวาย>>, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

เป็นตุ๊กตาดินเผาดินยี่มอย่างเช่นในปัจจุบัน รอยยี่มของแม่ฮุยฟองปรากฏขึ้นในทันทีเมื่อกล่าวถึงเรื่องราวในอดีต แม่ฮุยฟอง ชาวชุมชนบ้านป่าตาลแต่กำเนิด ผู้ซึ่งมีอายุเกือบ ๘๓ ปี ได้เล่าให้ฟังว่าในอดีตนั้นมีการสืบทอดการทำอิฐมอญมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่รุ่นย่า ส่วนตัวแม่ฮุยฟองนั้นมีความชอบในด้านการปั้นดิน จึงได้ไปตุกรปั้นออมสินและน้ำตันจากยายตุยซึ่งอยู่ต่างหมู่บ้าน และกลับมาทดลองทำตามจนได้เป็นออมสินและน้ำตันส่งขายในราคา ๑๐ ลูก ๘ บาท แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป วัตถุประสงค์ในการผลิตน้ำตันก็หายากขึ้น ประกอบกับความนิยมในกระปุกออมสินดินเผาก็ลดลง ทำให้ทั้งน้ำตันและกระปุกออมสินดินเผาค่อย ๆ หายไปจากบ้านป่าตาล มีเพียงการทำ อิฐมอญเท่านั้นที่ยังคงเหลือให้เห็นได้ในปัจจุบัน

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๗ นายดุชฎี รักรมณี นักศึกษาคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เข้ามาศึกษาวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนบ้านป่าตาลด้วยความสนใจจนได้เข้ามาเช่าบ้านเพื่ออาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ในระยะหนึ่ง ด้วยความเป็นศิลปินของเขา จึงได้นำเอาศิลปหัตถกรรมเข้ามาเสริมทำให้ เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งมีความสร้างสรรค์และแตกต่างไปจากเครื่องปั้นดินเผาแบบเดิม ๆ ที่คนในหมู่บ้านได้ทำกันอยู่ โดยเขาได้ปั้นเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นช้าง หมู หรือสัตว์ในจินตนาการ ทำให้แม่ฮุยฟอง ผู้ซึ่งมีความสนใจในงานปั้นดินเป็นทุนเดิมได้ไปเห็นและชื่นชอบจึงไปขอหัดปั้น โดยในขณะนั้นการ ปั้นตุ๊กตาสัตว์ยังไม่เป็นที่สนใจของชาวชุมชนป่าตาลนัก แม่ฮุยฟองได้ปั้นดินเป็นรูปช้างและหมูแล้ว นำออกมาวางขายในราคาตัวละ ๒๐ - ๓๐ บาท เป็นที่ชื่นชอบแก่ชาวต่างชาติที่เข้ามาซื้อเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวชุมชนป่าตาลคนอื่นเริ่มสนใจและหันมาปั้นตุ๊กตาดินเผามากขึ้น กลิ่นควันจากการเผาตุ๊กตาเริ่มเด่นชัดขึ้นพร้อมๆ กับรอยยี่มของชาวชุมชนบ้านป่าตาล เนื่องจากความคิดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่นี้ได้แพร่หลายไปยังสมาชิกในชุมชน ในช่วงแรกรงานปั้นจากบ้านป่าตาลจะเป็นเพียงตุ๊กตาเด็ก หรือสัตว์ประเภทต่างๆ เท่านั้น จนกระทั่งคุณธนพล สายธรรม ได้มีความคิดว่าอยากจะทำให้ตุ๊กตาดินเผานั้นสามารถสื่อความหมายของมิตรไมตรีได้ เขาจึงได้เริ่มแต่งแต้มรอยยี่มและเติมฟันสองซี่ให้กับตุ๊กตาเด็ก เพราะรอยยี่มเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นมิตรและความ มีชีวิตชีวาจากตุ๊กตาเด็กธรรมดาๆ จึงกลายเป็นตุ๊กตาเด็กยี่ม หลังจากนั้นคุณถวิล ปะมาละ ก็ได้เติมรอยยี่มให้กับตุ๊กตาหมู จนกลายเป็นตุ๊กตาหมูยี่มตัวแรกของหมู่บ้าน ก่อนที่รอยยี่มนี้จะแพร่ขยายไปในงานปั้นของชาวชุมชนบ้านป่าตาลจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนป่าตาลจนถึงปัจจุบัน

คนในหมู่บ้านป่าตาลได้นำแนวทางการปั้นตุ๊กตาที่มีรอยยี่มนี้ไปผสมผสานกับรูปแบบการปั้นแบบเดิมที่เคยทำมา และสร้างสรรค์งานปั้นดินเผาในแบบที่ตนถนัด ทำให้เกิดงานปั้นในรูปแบบใหม่ ที่แตกต่างหลากหลายขึ้นภายในหมู่บ้านตามความชอบของผู้สร้างสรรค์ชิ้นงาน เช่น ภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ประติมากรรมจักสานและตุ๊กตาดินเผารูปเด็กไทยและรูปสัตว์นานาชนิด เป็นต้น โดยงานปั้นของบ้าน ป่าตาลจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือตุ๊กตาดินเผาทุกตัวจะมีรอยยี่มซึ่งเกิดจาก

ความพึงพอใจและเมียดละไมในการปั้นผสมกับความตั้งใจที่อยากให้ผู้ที่ได้พบเห็นมีความสุข นับเป็นการส่งต่อความสุขใจ ไม่ตรีจิต ความเอื้ออาทร ความเป็นมิตรและกำลังใจ จากผู้ปั้นไปยังผู้ที่ได้พบเห็น นอกจากความแปลกใหม่ของสินค้าที่ได้แล้ว ความคิดสร้างสรรค์ในศิลปหัตถกรรมเหล่านี้ ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนมากขึ้น ตุ๊กตาดินเผาบ้านป่าตาลได้รับความนิยมในการนำไปตกแต่งบ้านและสวน เนื่องจากสินค้ามีความสวยงามน่ารักและ มีรอยยิ้มเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นต่างสะดุดตาและชอบในความน่ารัก ตุ๊กตาดินเผาของหมู่บ้านป่าตาลจึงเป็นที่นิยมชมชอบและเป็นที่ต้องการของทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ

ชื่อตุ๊กตาดินยิ้มนั้นชาวบ้านป่าตาลได้ตั้งขึ้นร่วมกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยเป็นการดึงเอาจุดเด่นของงานปั้นจากบ้านป่าตาล ที่สามารถเรียกความสุขจากผู้พบเห็นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าตุ๊กตาทุกตัวจากบ้านป่าตาลนั้นล้วนมีแต่รอยยิ้ม ไม่ว่าจะเป็นตุ๊กตารูปใดก็ตามก็จะเห็นแต่รอยยิ้ม ถึงแม้ว่ารอยยิ้มแต่ละแบบจะมีความแตกต่างกัน แต่ทั้งหมดนั้นก็สามารถสื่อถึงความอารมณ์ดีของผู้ปั้น และยังทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นยิ้มออกมาได้ เป็นที่น่ายินดีที่ตุ๊กตาดินเผาตัวเล็ก ๆ เพียงตัวเดียวนั้นจะสามารถสร้างรอยยิ้ม และทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นอารมณ์ดีขึ้นได้อย่างไม่น่าเชื่อ คำขวัญของบ้านป่าตาลจึงตั้งขึ้นว่า “มหัศจรรย์ดินยิ้ม”^๗



ภาพที่ ๔.๑๔ แสดงนิสิตลงมือปฏิบัติการปั้นดินยิ้มได้

^๗ การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม, หมู่บ้านป่าตาล, <<http://www.handicrafttourism.com/ศึกษาภาพหมู่บ้าน/หมู่บ้านป่าตาล>>, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

แหล่งเรียนรู้ที่ ๓ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ



ภาพที่ ๔.๑๕ กิจกรรมเรียนรู้ วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่เก่าแก่ ดังปรากฏข้อความจากศิลาจารึกหินทรายแดงที่บ้านทิพย์ประวัติวัดศรีสุพรรณด้วยอักษรฝักขามว่าวัดศรีสุพรรณสร้างขึ้นในสมัยพระเมืองแก้วหรือพญาแก้วกษัตริย์ราชวงศ์มังราย (พ.ศ. ๒๐๓๘ - พ.ศ. ๒๐๖๘) ซึ่งเป็นยุคทองของล้านนาที่สืบต่อมาจากสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๔ - พ.ศ. ๒๐๓๐) และพญายอดเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๐๓๐ - พ.ศ. ๒๐๓๘) โดยได้มีการยกที่นาแปลงใหญ่และผู้คนจำนวน ๒๐ ครัวเรือนให้กับวัดศรีสุพรรณ จึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนวัดศรีสุพรรณตั้งแต่นั้นมา ซึ่งบรรพบุรุษของชาวชุมชนวัดศรีสุพรรณเดิมนั้นตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องเงินอยู่ในแขวงเมืองปั่นแถบกลุ่มแม่น้ำสาละวิน มีชื่อเรียกว่าบ้านจัวลาย (จัว เป็นภาษาถิ่น แปลว่า “วัว”) หลักฐานในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่และตำนานราชวงศ์ปกรณ์เชียงใหม่ กล่าวว่า ในสมัยของพระเจ้ากาวิละเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในสมัยนั้น ได้รวบรวมผู้คนจากหัวเมืองต่างๆ ให้เข้ามาอยู่อาศัยอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เพื่อช่วยฟื้นฟูบ้านเมืองหลังการปลดแอกจากการยึดครองของพม่า เรียกว่า ยุค “เก็บฝักใส่ซ้า เก็บซ้าใส่เมือง” โดยพระเจ้ากาวิละได้ให้เจ้าสุวัณณะคำมูลผู้เป็นหลานชายคุมกำลังพลจำนวน ๓๐๐ นายไปตีเมืองปุก ซึ่งมีเจ้าฟ้าคำเครื่องเป็นเจ้าเมืองอยู่ แล้วจึงกวาดต้อนผู้คนกลับมาเชียงใหม่ จากนั้นยังตีเอาบ้านสะตอย สอยไร่ ท่าช้าง บ้านนา บ้านทุ่งอ้อ และบ้านจัวลาย และกวาดต้อนผู้คนกลับมาเช่นกัน จากการกวาดต้อนทั้งสองครั้งดังกล่าวพระเจ้ากาวิละได้ให้ครอบครัวที่มาจากบ้านจัวลายให้มาตั้งบ้านเรือนในบริเวณวัดหมื่นสารและวัดศรีสุพรรณแล้วเรียกชื่อว่า “บ้านจัวลาย” ตามชื่อเรียกหมู่บ้านเดิม ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อตามภาษาไทยกลางว่า “วัวลาย” นั่นเอง



ภาพที่ ๔.๑๖ อุโบสถเงินทั้งหลัง และ พระพุทธรูปเงิน วัดศรีสุพรรณ

ในอีกตำนานหนึ่งเล่าว่า พระเจ้ากาวิละได้ให้ชาวบ้านจัวลายตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอหางดง ในบริเวณ ที่ติดกับหมู่บ้านกวน โดยบ้านจัวลายทำเครื่องเงินและหมู่บ้านกวนทำเครื่องปั้นดินเผา ต่อมาจึงได้ย้ายชาวบ้านจัวลายเข้ามาในเมือง แต่ไม่ได้ย้ายชาวบ้านกวนเข้ามาด้วยเพราะการทำเครื่องปั้นดินเผาก่อให้เกิดควันเป็นจำนวนมากจึงไม่เหมาะที่จะย้ายเข้ามาในเมือง ดังนั้นจึงมีแต่เฉพาะชาวบ้านจัวลายเท่านั้นที่ได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่รอบคูเมือง แต่ก็ยังมีหมู่บ้านที่ชื่อว่าจัวลายอยู่ในอำเภอหางดงปรากฏเป็นหลักฐานมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวบ้านจัวลายที่ย้ายเข้ามาในสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นช่างฝีมือที่มีทักษะในการทำเครื่องเงิน และได้รับการสืบทอดวิชาชีพช่างเงินมาจากบรรพบุรุษ คนในชุมชนบ้านจัวลายส่วนใหญ่ยึดอาชีพทำเครื่องเงินเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว โดยมีแบ่งการกันทำภายในครอบครัว ซึ่งฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายตีขึ้นรูปภาชนะ ในขณะที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายตกแต่งให้มีความประณีตสวยงาม ผู้เฒ่าและเด็กๆ มีหน้าที่ขัดเงาให้เครื่องเงินมีความงดงามน่าใช้ โดยชาวบ้านชุมชนวัดศรีสุพรรณเป็นส่วนหนึ่งของบ้านจัวลาย มีผลงานการทำเครื่องเงินเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้คนในวงกว้าง ผลงานของชุมชนวัดศรีสุพรรณครั้งสำคัญประกอบด้วยผลงานดังนี้

พ.ศ. ๒๕๓๔ การทำสลุงหลวง น้ำหนักเงินสุทธิ ๕๓๖ บาท ในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ เถลิงพระชนมายุครบ ๓ รอบ ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

พ.ศ. ๒๕๓๕ การทำสลุงหลวง “แม่” น้ำหนักเงินสุทธิ ๒,๕๓๕ บาท เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐๙ เซนติเมตร เส้นรอบวง ๓๓๙ เซนติเมตร พร้อมฐานรองรับเป็นไม้สักสลักรูปข้าง ๔ เศียร ลงรัก ปิดทองสูง ๑๔๐ เซนติเมตร ในวโรกาสงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรง เจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ โดยมีพิธีทูลเกล้าฯ ถวายบนพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์อย่างยิ่งใหญ่ ตระการตา

พ.ศ. ๒๕๓๙ การทำสลุงหลวง “พ่อ” น้ำหนักเงินสุทธิ ๒,๙๙๙ บาท เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓๙ เซนติเมตร สูง ๖๙ เซนติเมตร เส้นรอบวง ๔๓๙ เซนติเมตร ฐานรองรับเป็นไม้สักแกะสลักรูป ข้าง ๔ เศียร รวมความสูงจากฐานถึงขอบสลุง ๑๙๙ เซนติเมตร ลงรักปิดทอง มีลายประดับเป็นรูปบัว คว่ำ บัวหงาย ดอกพุดตาล ลายประจำยามและลายก้านขด ในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปีและจัดพิธีกาญจนาภิเษกที่สนามกีฬาสมโภชเชียงใหม่ ๗๐๐ ปี ซึ่งผลงาน ทั้งสามรายการนี้ทำให้ช่างเงินและผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายมีความภาคภูมิใจ ชุมชนเครื่องเงิน วัลลายและ ชุมชนเครื่องเงินศรีสุพรรณจึงกลับมามีความศรัทธาและมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรม เพื่อชุมชนตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ต่อมาวิถีชีวิตในการใช้เครื่องเงินได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากโลหะเงินมีราคาที่สูงขึ้น จึงทำให้เปลี่ยนจากการทำเครื่องเงิน หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “คว้เงิน” (คว้ เป็นภาษาถิ่นแปลว่า “สิ่งของ เครื่องใช้”) กลายมาเป็น “คว้เนียม” หรือเป็นการใช้อลูมิเนียมในการสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรม แทน แต่ยังคงเดินเส้น และคงรูปแบบลวดลายตามภูมิปัญญาเดิมอยู่ แต่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เกิด วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในประเทศไทยทำให้ชุมชนวัดศรีสุพรรณ ได้รับผลกระทบจนถึงขั้นวิกฤติ กำลังซื้อที่หดหายทำให้เสียงตอกขันเงินที่เคยได้ยินนับแต่โบราณเริ่ม แผ่วเบาลงทุกขณะ ด้วยวิกฤตินี้เองที่พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ ได้หารือกับกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มสล่า เครื่องเงิน (สล่า เป็นภาษาถิ่น แปลว่า “ช่าง”) ที่หลงเหลืออยู่ไม่ถึงสิบคนเพื่อที่จะอนุรักษ์และพัฒนา สืบสานหัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชน

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นปีครบรอบการจัดตั้งวัดศรีสุพรรณได้ ๕๐๐ ปี ท่านเจ้า อาวาสและทางกลุ่มจึงถือโอกาสนี้จัดตั้ง “กลุ่มหัตถศิลป์ล้านนาวัดศรีสุพรรณ” โดยมีเป้าหมายในการ อนุรักษ์และส่งเสริมอาชีพทำเครื่องเงิน ซึ่งได้ใช้พื้นที่ภายในวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการทำ กิจกรรม มีการสร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งดึงสล่าในชุมชนเข้ามารวมตัวกันในกลุ่ม โดยให้สล่าเหล่านี้เป็นผู้ ถ่ายทอดความรู้เชิงศิลป์ให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดศรีสุพรรณ รวมถึงพระสงฆ์ สามเณร คนรุ่นใหม่ในชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทำให้หลายๆ ครอบครัวที่เคยวางมือจากการทำ เครื่องเงินเริ่มกลับมาทำเครื่องเงิน อีกครั้ง หลายครอบครัวทำเป็นอาชีพหลัก ขณะที่อีกหลายครอบครัวที่

แม้จะประกอบอาชีพอย่างอื่น แต่ก็ทำเป็นอาชีพเสริมนอกเวลางานประจำซึ่งช่วยสร้างรายได้เป็นอย่างดี

ในเวลาต่อมาทางชุมชนได้จัดตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชนเพื่อเปิดพื้นที่ทางการตลาดให้กับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพช่างเงิน พร้อมกันนี้ยังรวบรวมสล่าในชุมชนทั้งหมดร่วมกันสร้างอุโบสถเงินหลังแรกและหลังเดียวของโลกให้เกิดขึ้นภายในวัดศรีสุพรรณ อุโบสถเงินหลังนี้นอกจากจะมีความหมายในเชิงการ เป็นสัญลักษณ์ของการร่วมแรงร่วมใจภายในชุมชน ยังกระตุ้นจิตสำนึกรักภูมิปัญญาของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี^๘

"มหัศจรรย์หัตถศิลป์เครื่องเงินล้านนา" ของชุมชนวัดศรีสุพรรณ ถนนวัวลาย เป็นชุมชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ในการทำเครื่องเงิน ปัจจุบันมีการนำเอาวัสดุอะลูมิเนียมมาดุนลาย (ต้องลาย) เป็นแผ่นภาพซึ่งเป็นการประยุกต์มาจากขั้นตอนการทำลวดลาย บนเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลาย โดยแผ่นภาพมีการสร้างสรรค์ทั้งลวดลายล้านนาโบราณและแบบประยุกต์ แผ่นภาพดุนลายมีทั้งขนาดใหญ่ที่นิยมนำมาตกแต่งอาคารจนกระทั่งถึงแผ่นขนาดเล็กที่นำมาเป็นของที่ระลึก อุโบสถเงิน เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาชาวบ้านหัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชนวัดศรีสุพรรณ โดยใช้ เงินบริสุทธิ์ระดับส่วนที่สำคัญปลอดภัยและอะลูมิเนียมดุนลาย(ต้องลาย) ระดับทั้งหลัง เป็นการสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเดียวในโลกที่ครูสล่าชุมชนวัดศรีสุพรรณได้ **"ฝากศิลป์ แก่แผ่นดิน ถวายไว้ในบวรพระพุทธศาสนา เทิดไท้องค์ราชันรัชกาลที่ ๙"**^๙

^๘ การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม, **ชุมชนวัดศรีสุพรรณ**, <<http://www.handicrafttourism.com/ศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนวัดศรีสุพรรณ>>, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๙ การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม, **กลุ่มเครื่องเงิน**, <<http://www.handicrafttourism.com/กลุ่มเครื่องเงิน>>, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.



ภาพที่ ๔.๑๗ ชุมชนวัวลาย ในอดีต ผู้ถ่ายภาพ บุญเสริม สาตราภัย
ที่มา: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สำนักหอสมุด

http://library.cmu.ac.th/ntic/picturelanna/detail_picturelanna.php?picture_id=๑๕๖๓

ขอบข่าย/ แหล่งเรียนรู้	แหล่งเรียนรู้ที่ ๑ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ	แหล่งเรียนรู้ที่ ๒ ชุมชนบ้านป่าตาล	แหล่งเรียนรู้ที่ ๓ ชุมชนบ้านถาว
ที่ตั้ง	ตำบลหายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่	ตำบลสันผักหวาน อ.หางดง จ. เชียงใหม่	ตำบลขุนคอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
พิกัด	๑๘°๔๗'๒๕"N ๙๘°๕๙' ๕"E	๑๘°๔๑'๑๓"N ๙๘°๕๕'๘"E	
ระยะทางจาก อำเภอเมือง เชียงใหม่ไป	๒.๕ กม. ประมาณ (๙ นาที)	๑๐.๙ กม. ประมาณ (๒๘ นาที)	๑๙.๑ กม. ประมาณ (๓๕ นาที)
ประชากร	๑๒,๘๘๒ คน	๑๔,๕๕๗ คน	๕,๑๗๔ คน
ขนาดพื้นที่	อำเภอเมืองเชียงใหม่ ๑๕๒.๔ ตร.กม.	อำเภอหางดง ๒๗๗.๑ ตร.กม.	
เขตพื้นที่	ในเมือง	นอกเมือง	
จำนวนหมู่บ้าน	-	๗ หมู่บ้าน	๙ หมู่บ้าน
เขตปกครอง	เทศบาลนครเชียงใหม่	ทต.สันผักหวาน	อบต.ขุนคอง

ขอบข่าย/ แหล่งเรียนรู้	แหล่งเรียนรู้ที่ ๑ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ	แหล่งเรียนรู้ที่ ๒ ชุมชนบ้านป่าตาล	แหล่งเรียนรู้ที่ ๓ ชุมชนบ้านถวายเป็น
คำขวัญ	“อำเภอเมืองเชียงใหม่ ใครก็รู้ เมืองน่าอยู่ วัฒนธรรมนั้นโดดเด่น เชียงใหม่งามธรรมชาติ อากาศเย็น ใหม่มุ่งเน้น พัฒนาก้าวหน้าไกล”	“เศรษฐกิจดี สตรีแสนสวย ร่ำรวยหัตถกรรม วัฒนธรรมมั่นคง ทางดงพัฒนา”	
ประเภทงาน	หัตถกรรมเครื่องเงิน	หัตถกรรมผลิต เครื่องปั้นดินเผา	หัตถกรรมไม้แกะสลัก
ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น	เครื่องเงิน	ดินปั้น	งานไม้แกะสลัก
วัสดุ	แร่เงิน หรือ แผ่นโลหะ (อลูมิเนียม)	ดินเหนียว สี, พุกัน, งานผสมสี, กระดาษหนังสือพิมพ์	ไม้ชนิดต่างๆ, ดินสอพอง, แล็กเกอร์, แชล แล็ก, น้ำมันลินสีด หรือสีทา ไม้
อุปกรณ์	ค้อนเหล็ก, ทั่งเหล็ก, แปรงทองเหลือง, ฝอยขัด หม้อ, มะขามเปียก, หินขัด หรือกาวสำหรับขัดมัน, น้ำ, สีสำหรับอุดรอยร้าว, ลิ่ม หรือ สิว	ไม้ที่วางภาชนะปั้น , เตาเผา	ค้อนไม้, สิว, สิวเล็บมือ, มีด, เลื่อย, บุ้งหรือตะไบ, กระดาษทราย, กบไสไม้, สว่าน, ทั่งยึดหรือปากกา จับไม้, ไม้บรรทัด, ดินสอ, กระดาษ ลอกลาย, กระดาษแข็งทำ แบบ, กระดาษทราย

ตารางที่ ๔.๘ การวิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ ๓ แหล่งเรียนรู้

๔.๓.๒ ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนามีการส่งเสริมอนุรักษ์และการสืบทอด

จากการสัมภาษณ์กับปราชญ์ชาวบ้านและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน
กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ณ วัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
ล้านนามีการส่งเสริมอนุรักษ์และการสืบทอด ดังนี้

“ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางแต่ก็พยายามที่จะทำในการอนุรักษ์ประเพณีในการ ทำให้ภูมิปัญญา ทำให้ศิลปวัฒนธรรม อย่างน้อยจะได้มีหลายด้านในการช่วยการส่งเสริม สิ่งที่สำคัญ ณ ปัจจุบันที่จะสื่อว่าอะไรที่เป็นกิจกรรมที่ทำให้คนรุ่นใหม่สงสัยคนรุ่นเก่าก็ช่วยการทำนอกเนื่องจากจารีตประเพณี ๑๒ เดือน”

(ข้อมูลจากปราชญ์ชุมชนวัดศรีสุพรรณ คนที่ ๑)

“ในการสอนจะเป็นตัวอย่างในเรื่องของการเรียนการสอน นอกจากคนในชุมชนจะมีคนบอก มีคนนอกเข้ามา คนนอกในชุมชนก็จะไม่เข้ามาถ้านับเป็นเปอร์เซ็นต์ แทบจะไม่มี มีพระมีสามเณร ที่อยู่ในโรงเรียนมาเรียน บางโรงเรียน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เข้ามาเรียนประมาณอาทิตย์หนึ่งเข้ามาเรียน ๓ วัน คือวันพุธ พฤหัสบดี และศุกร์ มาฝึกบាយโมงถึง ๔ โมงเย็น มาเรียนก็มาเรียนบ้าง ไม่เรียนบ้าง มาเล่นโทรศัพท์มือถือกัน เราก็จะสอนในสิ่งที่เราเรียนมา แต่ว่าข้างอย่างผมผมว่าเปอร์เซ็นต์ที่จะสูญเสียพันธุ์มีมาก จะร้อยเปอร์เซ็นต์ เดียวนี้เหลือประมาณสัก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ สล่านับหัวได้อยู่ สล่าเป็นครอบครัว การทำเครื่องเงินมีหลายช่าง เช่น จิวเวลรี่ ของผมเป็นช่างขึ้นรูปภาชนะ ได้แก่ ถาด พาน ซึ่งนับว่าคนก็จะไม่สืบทอดกันแล้ว ส่วนผมจะเน้นสืบทอดลูกของผม ตอนนี้ได้หลายอย่างอยู่ แต่ละอย่างไม่ได้มีร้อย ส่วนช่างส่วนมากก็แก่กันหมดแล้ว อายุเกือบๆ ๕๐ กว่าปีขึ้น ซึ่งแก่กว่าผม ๖๗ ปีแล้ว พอแก่มาแล้วก็จะยกของไม่ขึ้น ถ้าไม่มีคนสืบทอดก็จะแย่”

(ข้อมูลจากปราชญ์ชุมชนวัดศรีสุพรรณ คนที่ ๒)

“ประเด็นคำถามนี้เสริม ประเด็นข้อแรก เรื่องแหล่งเรียนรู้ชุมชนก็คือ เริ่มต้นจริงๆ จากบ้านจากครอบครัวเรา ก็จะนึกถึงสมัยโบราณในอดีตเมืองเชียงใหม่จะมีช่าง ๑๐ หมู่ ก็จะอยู่ล้อมรอบบ้าน โดยในแต่ละบ้าน เมื่อมันยังเหลืออยู่ก็ต้องเอาไปสืบทอดที่บ้าน การสืบทอดที่ดีก็คือ รุ่นสู่รุ่น พ่อสอนลูก ลูกสอนหลาน เป็นต้น ในปัจจุบันก็จะเข้าไปอยู่ในโรงเรียน ฉะนั้นช่างที่จะสืบทอดกิจการได้บ้าง นอกจากโรงเรียนที่สอนเฉพาะช่างบ้าน ก็จะเป็นวัด โดยวัดวาอารามเองก็จะมีบทบาทในเรื่องของการสืบทอดแม้จะไม่มีหัวในการทำ แต่ว่าสล่าที่อยู่นอกหมู่บ้านมาทำถวายความจริงจะเป็นที่รวบรวมสะสมของงานช่างต่างๆ โดยเฉพาะของล้านนา วิหาร-วัดใดวัดหนึ่งทำวิหาร วิหารนี้มาเป็นองค์ความรู้ของงานช่าง ๑๐ หมู่ เช่น หมู่वादก็มี หมู่ติดคำ หมู่เขียนก็เขียน และจะยังเป็นสืบทอดศิลปวัฒนธรรมที่ดี เพราะว่าถ้าเราเอาไปติดตามโบสถ์ ติดตามวิหาร มันก็จะอยู่ได้นาน เพราะคนจะไปเอาออกคนก็จะกลัวบาป ฉะนั้น วัดก็จะเป็นแหล่งที่มาเรียนรู้ ถ้าเป็นเรื่องของงานวิจัยสาเหตุที่มีกิจกรรม ตรงนี้ขึ้นก็ในเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการบูรณาการ การเรียนการสอนล้านนา ผู้วิจัยมีความตำหนักในเรื่องของเด็กคือผู้เรียนเพราะคนที่ผลิตไป

เป็นนิสิตของ (มจร.) ซึ่งเป็นนิสิตพระและคฤหัสถ์ มีความใส่ใจในเรื่องของการซึมซาบวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาที่เกิดขึ้นเราจะทำอย่างไรให้เด็กรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่า ซึ่งในหัวข้อในเรื่องนี้ที่เราจะถอดบทเรียนในวันนี้ก็อาจจะมาจากประสบการณ์ของผู้ที่อยู่ในชุมชน แต่ละชุมชน พระและกัศิกรรรมที่นักเรียนนำไปสู่การเรียนการสอน เพราะอีกอย่างหนึ่งก็คือ ภารกิจของ (มจร.) ในการเรียนการสอน การวิจัย เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และการบริหารชุมชน ก็คิดว่าแหล่งเรียนรู้ นำข้อมูลจากนักปรัชญาแต่ละท่านให้พูดในลักษณะว่า ในประเด็นแหล่งเรียนรู้ของนักปรัชญาแต่ละท่านที่ได้มาเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ของท่านที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอน ทำนุบำรุงรักษาทรรรมอะไรบ้าง ที่มีในท้องถิ่นของเรา”

(ข้อมูลจากพระคุณเจ้า วัดศรีสุพรรณ)

“ผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย สมมุติว่าในกลุ่มตำบลเรา ถ้าปรับปรุงหลักสูตรเป็นชั่วโมงไป เป็นวิชาบังคับว่าเด็กต้องเรียน ต้องผ่านวิชาศิลปะก่อนจะจบ เพราะฉะนั้นจะทำให้เด็กไม่สนใจ ถ้าไม่มีการบังคับ เพราะฉะนั้นเราต้องมาทบทวนส่งเสริมวิชานี้ถึงจะอยู่รอดไปได้ เด็กในแต่ละชั้นปีของประถมศึกษาทุกคนก็จะได้เรียน เพราะเป็นวิชาภาคบังคับ ซึ่งหมายถึงว่าต้องมีผู้ใหญ่มาเป็นตัวช่วยที่จะทำให้มีความยั่งยืนอยู่ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้เรียนรู้ในเรื่องศิลปะ (เล่น ลาย การแกะสลัก ตั๋วงานศิลปะ) จะทำให้นักเรียนมีความเจริญ ลดความก้าวร้าว ลดการใช้โทรศัพท์ อย่างน้อยอาทิตย์ละ ๒ ชั่วโมง ถ้าไม่ผ่านไม่สามารถขึ้นชั้นต่อไปได้ ถ้ามาถึงตรงนั้น เด็กก็จะสัมพันธ์ถึงจิตวิญญาณนักศิลปะ ถ้าใช้เฉพาะแรงงานชาวบ้าน มาพูดกันก็ไม่สามารถทำให้สถาบันศึกษามาร่วมกับเราได้ เพราะคนที่เห็นด้วยกับงานศิลปะมีน้อย ส่วนมากจะเป็นคนต่างที่เห็น เช่น ฝรั่งเศส จีน และญี่ปุ่น ที่ใส่ใจในงานศิลปะเดี๋ยวนี้ บ้านเราจะมีน้อยมาก ต้องเป็นวิชาภาคบังคับ”

(ข้อมูลจากปราชญ์ชุมชนวัดศรีสุพรรณ คนที่ ๓)

“การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนา เพราะในชุมชนเราจะเป็นชุมชนที่แข่งขันการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (การเรียนฟรี) ซึ่งบ้านถวาก็มีสินค้าอุปโภคและบริโภคที่หลากหลายให้เราเลือกซื้อเลือกชม สุดท้ายถ้าทุกอย่างลงตัวกันได้ก็จะดีมาก พวกเราอยู่บ้านถวาก็จะช่วยกันที่จะทำให้วัฒนธรรมของเราให้เกิดการพัฒนาเกิดขึ้น และการดูแลตัวเอง ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งในเรื่องของการนวด มีโครงการโฮมสเตย์ ซึ่งทุกวันนี้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยจำนวนมากเป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ มีการบูรณาการการใช้การนวด และเกิดการเปลี่ยนแปลงให้ผู้สูงอายุอยู่ได้ และมีเวลาจำกัด เพราะแต่ละคนแต่ละท่าน มีภารกิจส่วนตัว ก็จะต้องดำเนินชีวิต”

(ข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านถวาย คนที่ ๑)

“ทำไมเราไม่หารือกับรัฐ ผมเลยลองมองว่า ไม่จำเป็นต้องใช้ทุนเป็นแสน หลักร้อย หลักพัน แต่เรามาคุยกันแบบนี้ เพื่อจะให้สถานศึกษา ให้บ้าน ชุมชน คนในสังคม เขาเติบโตด้วยสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ทางปัญญาทุกวันนี้ ก็มีจิตที่ให้กับสาธารณะชน ผมก็จะใช้ความรู้ทางปัญญา เช่น วัดเชิงชุมผมไปพูด ผมก็จะใช้ความรู้กระบวนการทางปัญญา ที่เอาไปปลูกฝังเด็กและเยาวชน ไม่ใช่ใช้ว่าด้วยเรื่องสมาธิ วิปัสสนาอย่างเดียว เขาก็จะให้ความคิดเขาไม่ว่าจะอยู่ค่ายแค่ครึ่งวัน หนึ่งวันสองคืน ก็ให้ความคิดไปเติมไปต่อให้เต็มเต็ม บางคนล้ม เราก็มให้เขาลดลงมาบ้าง แต่เขาก็ไม่ได้หมดทุกทาง ผมเชื่อว่าวันนี้มีบางสิ่งบางอย่าง ที่ทำให้ผมต่อยอดในโจทย์ต่อไปในเรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญาล้านนาได้”

(ข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านถวาย คนที่ ๒)

“ผมคิดว่าด้านงานหัตถกรรมต้นกำเนิดก็คือการสอนอยู่ในหมู่บ้าน หรือเรียนในบ้านแหล่งเรียนรู้จะส่งเสริมได้ก็คงเป็นครอบครัวอย่างสมัยก่อน ผมจะไปแกะสลัก ผมต้องตามเพื่อนไปเรียน เพราะว่า ผมจบ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้วไม่ได้เรียนต่อก็พากันไปฟันต้นนิ้วคนละท่อนกัน ไปให้พี่ชายสอน และก็เรียนแกะสลักกับพี่ชาย พี่ชายของเพื่อนอีกคนหนึ่งสอนแกะ เพื่อนฝูงเราไป เราก็ไปเรียนกันที่นั่น มันได้พิวส์ในการเสริมรายได้ และก็บางอย่างก็จะเป็นพี่สอนน้องโดยธรรมชาติอยู่แล้ว ให้พี่น้องมาเรียนไปเพื่อช่วยเหลือครอบครัว เพราะว่าเรื่องการเรียนบางครั้งจำเป็นต้องช่วยกันทำงาน ก็จะเป็นการเรียนงานหัตถกรรมของครอบครัว”

(ข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านป่าตาล คนที่ ๑)

๔.๓.๓ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน

จากการถอดบทเรียน เมื่อวันที่ ๒๐ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ณ วัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน พบว่า แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง แต่ก็พยายามที่จะอนุรักษ์ประเพณีในการทำให้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมได้จะต้องมีหลายด้าน สิ่งที่สำคัญในปัจจุบันที่จะสื่อว่าอะไรที่เป็นกิจกรรม ทำให้คนรุ่นใหม่สงสัยคนรุ่นเก่าก็ช่วยกันทำนอกเหนือจากจารีตประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน เพราะในการสอนจะเป็นตัวอย่างในเรื่องของการเรียนการสอน นอกจากคนในชุมชนจะมีคนนอกเข้ามาสะท้อน ซึ่งคนนอกในชุมชนก็จะไม่เข้ามาจะไม่มีพระภิกษุ สามเณร ที่ในโรงเรียนมาเรียนรู้ บางโรงเรียน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เข้ามาเรียนประมาณอาทิตย์หนึ่งเข้ามา ๓ วัน คือวันพุธ พุธสวดดี ศุภร์ มาฝึกประสบการณ์เรียนรู้ ประมาณ ๓ ชั่วโมง คือเวลา (๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ นาฬิกา) ซึ่งสภาพปัญหาที่พบคือ การมาเรียนไม่

ต่อเนื่อง ประกอบกับการนำเครื่องมือสื่อสารมาใช้ในระหว่างเรียน ซึ่งผู้สอนก็จะสอนในสิ่งที่ได้ฝึกฝนมา แต่สำหรับผู้สอน (ช่าง) ถ่ายทอดให้ผู้เรียน ผู้เรียนก็จะรับได้บางส่วน ประกอบกับช่าง (สล่า) มีอายุเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องประสานให้กับมหาวิทยาลัย มีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ โดยการบูรณาการการเรียนการสอนและการประชาสัมพันธ์ให้เยาวชน ลูกขึ้นมาอนุรักษ์และสืบทอด คุณค่าเอกลักษณ์ไว้ เพราะทุกภูมิภาคมีความแตกต่างกัน โดยมีภูมิปัญญาของตนเองซึ่งแตกต่างกันไปตามภูมิสังคม ยกตัวอย่างเช่น ภาคอีสาน ภาคตะวันออก เราจะทำอย่างไรให้เกิดการเรียนรู้ เพราะเรื่องภูมิปัญญามาหล่อหลอมให้เป็นหลักสูตรที่เข้มข้น เพราะมีเยาวชนจำนวนหนึ่งที่ยังรักถิ่นฐานบ้านเกิดอยากประกอบอาชีพในท้องถิ่น และสืบทอด อนุรักษ์ไว้จากรุ่นสู่รุ่น

๔.๓.๔ อนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการถอดบทเรียน เมื่อวันที่ ๒๐ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ณ วัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นอนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า การบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า ซึ่งสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้นจะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่เทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

๔.๓.๕ ข้อเสนอแนะที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ขาดการสืบสาน อนุรักษ์ ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการถอดบทเรียน เมื่อวันที่ ๒๐ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ณ วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นข้อเสนอแนะที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ขาดการสืบสาน อนุรักษ์ ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า การฝึกการทำงานที่จะต้องเตรียมตั้งแต่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และสิ่งทีนำไปสู่ผลสำเร็จเพื่อการประกอบ

อาชีพนั้น ควรมีการจัดสรรงบประมาณ และส่งเสริมการสนับสนุนให้คนในชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้เล็งเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนาน เช่น การให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น การฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการทำงาน การสอนเยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ได้มีส่วนผลิตขึ้นตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ตามกำลังและความสามารถของเด็กแต่ละกลุ่มวัย และผู้สอนได้เรียนรู้ร่วมกับเด็กไปด้วย อีกทั้งประชาชนชาวบ้านได้มีส่วนเติมเต็มเทคนิคและวิธีการทำงานให้แก่เด็กสิ่งที่จะสืบทอดได้คือ จะต้องมีการถ่ายทอดอย่างไรให้เด็กแต่ละช่วงวัยเข้าใจ และจะสอนอย่างไรให้ครอบคลุม จากระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งถ้าเยาวชนมีความสนใจ และสามารถทำได้ เกิดความภาคภูมิใจชิ้นงานของตนเอง เป็นการปลูกฝังการทำงาน ทักษะ สามารถนำไปต่อยอดได้ หรือโอเดียในการออกแบบ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้

๔.๔ การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

จากการถอดบทเรียน เมื่อวันที่ ๒๐ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ณ วัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พบว่า สิ่งที่สามารถดึงดูดให้เยาวชนและคนทุกช่วงวัยเห็นคุณค่าได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างจิตสำนึกร่วมเริ่มตั้งแต่ท้องถิ่นของตนเอง โดยการให้ชุมชนของตนเองมองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่ลืมรากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไปสู่ในระดับสถานศึกษา ทั้งโรงเรียน วิทยาลัย และชุมชน ประกอบกับการดึงความโดดเด่นของครูภูมิปัญญามาให้องค์ความรู้การถ่ายทอด โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมในช่วงโมฆเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตร บูรณาการในกลุ่มสาระ หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้ว มีการบูรณาการในกิจกรรมของโรงเรียนในแผนงานประจำปี มีการทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา และระดับเชิงพื้นที่ ให้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์โดยการจัดเวทีร่วมระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนในสื่อเว็บไซต์ของโรงเรียน สื่อไวเนล วารสารต่างๆ และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report: SAR)

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นล้านนา นั้นมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
แบบบูรณาการ

๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

๓. เพื่อถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ล้านนาแบบบูรณาการ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีขั้นตอนในการวิจัย ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
แบบบูรณาการ

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. ความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา

๒. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้

๓. การถอดบทเรียน

๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

๒. ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกการสังเกตการเรียนรู้

๓. นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

๔. ทดลองใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตที่ผ่าน
การปรับปรุงแก้ไขมาใช้กับกลุ่มทดลอง

ขั้นตอนที่ ๓ เพื่อถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน
๒. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน
๓. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง
๔. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน
๕. การสรุปผลการถอดบทเรียน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า

๕.๑.๑ การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการสำรวจข้อมูลพบว่าในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่น่าสนใจ และพบว่าแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นิสิตสนใจและสามารถนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนามี ๕ แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญ และได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยในพื้นที่ จำนวน ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ประกอบ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้วิถีชาวล้านนาค้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า ในแต่ละท้องถิ่นที่ได้เลือกทำการศึกษามีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

๕.๑.๒ การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความสนใจเป็นอย่างมาก โดยการตั้งใจฟังการให้ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และตั้งใจในการผลิตชิ้นงานของตนเองทั้ง ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) แหล่งเรียนรู้และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากการเรียนรู้ทั้ง ๓ แหล่ง เสร็จสิ้น นิสิตได้ทำการสะท้อนคิดในกิจกรรมแต่ละแหล่งการเรียนรู้ โดยอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก และใช้เวลาในการผลิตชิ้นงานมากกว่านี้ เพราะชิ้นงานที่ผลิตขึ้นเป็นเพียงจุดเล็กๆ ที่จะทำให้เกิดทักษะในการทำงาน โดยทักษะในการทำงานในครั้งนี้ เกิดองค์ความรู้หลายอย่าง นอกจากความสนใจที่ตนเองอยากศึกษา คือ การได้ค้นพบว่า การทำงานของตนเองจะทำให้เกิดการวางแผนการทำงาน การฝึกความอดทน ความมุ่งมั่นมานะพยายาม ที่ทำให้ชิ้นงานประสบผลสำเร็จ และอีกประการหนึ่งคือการแก้ปัญหา ซึ่งตนเองจะนำข้อค้นพบที่ได้ไปฝึกเยาวชน และนักเรียนในอนาคต ซึ่งนิสิตได้เรียนในสาขาการศึกษาก็จะสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรม และเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ในการทำงานในอนาคต ทั้งงานเดี่ยว งานคู่ และงานกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดบุคคลสำคัญของโลกของ John Dewey จอห์น ดิวอี้ (๑๙๙๐) ความเจริญของงานทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่ต่อเนื่องกับประสบการณ์เก่าไปเรื่อย ต้องส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นวิถีนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันและอนาคตได้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ในแบบ “Learning by Doing” การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนจะเป็นสำคัญในการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้และงานวิจัยของ สาส์งามศิริ และคณะ (๒๕๔๙) ที่พบว่า ของเล่นพื้นบ้านสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ยังสามารถพัฒนาทักษะและเจตคติที่ดีควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จามรี สิ้นจรรยาศักดิ์ (๒๕๔๘) ที่กล่าวว่าคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการใช้ แสดงให้เห็นว่าการใช้ของเล่นพื้นบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีส่วนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้เป็นอย่างดี

๕.๑.๓ การถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำบารุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

พบว่าประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๑) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนในปัจจุบัน สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ เช่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีเอกลักษณ์ด้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั้งงานประเภทจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลัก และเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของคนในชุมชน ท้องถิ่น ส่วนชุมชนวัดศรีสุพรรณ ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ในงานประเภทเครื่องเงิน หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “คั่วเงิน” (คั่ว เป็นภาษาถิ่น แปลว่า “สิ่งของเครื่องใช้”) กลายมาเป็น “คั่วเนียม” หรือเป็นการใช้อลูมิเนียมในการสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมแทน แต่ยังคงเดินเส้น และคงรูปแบบลวดลายตามภูมิปัญญาเดิมอยู่ มีเอกลักษณ์ในการทำเครื่องเงิน ปัจจุบันมีการนำเอาวัสดุอะลูมิเนียมมาดุนลาย (ต้องลาย) เป็นแผ่นภาพซึ่งเป็นการประยุกต์มาจากขั้นตอนการทำลวดลาย บนเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลาย โดยแผ่นภาพมีการสร้างสรรค์ทั้งลวดลายล้านนาโบราณและแบบประยุกต์ แผ่นภาพดุนลายมีทั้งขนาดใหญ่ที่นิยมนำมาตกแต่งอาคาร จนกระทั่งถึงแผ่นขนาดเล็กที่นำมาเป็นของที่ระลึก อูโบสถเงิน เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน หัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชนวัดศรีสุพรรณ โดยใช้ เงินบริสุทธิ์ระดับส่วนที่สำคัญ ปลอดภัยและอะลูมิเนียมดุนลาย (ต้องลาย) ระดับทั้งหลัง เป็นการสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเดียวในโลกที่ครูสลาชุมชนวัดศรีสุพรรณ จวบจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Pat Thomson พัส ทอมสัน (๒๐๐๒) ที่กล่าวว่า ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการต่อสู้ในท้องถิ่นที่เผชิญกับโรงเรียนด้อยโอกาสกำลังดิ้นรนในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน เช่นเดียวกับโรงเรียนทุกแห่งที่พวกเขา กำลังถูกขอร้องให้ทำอะไรให้น้อยลง แต่ก็ต้องเผชิญอุปสรรคมากขึ้น และอิทธิพลของภูมิศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนมีสี่ส้นโดยละแวกใกล้เคียงที่เฉพาะเจาะจงแทรกซึมโดยเหตุการณ์ระดับชาติและระดับโลกและพันกันในเรื่องขายที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคม การแทรกแซงที่ทำงานในโรงเรียนแห่งเดียวอาจไม่สามารถใช้กับคนอื่นได้

๒) ด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ในแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง แต่ก็พยายามที่จะอนุรักษ์ประเพณีในการทำให้อลูมิเนียม ศิลปวัฒนธรรมได้จะต้องมีหลายด้าน สิ่งที่สำคัญในปัจจุบันที่จะสื่อว่าอะไรที่มันเป็นกิจกรรม ทำให้คนรุ่นใหม่สงสัยคนรุ่นเก่าก็ช่วยกันทำนอกเหนือจากจารีตประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน ๔) อนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ การบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการ

ของกลุ่มลูกค้ำ ซึ่งสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น (ระยะการฝึกอบรม ๑ - ๓ วัน) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้นจะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่เทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

๓) ด้านอนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ การบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้ำ ซึ่งสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้นจะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่สถานที่สำคัญเทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบล แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเองจะเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

๕.๑.๔ การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

พบว่า สิ่งที่สามารถดึงดูดให้เยาวชนและคนทุกช่วงวัยเห็นคุณค่าได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างจิตสำนึกร่วมเริ่มตั้งแต่ท้องถิ่นของตนเอง โดยการให้ชุมชนของตนเองมองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่ลืมหากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไปสู่ในระดับสถานศึกษา ทั้งโรงเรียน วิทยาลัย และชุมชน ประกอบกับการดึงความโดดเด่นของครุภูมิปัญญามาให้องค์ความรู้การถ่ายทอด โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมในช่วงโมฆเวลาเรียน เพิ่มเวลาว่าง กิจกรรมเสริมหลักสูตร บูรณาการในกลุ่มสาระ หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้ว มีการบูรณาการในกิจกรรมของโรงเรียนในแผนงานประจำปี มีการทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา และระดับเชิงพื้นที่ ให้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์โดยการจัดเวทีร่วมระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด มีการแข่งขันและการประกวดสื่อที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนในสื่อเว็บไซต์ของโรงเรียน สื่อไวเนล วารสารต่างๆ และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Unesco. (๑๙๙๐)

ปฏิกิริยาสากลเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับทุกคนที่เน้นเรื่องความจำเป็นในการให้การศึกษาแก่เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ทุกคนที่ตอบสนองต่อความต้องการและเกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา ซึ่งเป็นการปูทางสำหรับแนวคิดเรื่องคุณภาพที่แสดงออกในแง่ของเกณฑ์ตามความต้องการ การจัดการกับวิกฤตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องกำหนดระบบการศึกษาใหม่ ๆ ทักษะความรู้ค่านิยมและทัศนคติที่การเรียนการสอนส่งเสริมต้องสะท้อนและตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของแต่ละประเทศ ประชากรโลกและโลกแห่งการทำงานวันนี้ ไม่เพียงแต่สอนทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน และคณิตศาสตร์ แต่สนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการส่งเสริมความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงพลวัตในท้องถิ่นระดับประเทศและระดับโลก การเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นไม่เพียง แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้คนเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพของโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืน เยาวชนทุกคนต้องเรียนรู้ในวิธีการทำงานร่วมกันและการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะรุ่งเรืองและมีส่วนร่วมกับชุมชนของพวกเขา พร้อมกับพื้นฐานที่พวกเขาต้องการที่จะได้รับทัศนคติค่านิยมและทักษะ รวมทั้งข้อมูล ครูเพื่อนชุมชนหลักสูตรและทรัพยากรการเรียนรู้จะต้องช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขา รู้จักและเคารพในสิทธิมนุษยชนทั่วโลกและให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของโลก รวมทั้งจัดให้มีทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับโอกาสการจ้างงานในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ไม่เพียงพอที่จะวัดว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไร จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายประสบการณ์ในชั้นเรียนที่สร้างความคุ้นเคยให้กับการเรียนรู้ของนักเรียนและเน้นช่วงทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนตลอดชีวิตและสังคม สอดคล้องภารกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๔ ภารกิจ โดยเฉพาะในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่าการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ที่อาจถือเป็นตัวแทนภาคเหนือตอนบน นอกจากจะมีลักษณะเฉพาะตัวหรือเป็นเอกลักษณ์แล้วก็ถือว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นทั้งสื่อต่างๆ จะสามารถผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong education) สอดคล้องกับการทำงานบนฐานชีวิตจริง เกิดสัมมาชีพในตัวตนที่แท้จริงของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ได้เลี้ยงแห่งคุณค่า และชุมทรัพย์ในท้องถิ่นของตนเองและนำชุมทรัพย์ที่

ได้นั้นมาสู่ตนเองและประเทศชาติ เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าบนแผ่นดินไทย มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง จนเกิดเป็นมรรคเป็นผลต่อไป

อย่างไรก็ดี ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาต่อไป ได้แก่ การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาในแต่ละจังหวัดที่มีความแตกต่างเชื้อชาติ ความเชื่อ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละจังหวัดกลุ่มล้านนา มีลักษณะเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใดหรือไม่ มีหลักการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ประสิทธิภาพการศึกษเป็นอย่างไร กิจกรรมการเรียนรู้นั้นได้ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายสำคัญได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้พยายามค้นหาในการวิจัยในต่อไป เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในอนาคต

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ผู้สอนและผู้เรียน ควรออกแบบกิจกรรมร่วมกัน และให้ผู้เรียนค้นคว้าจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่หลากหลายเพื่อได้มาซึ่งแนวโน้มในการศึกษาในอนาคตที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเอง และสามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระใด มาตรฐานและตัวชี้วัดใด

๒) วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกความรู้ ทักษะ และกระบวนการในการผลิตและพัฒนานิสิตสาขาการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๙ นวัตกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ๒) เพ้าพันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ๓) มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา ๔) มีความสามารถในการแก้ปัญหา ๕) มีความใฝ่รู้ใฝ่คิด ๖) รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ๗) มีโลกทัศน์ กว้างไกล ๘) เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา และ ๙) มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

๓) นิสิตต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษา สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการถ่ายทอดไปยังนักเรียนและชุมชน

๔) นิสิตเกิดความจิตสำนึกที่จะห่วงหาอนุรักษภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองบนฐานการคิดแบบพหุวัฒนธรรม

๕) ผู้สอนนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างองค์ความรู้ใหม่แบบองค์รวมในการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาของตนเอง

๖) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถบูรณาการการสอนโดยจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการสำรวจและศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและท้องถิ่นที่ นิสิตอาศัยอยู่ ว่ามีบริบทและลักษณะเป็นอย่างไรแล้วให้นิสิตร่วมกันโหวตแหล่งที่จะทำการศึกษา และเปรียบเทียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะพหุวัฒนธรรม

๒) ควรมีการสำรวจและศึกษาเพื่อเปรียบเทียบลักษณะต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่มีในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

๓) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่มีในแบบเรียน เพื่อให้ ผู้เรียนได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมในการทำวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่

๔) ควรมีการศึกษาแบบองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์



บรรณานุกรม

ก. ภาษาไทย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชัคเซสมิเดีย จำกัด,
๒๕๔๖

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ราม
การพิมพ์, ๒๕๔๓

จามรี สีนจรรยาศักดิ์. ผลการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
มัธยมศึกษาปีที่ ๑ โดยใช้ชุดกิจกรรมของเล่นพื้นบ้านที่ประดิษฐ์จากพีช. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

ณรงค์ เส็งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.

นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

นิรมล ศตวุฒิ. “การจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจากผู้เรียน”, วารสารวงการครู ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗.
กรุงเทพมหานคร : ฐานวิชาการ, ๒๕๔๗.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). เพื่ออนาคตการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๔.

วีระพงษ์ แสง-ชูโต. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในทางวิทยาศาสตร์ใน
ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๔.

วีระพงษ์ แสง-ชูโต. การจัดการกิจกรรมวิทยาศาสตร์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. เชียงใหม่ :
นันทพันธ์, ๒๕๔๕.

ศิริพร ชิปนวัฒนา. หลักการศึกษาและหลักสูตร. เชียงใหม่ : สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

- ศุภฤกษ์ กุลสุ. **ทางดงถิ่นหัตถกรรม**. เชียงใหม่ : บริษัท โชนาพรีนธ์ จำกัด, ๒๕๕๔.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย. **บทเรียนของการถอดบทเรียนในการจัดการความรู้ภาคประชาสังคม**.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๑.
- ไพโรจน์ สาลีรัตน์. **ร้อยเรื่องล้านนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ HM Publishing, ๒๕๔๙.
- ราชกิจจานุเบกษา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐**.
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๕**. กรุงเทพมหานคร :
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.
- โศภนา บุญยะกลัมพ. **แนวทางการจัดแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**.
กรุงเทพมหานคร : โมเดิร์น อคาเดมิก เซ็นเตอร์, ๒๕๕๖.
- สงวน โชติสุขรัตน์. **ไทยยวน คนเมือง**. ชนบุรี : บางสะแก การพิมพ์, ๒๕๑๒.
- สงบ ประเสริฐพันธุ์ และมงคล สายสูง. **การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมความ
เข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนตำบลน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน**.
รายงานการวิจัย, อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๕๖.
- สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.
- สาตี งามศิริ และคณะ. **รายงานการวิจัย เรื่องการประมวลองค์ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์จาก
ของเล่นพื้นบ้านในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย**. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.
- สร้อยดี อ่องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๔.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **วัฒนธรรมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- สุนิเทศ ไชยกุล. **ศักยภาพชุมชนกับการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น**:
กรณีศึกษาชุมชน ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๖.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. **กลยุทธ์การสอนคิดบูรณาการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่. **ศิลปิน บุคคล และองค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรม
จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : เวียงบัวการพิมพ์, ๒๕๔๙.

สำนักงานโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ ๒๓. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอาคารโครงการสารานุกรมไทย, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เอกสารการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ที.พี.พี.รินทร์, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงวัฒนธรรม. วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ภาคเหนือตอนบน. ๒๕๓๑. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงวัฒนธรรม. วัฒนธรรมประจำชาติ. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๑.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School Instruction Guidelines). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.

สื่อสารสนเทศ

กระทรวงศึกษาธิการ. ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี ๒๙๒/๒๕๕๘ คณะกรรมการการศึกษาฯ เข้าพบ รมว.ศึกษาธิการเพื่อมอบพิมพ์เขียวข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา. <<http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/292.html>>. ๕ กันยายน ๒๕๕๘.

การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม. กลุ่มเครื่องเงิน.

<<http://www.handicrafttourism.com/กลุ่มเครื่องเงิน>>. ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม. **ชุมชนวัดศรีสุพรรณ.**

<<http://www.handicrafttourism.com/ศัทยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนวัดศรีสุพรรณ>>.

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม. **หมู่บ้านป่าตาล.**

<<http://www.handicrafttourism.com/ศัทยภาพหมู่บ้าน/หมู่บ้านป่าตาล>>.

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม. **หมู่บ้านถวาย.**

<<http://www.handicrafttourism.com/ศัทยภาพหมู่บ้าน/หมู่บ้านถวาย>>.

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

จันทิรา ธนสงวนวงศ์. **หน่วยที่ ๓ วัฒนธรรม.**

<<http://e-learning.e-tech.ac.th/learninghtml/s1301/unit03.html>>.

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

วิทยา อินธิมาศ. **หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา.** <<https://www.gotoknow.org/posts/63059>>.

๘ กันยายน ๒๕๕๘.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. **ข้อมูลพื้นฐาน.**

<http://gis.chiangmai.go.th/index.php?name=infobase&themeID=4&pid=24&District_ID=>>. ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, สำนักสถิติพยากรณ์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รวบรวม. **จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓.**

<<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/29.htm>>.

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

Thailovecultural. **ประเภทของวัฒนธรรมไทย.**

<<https://thailovecultural.wordpress.com/categoryประเภทของวัฒนธรรมไทย/>>.

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ข. ภาษาอังกฤษ

Bellanca, J., and R. Brandt. **21st Century Skills, Rethinking How Students Learn.**

Bloomington, IN: Solution Tree, 2010.

John Dewey. **The School and Society and The Child and the Curriculum:**

John Dewey. United States of America: The University of Chicago Press, 1990.

Pat Thomson. **Schooling the Rustbelt Kids: Making the difference in**

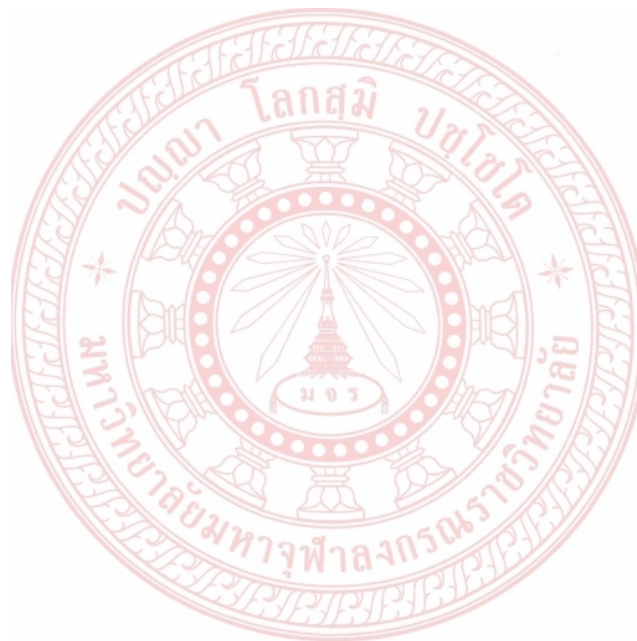
changing times. NSW, Australia: A & U Academic, 2002.

Unesco. **The World Declaration on Education for All and Framework for Action**

to Meet Basic Learning Needs. World Conference on Education for all

Meeting Basic Learning Needs, Jomtien Thailand. March, 5-9 1990,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001275/127583e.pdf>



ภาคผนวก



ภาคผนวก ก
บทความการวิจัย

การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

An Integrated Instruction with Art and Cultural
Preservation for Lanna Community

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และ นายชวลิต ขอดศิริ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
E-mail address: Woravit@mcu.ac.th , jackcawow@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ, เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน และถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบูรณาการท้องถิ่นล้านนา พบว่าแดนดินล้านนาทางภาคเหนือของประเทศไทยมีสี่เส้นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายที่จะศึกษาเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นรวมศิลปะหลากวัฒนธรรม กลิ่นอายวัฒนธรรมล้านนาสามารถสัมผัสได้ภายใต้แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตดังนี้ งามเงินเครื่องเงินล้ำค่าวัดศรีสุพรรณ , ลายแกะไม้ชุมชนสองฝั่งคลองบ้านถวาย และ หมู่บ้านปั้นดินยี่มได้บ้านป่าตาล ส่วน การศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยสัมผัสโดยตรงสังเกตเห็นผู้เรียนมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมล้านนา เกิดความสนใจใคร่รู้เป็นอย่างมาก สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ได้โอกาสสร้างสรรค์ออกแบบและผลิตชิ้นงาน และการถอดบทเรียนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ สามารถสกัดองค์ความรู้ได้ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านแหล่งเรียนรู้มีวัฒนธรรมสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการได้ ๒) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา การทำให้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ ควรสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอย่างสร้างสรรค์จารีตประเพณีสิบสองเดือนบรรจู่ไว้ในบทเรียนทุกช่วงชั้น และ ๓) ด้านอนาคต องค์กรสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทสำคัญต่อการบูรณาการการเรียนรู้อันทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูผู้สอนเป็นโค้ช ทำการเรียนรู้อันน่าสนใจ เน้นการฝึกทักษะผ่านกิจกรรมในแหล่งชุมชนสร้างสรรค์

มองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นร่วมกันโดยไม่ลืมรากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของไทยจรรโลงและสืบ
ทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การจัดการเรียนการสอน; การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม; ท้องถิ่นล้านนา

ABSTRACT

The research objectives are to study the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation, to study the behaviors of teaching and learning management, and to interpret the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation.

The results of research found from the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation revealed that the northern region of the nation, Lanna is abundant of colorful arts and cultures as well as the outstanding and unique folk wisdom available in the specific area. The scent of Lanna culture can be touched within the alive learning centers such as the graceful silverware at Srisupun temple, the wooden sculpture community along with Ban Tawai canal, and the smile-clay molding at Ban Patan village.

In the part of the behaviors of teaching and learning management, the researcher directly observed and discovered that the learners are proud to be part of Lanna cultural preservation, fully attended in learning and exchanging knowledge with folk scholars and got a chance in designing and producing a work piece.

The interpretation of the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation can be summarized into 3 parts; 1) the learning center: the center is to promote the integrated Lanna local art and cultural preservation, 2) the Lanna folk wisdom: the knowledge and culture will be maintained and preserved creatively by setting the 12-month tradition in every educational level, and 3) the future: every level of institutional organization is going to play a vital role towards the instructional integration both in and out of the system as well as the informal education. The

teachers act as coaches, creating the lively teaching and learning environment, emphasizing on skill training through doing activities in the creative community center, deeply realizing the values of their hometown and sincerely inheriting ancestors' knowledge to next generation.

Keywords: Integrated; Instruction; Art and Cultural Preservation; Lanna Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ พบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน อาทิ การเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ รวมถึงการศึกษา Education โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัวในมิติสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการศึกษาที่หลายต่อหลายประเทศทั่วโลกพัฒนา ซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องยึดหลักผลลัพธ์ทั้งในแง่ของความรู้ในวิชาแกนและทักษะแห่งศตวรรษใหม่เป็นผลลัพธ์ที่ประเทศ รวมถึงสถานศึกษา สถานที่ทำงาน และชุมชนต่างเห็นคุณค่าทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จะช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต ตลอดจนในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์พื้นฐานคือ การจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO โดยในศตวรรษที่ ๒๑ ทุกประเทศได้มีการพัฒนาและใช้หลักสูตรการศึกษาที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ Learn to know Learn to be Learn to do เพื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองของชาติ และ Learn to live together เพื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลโลก และพบว่าในปัจจุบันวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา กำลังจะเลือนรางหายไปในอนาคตเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก อาทิ จากเมืองหลวงและประเทศทางตะวันตกทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า ๑๐๐ ปี ทำให้ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา เยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลจากประเพณีวิถีชีวิตอันเป็นแบบเฉพาะของตนเอง ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนามีน้อยมาก แม้รัฐจะให้การสนับสนุนและส่งเสริมก็ตาม แต่ไม่จริงจังและทั่วถึง การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมไทยตั้งแต่ยุคอดีตถึงยุคปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรที่ให้ผู้เรียนจะได้นำเอาความรู้ในวัฒนธรรมของตนมาใช้ให้มีความผสมผสานกลมกลืนกับความรู้ ความก้าวหน้าใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตนเองให้ทันตามกระแสโลก อีกทั้งไม่ละทิ้งสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่

บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ การที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้แห่งยุคโลกาภิวัตน์ โดยไม่ละทิ้งสิ่งที่ดีงามของวัฒนธรรมล้านนานั้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตราที่ ๗ ที่ได้ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรใหม่ในส่วนที่เกี่ยวข้องสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนหรือเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ได้ตระหนักและมองเห็นคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทยอย่างมากมาย จนกระทั่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ กล่าวว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน อีกทั้ง มาตรา ๗๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ว่า มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ข้อ ๖ ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ มาตรา ๒๘๙ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดรายวิชาวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ได้มองเห็นประเด็นสำคัญที่ว่าปัญหาทางการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องมีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม ควรมีการเสริมในด้านการบูรณาการการเรียนการสอน การการวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม อันจะเป็นการจัดการศึกษาที่สะท้อนมุมมองทุกมิติทั้งทางโลกและทางธรรม นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนแล้ว นิสิตยังได้

เพิ่มเติมห้องเรียนมีชีวิตและเป็นของจริง ซึ่งนิสิตที่เรียนสายการศึกษา ทั้งครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะได้จัดการศึกษาในอนาคตให้สอดคล้อง กับชีวิตจริง โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ผู้วิจัยจึงสนใจในการนำเอาวิธีการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา โดยการสอนแบบบูรณาการ ผสมผสานกับรายวิชาวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ นิสิตได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ท้องถิ่นของตนเอง มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีของ ตนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา แบบบูรณาการ
- ๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ล้านนาแบบบูรณาการ
- ๓ เพื่อถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ล้านนาแบบบูรณาการ

นิยามศัพท์การวิจัย

๑ การบูรณาการ (Integrated) หมายถึง การเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในรายวิชาเดียวกัน หรือการเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา (ข้ามสาระ) ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มี ๓ ลักษณะคือ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณา การแบบคู่ขนาน และการบูรณาการแบบสอนเป็นทีม

๒ การจัดการเรียนการสอน (Instruction) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางวิชาการ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.๓) ในรายวิชาวัตกรรมการสอน สังคมศึกษา

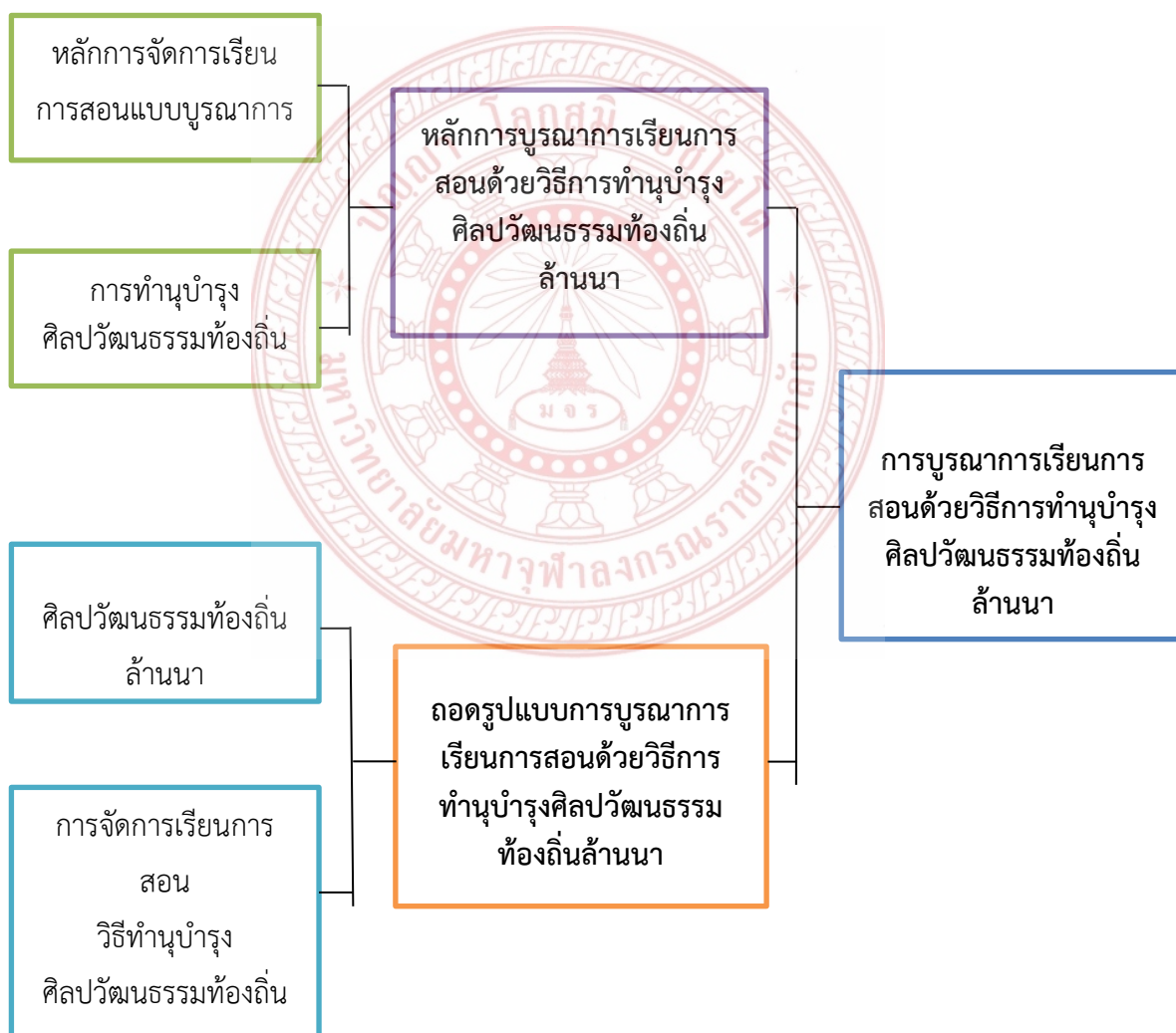
๓ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา, มคอ.๓ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF3: HEd) หมายถึง รายวิชาวัตกรรมการสอนสังคม(Innovation Teaching Media in Social Studies) รหัส ๒๐๓ ๒๒๙ จำนวน ๒ หน่วยกิต (๑-๒-๓) กำหนดไว้

ดังนี้ ศึกษา วิเคราะห์ นวัตกรรมการสอน การสร้างสื่อทเรียน ประเภทของสื่อที่เหมาะสม การใช้สื่อ และการพัฒนาสื่อเฉพาะตามระดับการศึกษา การผลิตสื่อและการประเมินสื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา

๔ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (Art and Cultural Preservation) หมายถึง การอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕ ท้องถิ่นล้านนา (Lanna Community) หมายถึง ผืนดินทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจำนวน ๘ จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กรอบแนวคิดของการวิจัย



วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการศึกษาวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัย นิสิต คนในชุมชน ครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และภิกษุในชุมชน มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (People Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem Learning Process) ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา รหัส ๒๐๓ ๒๒๙ ชื่อวิชา นวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้ง ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่ ๑ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๗ คน/รูป แหล่งเรียนรู้ที่ ๒ ชุมชนบ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๕ คน/รูป และแหล่งเรียนรู้ที่ ๓ ชุมชนบ้านถวายเป็น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๐ คน/รูป จำนวนทั้งสิ้น ๕๒ รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) และถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น ตัวแทนนิสิต ตัวแทนคนในชุมชน ตัวแทนครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และพระภิกษุในชุมชน รวมจำนวน ๑๘ รูป/คน ดังนี้

๑. ตัวแทนนิสิต	จำนวน ๓ คน
๒. ตัวแทนคนในชุมชน	จำนวน ๓ คน
๓. ตัวแทนครูในชุมชน	จำนวน ๓ คน
๔. แกนนำชาวบ้าน	จำนวน ๓ คน
๕. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๑ คน
๖. พระภิกษุในชุมชน	จำนวน ๑ รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

๑. แบบสังเกต

- ๑) ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสังเกตการเรียนรู้ โดยมีคำถามดังนี้
 - ๒.๑ เครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๑) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้
 - ๒.๑.๑ การร่วมมือในการทำกิจกรรม (ผ่าน / ไม่ผ่าน)
 - ๒.๑.๒ การซักถาม / กล้าแสดงออก (ผ่าน / ไม่ผ่าน)
 - ๒.๑.๓ การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

*ซึ่งเกณฑ์ในเครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๑) ต้องผ่าน ๒ รายการขึ้นไปจึงจะถือว่า “ผ่าน”

๒.๒ เครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๒) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

- ๒.๒.๑ การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย (๒ คะแนน)
- ๒.๒.๒ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (๒ คะแนน)
- ๒.๒.๓ การนำเสนอผลงานที่น่าสนใจ (๒ คะแนน)
- ๒.๒.๔ การมีความคิดสร้างสรรค์ (๒ คะแนน)
- ๒.๒.๕ การทำเสร็จตามเวลาที่กำหนด (๒ คะแนน)

ซึ่งเกณฑ์ในเครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (๒) ถ้าได้ ๘ คะแนนขึ้นไปถือว่า

“ผ่าน”

- ๓) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตที่มีคุณภาพ
- ๔) นำเครื่องมือที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับแก้ไข
- ๕) ทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง
- ๖) นำเครื่องมือการสังเกตมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

๒. แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีคุณภาพ

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

- ๔.๑ บริบทชุมชนและท้องถิ่นที่ท่านศึกษา
- ๔.๒ ความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ๔.๓ วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ๔.๔ ต้นทางวัตถุดิบ การผลิต การจัดการ และการตลาด
- ๔.๕ การถ่ายทอดสืบสาน อนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๔.๖ การส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน
- ๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติโดยปราชญ์ชาวบ้าน / วิทยากรในชุมชน
- ท้องถิ่น
- ๔.๘ ข้อค้นพบที่นำไปบูรณาการถ่ายทอดในด้านการจัดการเรียนการสอนสาขา การศึกษา (ครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์) ในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ท้องถิ่น
๑. การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็นในด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
๓. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต
- แบบที่ ๑
๔. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต
- แบบที่ ๒
๕. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียน โดยมีประเด็นคำถาม ๕ ประเด็น ดังนี้
- ๕.๑ แหล่งเรียนรู้แห่งใดที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนการสอน เพราะเหตุใด
- ๕.๒ ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ และสืบทอด เพราะเหตุใด
- ๕.๓ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน เพราะเหตุใด
- ๕.๔ อนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา แบบบูรณาการควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- ๕.๕ สาเหตุที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ขาดการสืบสาน อนุรักษ์ ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ และท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร
- หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียน นำมาข้อมูลมาจัดกลุ่ม และ พรรณาความที่สรุปได้จากองค์ความรู้ในการถอดบทเรียนในครั้งนี้
- การศึกษาในแต่ละขั้นตอนได้ผลผลิต ดังนี้
- ขั้นตอนที่ ๑** ผู้วิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
- วิธีการศึกษา** คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
๑. ความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา
 ๒. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้

๓. การถอดบทเรียน
๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลผลิตที่ได้

ได้กรอบแนวคิดและความต้องการในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
๒. ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกการสังเกตการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๓. นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตไปให้

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

๔. ทดลองใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาใช้กับกลุ่มทดลอง

ผลผลิตที่ได้

๑. ได้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
๒. ได้แบบสังเกตการเรียนรู้แบบบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้วิจัยดำเนินการถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน
๒. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน
๓. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง
๔. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน
๕. การสรุปผลการถอดบทเรียน

ผลผลิตที่ได้

๑. ได้กระบวนการในการถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
๒. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา”

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	วิธีการ	การวิเคราะห์ข้อมูล
๑. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา	๑.๑ แบบสอบถาม ๑.๒ แบบสัมภาษณ์	๑.๑ การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็น ๑.๒ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ๑.๒ การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)
๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	๒.๑ แบบสังเกต ๑ ๒.๒ แบบสังเกต ๒	๒.๑ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ ๑ ๒.๒ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ ๒	๒.๑ สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการประเมินรายบุคคล (ผ่าน/ไม่ผ่าน) ๒.๒ สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการประเมินรายบุคคล (คะแนน)
๓. เพื่อถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา	๓.๑ คำถามในการถอดบทเรียน	๓.๑ ถอดบทเรียน	๓.๑ พรรณาความในประเด็นรายข้อคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

๒. พฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

๓. การถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

๔. การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา โดยคืนข้อมูลให้กับชุมชนและท้องถิ่นที่ทำการศึกษา จำนวน ๓ แห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่าง นิสิต นักวิจัย ชุมชน ท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในครั้งนี้

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า

๑ การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการสำรวจข้อมูลพบว่าในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่น่าสนใจ และพบว่าแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นิสิตสนใจและสามารถนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนามี ๕ แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญ และได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยในพื้นที่ จำนวน ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ประกอบ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้วิถีชาวล้านนา นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า ในแต่ละท้องถิ่นที่ได้เลือกทำการศึกษามีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

๒ การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความสนใจเป็นอย่างมาก โดยการตั้งใจฟังการให้ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และตั้งใจในการผลิตชิ้นงานของตนเองทั้ง ๓ แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากการเรียนรู้ทั้ง ๓ แหล่ง เสร็จสิ้น นิสิตได้ทำการสะท้อนคิดในกิจกรรมแต่ละแหล่งการเรียนรู้ โดยอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก และใช้เวลาในการผลิตชิ้นงานมากกว่านี้ เพราะชิ้นงานที่ผลิตขึ้นเป็นเพียงจุดเล็กๆ ที่จะทำให้เกิดทักษะในการทำงาน โดยทักษะในการทำงานในครั้งนี้ เกิดองค์ความรู้หลายอย่าง นอกจากความสนใจที่ตนเองอยากศึกษา คือ การได้ค้นพบว่า การทำงานของตนเองจะทำให้เกิดการวางแผนการทำงาน การฝึกความอดทน ความมุ่งมั่นมานะพยายาม ที่ทำให้ชิ้นงานประสบผลสำเร็จ และอีกประการหนึ่งคือการแก้ปัญหา ซึ่งตนเองจะนำข้อค้นพบที่ได้ไปฝึกเยาวชน และนักเรียนในอนาคต ซึ่งนิสิตได้เรียนในสาขาการศึกษาก็จะสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรม และเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ในการทำงานในอนาคต ทั้งงานเดี่ยว งานคู่ และงานกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดบุคคลสำคัญของโลกของ John Dewey จอห์น ดิวอี้ (๑๙๙๐) ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่ต่อเนื่องกับประสบการณ์เก่าไปเรื่อย ต้องส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นวิถีนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันและอนาคตได้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ในแบบ “Learning by Doing” การเรียนรู้

โดยการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนจะเป็นสำคัญในการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้และงานวิจัยของ สาส์งามศิริ และคณะ (๒๕๔๙) ที่พบว่า ของเล่นพื้นบ้านสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ยังสามารถพัฒนาทักษะและเจตคติที่ดี ควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จามรี สินจัญญศักดิ์ (๒๕๔๘) ที่กล่าวว่าคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการใช้ แสดงให้เห็นว่าการใช้ของเล่นพื้นบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีส่วนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้เป็นอย่างดี

๓ การถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๑) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนในปัจจุบัน สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ เช่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีเอกลักษณ์ด้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั้งงานประเภทจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลัก และเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของคนในชุมชน ท้องถิ่น ส่วนชุมชนวัดศรีสุพรรณ ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ในงานประเภทเครื่องเงิน หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “คั่วเงิน” (คั่ว เป็นภาษาถิ่น แปลว่า “สิ่งของเครื่องใช้”) กลายมาเป็น “คั่วเนียม” หรือเป็นการใช้อลูมิเนียมในการสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมแทน แต่ยังคงเดินเส้น และคงรูปแบบลวดลายตามภูมิปัญญาเดิมอยู่ มีเอกลักษณ์ในการทำเครื่องเงิน ปัจจุบันมีการนำเอาวัสดุอะลูมิเนียมมาดุนลาย (ต้องลาย) เป็นแผ่นภาพซึ่งเป็นการประยุกต์มาจากขั้นตอนการทำลวดลาย บนเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลาย โดยแผ่นภาพมีการสร้างสรรค์ทั้งลวดลายล้านนาโบราณและแบบประยุกต์ แผ่นภาพดุนลายมีทั้งขนาดใหญ่ที่นิยมนำมาตกแต่งอาคาร จนกระทั่งถึงแผ่นขนาดเล็กที่นำมาเป็นของที่ระลึก อูโบสถเงิน เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน หัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชนวัดศรีสุพรรณ โดยใช้ เงินบริสุทธิ์ ประดับส่วนที่สำคัญ ปลอดภัยและอะลูมิเนียมดุนลาย (ต้องลาย) ประดับทั้งหลัง เป็นการสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเดียวในโลกที่ครูสภาชุมชนวัดศรีสุพรรณ จวบจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ

แนวคิดของ Pat Thomson พัส ทอมสัน (๒๐๐๒) ที่กล่าวว่า ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการต่อสู้ในท้องถิ่นที่เผชิญกับโรงเรียนด้อยโอกาสกำลังดีขึ้นในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน เช่นเดียวกับโรงเรียนทุกแห่งที่พวกเขา กำลังถูกขอร้องให้ทำอะไรให้น้อยลง แต่ก็ต้องเผชิญอุปสรรคมากขึ้น และอิทธิพลของภูมิศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนมีสีสันโดยละแวกใกล้เคียงที่เฉพาะเจาะจงแทรกซึมโดยเหตุการณ์ระดับชาติและระดับโลกและพันกันในการขยายที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคม การแทรกแซงที่ทำงานในโรงเรียนแห่งเดียวอาจไม่สามารถใช้กับคนอื่นได้

๒) ด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ในแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง แต่ก็พยายามที่จะอนุรักษ์ประเพณีในการทำให้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมได้จะต้องมีหลายด้าน สิ่งที่สำคัญในปัจจุบันที่จะสื่อว่าอะไรที่มันเป็นกิจกรรม ทำให้คนรุ่นใหม่สงสัยคนรุ่นเก่าก็ช่วยกันทำนอกเหนือจากจารีตประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน ๔) อนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ การบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า ซึ่งสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น (ระยะการฝึกอบรม ๑ - ๓ วัน) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้นจะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่เทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

๓) ด้านอนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ การบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า ซึ่งสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้น

จะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่อสถานที่สำคัญเทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบล แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเองจะเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

๔ การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

พบว่า สิ่งที่สามารถดึงดูดให้เยาวชนและคนทุกช่วงวัยเห็นคุณค่าได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างจิตสำนึกเริ่มตั้งแต่ท้องถิ่นของตนเอง โดยการให้ชุมชนของตนเองมองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่ลืมรากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไปสู่ในระดับสถานศึกษา ทั้งโรงเรียน วิทยาลัย และชุมชน ประกอบกับการดึงความโดดเด่นของครุภูมิปัญญามาให้องค์ความรู้การถ่ายทอด โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมในช่วงโมฆเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้อกิจกรรมเสริมหลักสูตร บูรณาการในกลุ่มสาระ หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้ว มีการบูรณาการในกิจกรรมของโรงเรียนในแผนงานประจำปี มีการทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา และระดับเชิงพื้นที่ ให้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์โดยการจัดเวทีร่วมระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด มีการแข่งขันและการประกวดสื่อที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนในสื่อเว็บไซต์ของโรงเรียน สื่อไว้นิตยสารต่างๆ และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Unesco. (๑๙๙๐) ปฏิญญาสากลเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับทุกคนที่เน้นเรื่องความจำเป็นในการให้การศึกษาแก่เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ทุกคนที่ตอบสนองต่อความต้องการและเกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา ซึ่งเป็นการปูทางสำหรับแนวคิดเรื่องคุณภาพที่แสดงออกในแง่ของเกณฑ์ตามความต้องการ การจัดการกับวิกฤตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องกำหนดระบบการศึกษาใหม่ ๆ ที่ทักษะความรู้ค่านิยมและทัศนคติที่การเรียนการสอนส่งเสริมต้องสะท้อนและตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของแต่ละประเทศ ประชากรโลกและโลกแห่งการทำงานวันนี้ ไม่เพียงแต่สอนทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน และคณิตศาสตร์ แต่สนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการส่งเสริมความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงพลวัตในท้องถิ่นระดับประเทศและระดับโลก การเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นไม่เพียง แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้คนเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพของโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืน เยาวชนทุกคนต้องเรียนรู้ในวิธีการทำงานร่วมกันและการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะรุ่งเรืองและมีส่วนร่วมกับชุมชนของพวกเขา พร้อมกับพื้นฐานที่พวกเขาต้องการที่จะได้รับทัศนคติค่านิยมและทักษะรวมทั้งข้อมูล ครูเพื่อนชุมชนหลักสูตรและทรัพยากรการเรียนรู้จะต้องช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขา รู้จักและเคารพในสิทธิมนุษยชนทั่วโลกและให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของโลกรวมทั้งจัดให้มีทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับโอกาสการจ้างงานในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ไม่เพียงพอที่จะวัดว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไร จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายประสบการณ์ในชั้นเรียนที่สร้าง

ความคุ้นเคยให้กับการเรียนรู้ของนักเรียนและเน้นช่วงทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนตลอดชีวิตและสังคม สอดคล้องภารกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๔ ภารกิจ โดยเฉพาะในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

การอภิปรายผล

จากผลการสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่าการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ที่อาจถือเป็นตัวแทนภาคเหนือตอนบน นอกจากจะมีลักษณะเฉพาะตัวหรือเป็นเอกลักษณ์แล้วก็ได้ว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นทั้งสื่อต่างๆ จะสามารถผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong education) สอดคล้องกับการทำงานบนฐานชีวิตจริง เกิดสัมมาชีพในตัวตนที่แท้จริงของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ได้เล็งเห็นคุณค่า และชมทรัพย์ในท้องถิ่นของตนเองและนำชมทรัพย์ที่ได้นั้นมาสู่ตนเองและประเทศชาติ เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าบนแผ่นดินไทย มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง จนเกิดเป็นมรรคเป็นผลต่อไป

อย่างไรก็ดี ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาต่อไป ได้แก่ การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาในแต่ละจังหวัดที่มีความแตกต่างเชื้อชาติ ความเชื่อ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละจังหวัดกลุ่มล้านนา มีลักษณะเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใดหรือไม่ มีหลักการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ประชญาการศึกษาเป็นอย่างไร กิจกรรมการเรียนรู้นั้นได้ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายสำคัญได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้พยายามค้นหาในการวิจัยในต่อไป เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ผู้สอนและผู้เรียน ควรออกแบบกิจกรรมร่วมกัน และให้ผู้เรียนค้นคว้าจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่หลากหลายเพื่อได้มาซึ่งแนวโน้มในการศึกษาในอนาคตที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเอง และสามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระใด มาตรฐานและตัวชี้วัดใด

๒) วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกความรู้ ทักษะ และกระบวนการในการผลิตและพัฒนาอุตสาหกรรมศึกษา ที่ให้ผู้เรียน

เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๙ นวัตกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ๒) เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ๓) มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา ๔) มีความสามารถในการแก้ปัญหา ๕) มีความใฝ่รู้ใฝ่คิด ๖) รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ๗) มีโลกทัศน์ กว้างไกล ๘) เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา และ ๙) มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

๓) นิสิตต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษา สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการถ่ายทอดไปยังนักเรียนและชุมชน

๔) นิสิตเกิดความจิตสำนึกที่จะห่วงแหนอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองบนฐานการคิดแบบพหุวัฒนธรรม

๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการสำรวจและศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและท้องถิ่นที่ นิสิตอาศัยอยู่ ว่ามีบริบทและลักษณะเป็นอย่างไรแล้วให้นิสิตร่วมกันโหวตแหล่งที่จะทำการศึกษา และเปรียบเทียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะพหุวัฒนธรรม

๒) ควรมีการสำรวจและศึกษาเพื่อเปรียบเทียบลักษณะต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

๓) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่มีในแบบเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมในการทำวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่

๔) ควรมีการศึกษาแบบองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด,

๒๕๔๖

งามพิศ สัตย์สงวน. หลัคนามนุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รามมา

การพิมพ์, ๒๕๔๓

จามรี สินจรรยาศักดิ์. ผลการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑

โดยใช้ชุดกิจกรรมของเล่นพื้นบ้านที่ประดิษฐ์จากพืช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

ราชกิจจานุเบกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

สาตี งามศิริ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่องการประมวลองค์ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์จาก
 ของเล่นพื้นบ้านในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย. คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
 ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๔.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน
 มาตรฐานสากล (World-Class Standard School Instruction Guidelines).
 กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ,
 ๒๕๕๓.

กระทรวงศึกษาธิการ. ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี ๒๙๒/๒๕๕๘ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา
 เข้าพบ รมว.ศึกษาธิการเพื่อมอบพิมพ์เขียวข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา.
 <<http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/292.html>>. ๕ กันยายน ๒๕๕๘.

Bellanca, J., and R. Brandt. 21st Century Skills, Rethinking How Students Learn.
 Bloomington, IN: Solution Tree, 2010.

John Dewey. The School and Society and The Child and the Curriculum:
 John Dewey. United States of America: The University of Chicago Press,
 1990.

Pat Thomson. Schooling the Rustbelt Kids: Making the difference in
 changing times. NSW, Australia: A & U Academic, 2002.

Unesco. The World Declaration on Education for All and Framework for Action
 to Meet Basic Learning Needs. World Conference on Education for all
 Meeting Basic Learning Needs, Jomtien Thailand. March, 5-9 1990,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001275/127583e.pdf>

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่นรายวิชา นวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา รายวิชาวิธีการสอนสังคมศึกษา ของหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครู ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ สถานศึกษาทุกๆ ระดับ

๒. กิจกรรมด้านวิชาการ

การจัดทำแผนพัฒนาส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนา และการจัดหลักสูตรอบรมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนโดยให้ความรู้แก่ พระสงฆ์และประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง โดยมีการทำแผนการดำเนินงาน ร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชน คณะสงฆ์ หน่วยงานด้านวัฒนธรรม รวมไปถึง องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาทุกๆ ระดับ



หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ (แทรก)



ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับของโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา	ผลที่ได้จากการวิจัย
๑. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนา	๑ แบบสอบถาม ๒ แบบสัมภาษณ์	๑ การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็น ๒ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	๑ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ(Quantitative Analysis) ๒ การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) เป็นการสำรวจในชั้นเรียนและจัดลำดับความสำคัญ
๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่	๑ แบบสังเกต ๑ ๒ แบบสังเกต ๒	๑ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมลงในแบบบันทึกการสังเกตแบบที่ ๑ ๒ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมลงในแบบบันทึกการสังเกตแบบที่ ๒	๑ สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการประเมินรายบุคคล (ผ่าน/ไม่ผ่าน) ปรากฏในหน้าที่ ๖๓-๖๘ ๒ สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการประเมินรายบุคคล (คะแนน) ปรากฏในหน้าที่ ๖๙-๘๒
๓. เพื่อถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม	๑ คำถามในการถอดบทเรียน	๑ ถอดบทเรียนโดยมีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน กันยายน พุทธศักราช	๑ พรรณาคความในประเด็นรายข้อคำถาม ปรากฏในหน้าที่ ๗๓-๙๑

ท้องถิ่นล้านนา		<p>๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมวัดศรีสุพรรณ โดยมีพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ(ผู้นำ ผู้สร้างมรดกของชุมชนศรีสุพรรณ), และผู้เข้าร่วมกิจกรรมการถอดบทเรียน ประกอบด้วย พระมหาไพรัช วชิโร, พระทิพย์มงคล สุขมงคล (ผู้รักษาวัฒนธรรม) คุณสมชาย ใจคำบุญเรือง (ครูช่างหล่อขึ้นรูปชุมชนวัลลาย)</p> <p>คุณสวัสดิ์ พันธุศาสตร์ (หัวหน้าชุมชนบ้านถวาย), คุณสมาน อินทมอย (คนแกะไม้บ้านถวาย), คุณประพันธ์ พงษ์จันทร์โชติ (คนลงรักปิดทอง), คุณผล วงศปัญญา (คนปั้นดินบ้านป่าตาล หมู๋ยิ้ม), สามเณรรวราวุฒิ มณีจันทร์ สุข, น.ส.วรรณภา อานี, น.ส.วนิดา ไกรเกริกเกียรติ (นิสิตช่วยงาน) และผู้วิจัย</p> <hr/> <p>และในเมื่อวันที่ ๑๓ เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมของวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมการถอดบทเรียน ประกอบด้วย นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา</p>	
----------------	--	--	--

ภาคผนวก ง
เครื่องมือประกอบการวิจัย
เครื่องมือในการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)

ชื่อนิติสัมพันธ์ผู้สัมภาษณ์

.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์

.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์ เดือน พ.ศ. 2560

สถานที่สัมภาษณ์ แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ. เชียงใหม่

แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ. เชียงใหม่

แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านถาว อ.หางดง จ.เชียงใหม่

1) บริบทชุมชนและท้องถิ่นที่ท่านศึกษา

.....
.....
.....

2) ความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....
.....
.....

3) วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอดีตจนถึงปัจจุบัน

.....
.....
.....

4) ต้นทางวัตถุดิบ การผลิต การจัดการ และการตลาด

.....
.....
.....

5) การถ่ายทอดสืบสาน อนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....
.....
.....

6) การส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน

.....
.....
.....

7) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติโดยปราชญ์ชาวบ้าน / วิทยากรในชุมชน ท้องถิ่น

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8) ข้อค้นพบที่นำไปบูรณาการถ่ายทอดในด้านการจัดการเรียนการสอนสาขาการศึกษา (ครู
ศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์) ในอนาคต

.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ
(.....)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2560

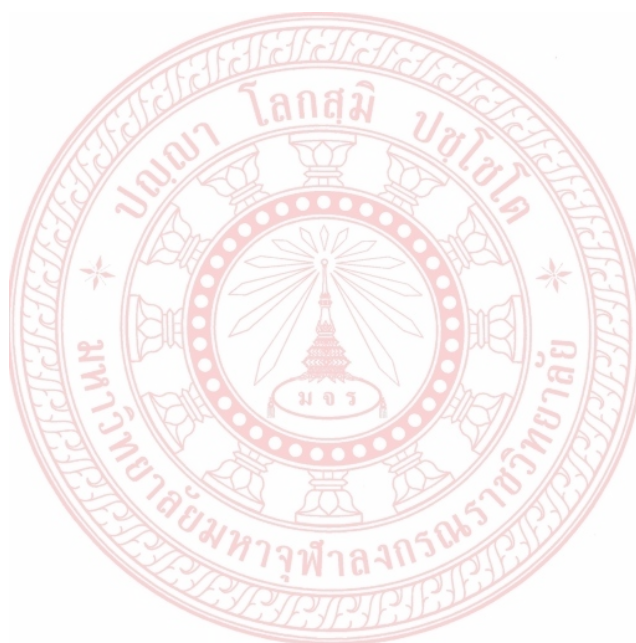
เกณฑ์การประเมิน :

ผ่านตั้งแต่ 2 รายการ ถือว่า “ผ่าน”

ผ่าน 1 รายการ ถือว่า “ไม่ผ่าน”

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2560

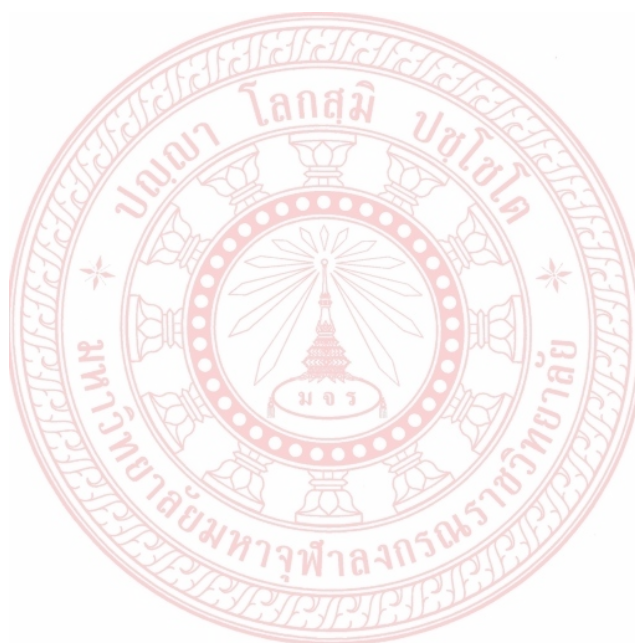


เกณฑ์การประเมิน :

- คะแนน 9-10 ระดับ “ดีมาก”
- คะแนน 7-8 ระดับ “ดี”
- คะแนน 5-6 ระดับ “พอใช้”
- คะแนน 0-4 ระดับ “ควรปรับปรุง”

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2560



ภาคผนวก จ
รูปภาพประกอบกิจกรรมดำเนินการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ บ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐





กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ บ้านถวาย (สองฝั่งคลอง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐





กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐





กิจกรรมการถอดบทเรียนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ ห้องประชุมวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐



พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ ประธานกล่าวเปิดกิจกรรมการถอดบทเรียน



ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการถอดบทเรียน ประกอบด้วย
พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (ผู้นำ ผู้สร้างมรดกของชุมชนศรีสุพรรณ),
พระมหาไพรัช วชิโร, พระทิพย์มงคล สุ่มงคโธ (ผู้รักษาวัฒนธรรม)
คุณสมชาย ใจคำบุญเรือง (ครูช่างหล่อชิ้นรูปชุมชนวัวลาย)
คุณสวัสดี พันธศาสตร์ (หัวหน้าชุมชนบ้านถวายเป็น), คุณสมาน อินทมอย (คนแกะไม้บ้านถวายเป็น),
คุณประพันธ์ พงษ์จันทร์โชติ (คนลงรักปิดทอง), คุณผล วงศปัญญา (คนปั้นดินบ้านป่าตาล หมูยืม),
สามเณรรวราวุฒิ มณีจันทร์สุข, น.ส.วรรณ อาณี, น.ส.วนิดา ไกรเกริกเกียรติ (นิสิตช่วยงาน)





การทำศนศึกษาและฟังบรรยายพิเศษจากปราชญ์ท้องถิ่นให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ รากเหง้าของล้านนา ประวัตินี้มาของการสร้างอุโบสถ์เงินทั้งหลังมรดกทางวัฒนธรรมของวัดศรีสุพรรณ



มอบของที่ระลึกเพื่อแทนการตอบแทนพระคุณ แต่พระคุณเจ้า และ ประชาชนชาวบ้าน





นิสิตช่วยงานกิจกรรมการถอดบทเรียน
งานธุรการ งานบันทึกข้อมูล งานบันทึกภาพนิ่งและวิดีโอ

กิจกรรมสรุปทบทวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ ห้องประชุมอาเซียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
๑๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐







ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

An Integrated Instruction with Art and Cultural

Preservation for Lanna Community

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และ นายชวลิต ขอดศิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

E-mail address: Woravit@mcu.ac.th , jackcawow@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ, เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน และถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบูรณาการท้องถิ่นล้านนา พบว่า ดินแดนล้านนาทางภาคเหนือของประเทศมีสี่เส้นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายที่จะศึกษาเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่รวมศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม กลิ่นอายวัฒนธรรมล้านนาสามารถสัมผัสได้ภายใต้แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตตั้งนี้ งามเงินเครื่องเงินล้ำค่าวัดศรีสุพรรณ ลายแกะไม้ชุมชนสองฝั่งคลองบ้านถวาย และหมู่บ้านปั้นดินยี่มได้บ้านป่าตาล ส่วนการศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยสัมผัสโดยตรงจากการสังเกตเห็นผู้เรียนมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมล้านนา เกิดความสนใจใคร่รู้เป็นอย่างมาก สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ได้โอกาสสร้างสรรค์ออกแบบและผลิตชิ้นงาน และการถอดบทเรียนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ซึ่งสามารถสกัดองค์ความรู้ได้ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการได้ ๒) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา การทำให้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ ควรสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอย่างสร้างสรรค์จารีตประเพณีสืบสองเดือนบรรจู่ไว้ในบทเรียนทุกช่วงชั้น และ ๓) ด้านอนาคต องค์กรสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทสำคัญต่อการบูรณาการการเรียนรู้อันทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูผู้สอนเป็นโค้ช (Coaching) โดยทำการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เน้นการฝึกทักษะผ่านกิจกรรมในแหล่งชุมชนอย่าง

สร้างสรรค์ มองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นร่วมกันโดยไม่ลืมรากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของไทย
จรโลงและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การจัดการเรียนการสอน; การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม; ท้องถิ่นล้านนา

ABSTRACT

The research objectives are to study the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation, to study the behaviors of teaching and learning management, and to interpret the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation.

The results of research found from the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation revealed that the northern region of the nation, Lanna is abundant of colorful arts and cultures as well as the outstanding and unique folk wisdom available in the specific area. The scent of Lanna culture can be touched within the alive learning centers such as the graceful silverware at Srisupun temple, the wooden sculpture community along with Ban Tawai canal, and the smile-clay molding at Ban Patan village.

In the part of the behaviors of teaching and learning management, the researcher directly observed and discovered that the learners are proud to be part of Lanna cultural preservation, fully attended in learning and exchanging knowledge with folk scholars and got a chance in designing and producing a work piece.

The interpretation of the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation can be summarized into 3 parts; 1) the learning center: the center is to promote the integrated Lanna local art and cultural preservation, 2) the Lanna folk wisdom: the knowledge and culture will be maintained and preserved creatively by setting the 12-month tradition in every educational level, and 3) the future: every level of institutional organization is going to play a vital role towards the instructional integration both in and out of the system as well as the informal education. The

teachers act as coaches, creating the lively teaching and learning environment, emphasizing on skill training through doing activities in the creative community center, deeply realizing the values of their hometown and sincerely inheriting ancestors' knowledge to next generation.

Keywords: Integrated; Instruction; Art and Cultural Preservation; Lanna Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ พบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน อาทิ การเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ รวมถึงการศึกษา Education โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับตัวในมิติสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต (Life Skill) นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการศึกษาที่หลายต่อหลายประเทศทั่วโลกพัฒนา ซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องยึดหลักผลลัพธ์ ทั้งในแง่ของความรู้ในวิชาแกนและทักษะแห่งศตวรรษใหม่เป็นผลลัพธ์ที่ประเทศ รวมถึงสถานศึกษา สถานที่ทำงาน และชุมชนต่างเห็นคุณค่าทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จะช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต ตลอดจนในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์พื้นฐานคือ การจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO โดยในศตวรรษที่ ๒๑ ทุกประเทศได้มีการพัฒนาและใช้หลักสูตรการศึกษาที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ Learn to know Learn to be Learn to do เพื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองของชาติ และ Learn to live together เพื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลโลก และพบว่าในปัจจุบันวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา กำลังจะเลือนรางหายไปในอนาคต เพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก อาทิ จากเมืองหลวงและประเทศทางตะวันตกทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า ๑๐๐ ปี ทำให้ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา เยาวชนคนรุ่นใหม่ ห่างไกลจากประเพณีวิถีชีวิตอันเป็นแบบเฉพาะของตนเอง ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดความรู้ทางการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนามีน้อยมาก แม้รัฐจะให้การสนับสนุนและส่งเสริมก็ตาม แต่ไม่จริงจังและทั่วถึง การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมไทยตั้งแต่ยุคอดีตถึงยุคปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรที่ให้ผู้เรียนจะได้นำเอาความรู้ในวัฒนธรรมของตนมาใช้ให้มีความผสมผสานกลมกลืนกับความรู้ ความก้าวหน้าใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตนเองให้ทันตามกระแสโลก อีกทั้งไม่ละ

ทั้งสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ การที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้แห่งยุคโลกาภิวัตน์ โดยไม่ละทิ้งสิ่งที่ดีงามของวัฒนธรรมล้านนานั้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตราที่ ๗ ที่ได้ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนหรือเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ได้ตระหนักและมองเห็นคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทยอย่างมากมาย จนกระทั่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ กล่าวว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน อีกทั้ง มาตรา ๗๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ว่า มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ข้อ ๖ ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ มาตรา ๒๘๙ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดรายวิชาวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ได้มองเห็นประเด็นสำคัญที่ว่าปัญหาทางการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องมีการจัดการศึกษาพระพุทธรศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม ควรมีการเสริมในด้านการบูรณาการการเรียนการสอน การการวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม อันจะเป็นการจัดการศึกษา

ที่สะท้อนมุมมองทุกมิติทั้งทางโลกและทางธรรม นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนแล้ว นิสิตยังได้เพิ่มเติมห้องเรียนมีชีวิตและเป็นของจริง ซึ่งนิสิตที่เรียนสายการศึกษา ทั้งครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะได้จัดการศึกษาในอนาคตให้สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ผู้วิจัยจึงสนใจในการนำเอาวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา โดยการสอนแบบบูรณาการ ผสมผสานกับรายวิชาวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ท้องถิ่นของตนเอง มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีของตนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ
- ๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ
- ๓ เพื่อถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

นิยามศัพท์การวิจัย

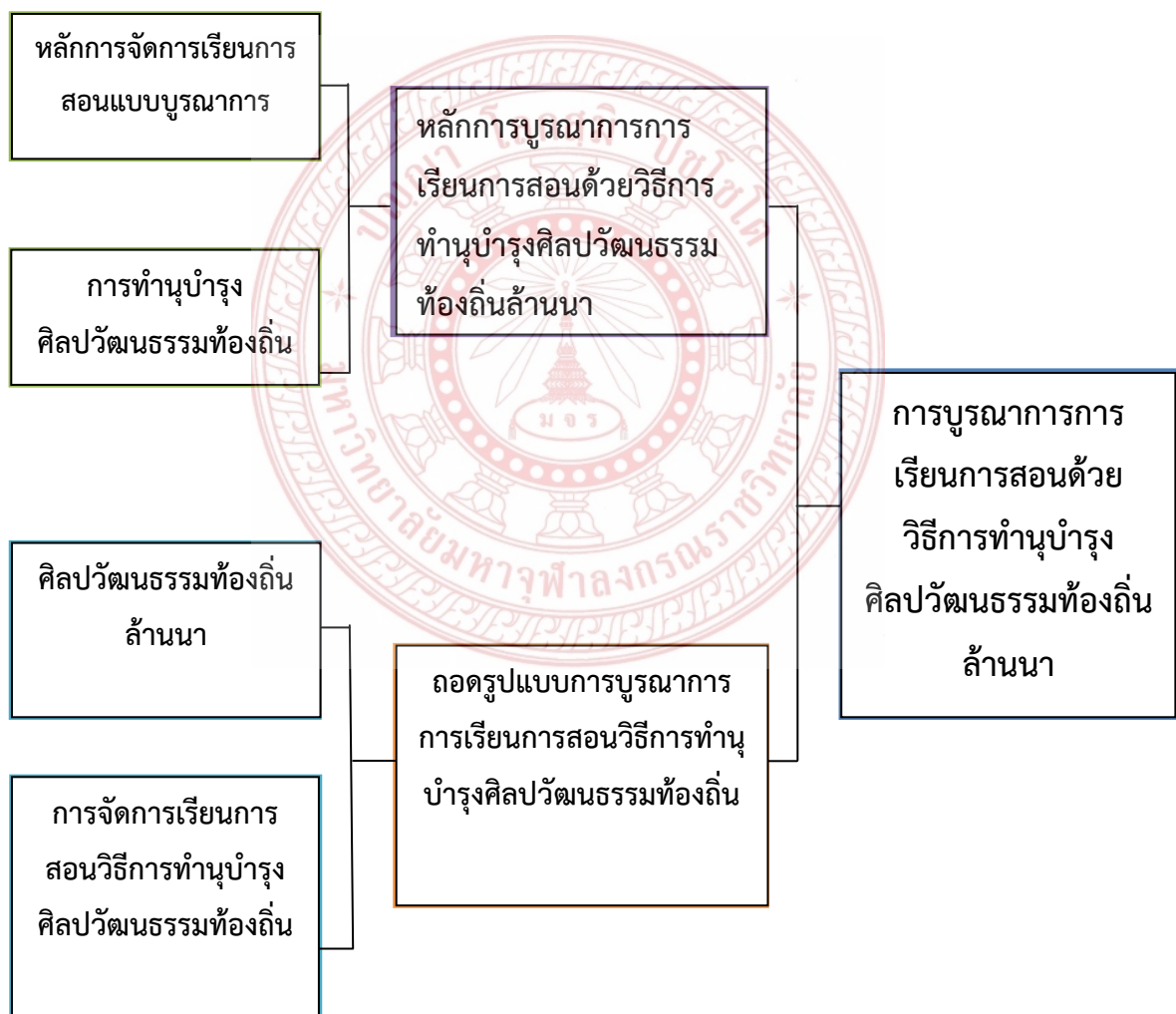
๑. การบูรณาการ (Integrated) หมายถึง การเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในรายวิชาเดียวกัน หรือการเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา (ข้ามสาระ) ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มี ๓ ลักษณะคือ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน และการบูรณาการแบบสอนเป็นทีม
๒. การจัดการเรียนการสอน (Instruction) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางวิชาการ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.๓) ในรายวิชาวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา
๓. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา, มคอ.๓ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF3: HEd) หมายถึง รายวิชาวัตกรรมการสอนสังคม(Innovation Teaching Media in Social Studies) รหัส ๒๐๓ ๒๒๙ จำนวน ๒ หน่วยกิต (๑-๒-๓) กำหนดไว้

ดังนี้ ศึกษา วิเคราะห์ นวัตกรรมการสอน การสร้างสื่อทเรียน ประเภทของสื่อที่เหมาะสม การใช้สื่อ และการพัฒนาสื่อเฉพาะตามระดับการศึกษา การผลิตสื่อและการประเมินสื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา

๔. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (Art and Cultural Preservation) หมายถึง การอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕. ท้องถิ่นล้านนา (Lanna Community) หมายถึง ผืนดินทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจำนวน ๘ จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กรอบแนวความคิดของการวิจัย



วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการศึกษาที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัย นิสิต คนในชุมชน ครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และภิกษุในชุมชน มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (People Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem Learning Process) ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา รหัส 203 229 ชื่อวิชา นวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้ง 3 แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่ 1 ชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 27 คน/รูป แหล่งเรียนรู้ที่ 2 ชุมชนบ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน/รูป และแหล่งเรียนรู้ที่ 3 ชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน/รูป จำนวนทั้งสิ้น 52 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) และถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น ตัวแทนนิสิต ตัวแทนคนในชุมชน ตัวแทนครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และพระภิกษุในชุมชน รวมจำนวน ๑๘ รูป/คน ดังนี้

- | | |
|--------------------|------------|
| ๑. ตัวแทนนิสิต | จำนวน ๓ คน |
| ๒. ตัวแทนคนในชุมชน | จำนวน ๓ คน |

๓. ตัวแทนครูในชุมชน	จำนวน ๓ คน
๔. แกนนำชาวบ้าน	จำนวน ๓ คน
๕. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๑ คน
๖. พระภิกษุในชุมชน	จำนวน ๑ รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

๑. แบบสังเกต

- ๑) ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสังเกตการเรียนรู้ โดยมีคำถามดังนี้

2.1 เครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (1) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

2.1.1 การร่วมมือในการทำกิจกรรม (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

2.1.2 การซักถาม / กล้าแสดงออก (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

2.1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน (ผ่าน / ไม่ผ่าน)

*ซึ่งเกณฑ์ในเครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (1) ต้องผ่าน 2

รายการขึ้นไปจึงจะถือว่า “ผ่าน”

2.2 เครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (2) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

2.2.1 การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย (2 คะแนน)

2.2.2 การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (2 คะแนน)

2.2.3 การนำเสนอผลงานที่น่าสนใจ (2 คะแนน)

2.2.4 การมีความคิดสร้างสรรค์ (2 คะแนน)

2.2.5 การทำเสร็จตามเวลาที่กำหนด (2 คะแนน)

ซึ่งเกณฑ์ในเครื่องมือในการสังเกตการณ์เรียนรู้ (2) ถ้าได้ 8 คะแนนขึ้นไปถือว่า

“ผ่าน”

- ๓) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตที่มี

คุณภาพ

๔) นำเครื่องมือที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับแก้ไข

๕) ทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง

๖) นำเครื่องมือการสังเกตที่มีคุณภาพมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

๒. แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือวารสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีคุณภาพ

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

4.1 บริบทชุมชนและท้องถิ่นที่ท่านศึกษา

4.2 ความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3 วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.4 ต้นทางวัตถุดิบ การผลิต การจัดการ และการตลาด

4.5 การถ่ายทอดสืบสาน อนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.6 การส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน

4.7 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติโดยปราชญ์ชาวบ้าน / วิทยากรในชุมชน

ท้องถิ่น

4.8 ข้อค้นพบที่นำไปบูรณาการถ่ายทอดในด้านการจัดการเรียนการสอนสาขา

การศึกษา (ครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์) ในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็นในด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา

ท้องถิ่น

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบ

ที่ 1

4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบ

ที่ 2

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียน โดยมีประเด็นคำถาม 5 ประเด็น ดังนี้

5.1 แหล่งเรียนรู้แห่งใดที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนการสอน

สอน เพราะเหตุใด

5.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ และสืบทอด
เพราะเหตุใด

5.3 แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนา
ชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน เพราะเหตุใด

5.4 อนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
แบบบูรณาการควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

5.5 สาเหตุที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ขาดการสืบสาน อนุรักษ์ ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ และท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียน นำมาข้อมูลมาจัดกลุ่ม และ
พรรณนาความที่สรุปได้จากองค์ความรู้ในการถอดบทเรียนในครั้งนี้

การศึกษาในแต่ละขั้นตอนได้ผลผลิต ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการ
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ความเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา
2. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้
3. การถอดบทเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลผลิตที่ได้

ได้กรอบแนวคิดและความต้องการในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุ-
บำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู
2. ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกการสังเกตการเรียนรู
3. นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรูแบบบูรณาการของนิสิตไปให้

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

4. ทดลองใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาใช้กับกลุ่มทดลอง

ผลผลิตที่ได้

1. ได้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
2. ได้แบบสังเกตการเรียนรู้แบบบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการถอดบทเรียนในการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

วิธีการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การสร้างบรรยากาศในการถอดบทเรียน
2. การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียน
3. การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง
4. การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน
5. การสรุปผลการถอดบทเรียน

ผลผลิตที่ได้

1. ได้กระบวนการในการถอดบทเรียนในการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา”

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	วิธีการ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา	1.1 แบบสอบถาม 1.2 แบบสัมภาษณ์	1.1 การสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็น 1.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) 1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรม	2.1 แบบสังเกต 1	2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	2.1 สรุปผลการสังเกต

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	วิธีการ	การวิเคราะห์ข้อมูล
เรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	2.2 แบบสังเกต 2	ร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ 1 2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ 2	พฤติกรรมกรรมการประเมินรายบุคคล (ผ่าน/ไม่ผ่าน) 2.2 สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมกรรมการประเมินรายบุคคล (คะแนน)
3. เพื่อถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา	3.1 คำถามในการถอดบทเรียน	3.1 ถอดบทเรียน	3.1 พรรณนาความในประเด็นรายข้อคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
2. พฤติกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
3. การถอดบทเรียนในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
4. การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา โดยคืนข้อมูลให้กับชุมชนและท้องถิ่นที่ทำการศึกษ จำนวน 3 แห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่าง นิสิต นักวิจัย ชุมชน ท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในครั้งนี้

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า

๑. การจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการสำรวจข้อมูลพบว่าในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่น่าสนใจ และพบว่าแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นิตสนใจ และสามารถนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนามี ๕ แห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญ และได้

ศึกษาค้นคว้าวิจัยในพื้นที่ จำนวน ๓ แห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) แห่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) แห่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓) แห่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ประกอบ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้วิถีชาวล้านน่านับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า ในแต่ละท้องถิ่นที่ได้เลือกทำการศึกษามีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

๒. การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

จากการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความสนใจเป็นอย่างมาก โดยการตั้งใจฟังการให้ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และตั้งใจในการผลิตชิ้นงานของตนเองทั้ง ๓ แห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) แห่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) แห่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓) แห่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากการเรียนรู้ทั้ง ๓ แห่ง เสร็จสิ้น นิสิตได้ทำการสะท้อนคิด (AAR) ในกิจกรรมแต่ละแห่งการเรียนรู้ โดยอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก และใช้เวลาในการผลิตชิ้นงานมากกว่านี้ เพราะชิ้นงานที่ผลิตขึ้นเป็นเพียงจุดเล็กๆ ที่จะทำให้เกิดทักษะในการทำงาน โดยทักษะในการทำงานในครั้งนี้ ได้เกิดองค์ความรู้หลายอย่าง นอกจากความสนใจที่ตนเองอยากศึกษาคือ การได้ค้นพบว่า การทำงานของตนเองจะทำให้เกิดการวางแผนการทำงาน การฝึกความอดทน ความมุ่งมั่นมานะพยายาม ที่ทำให้ชิ้นงานประสบความสำเร็จ และอีกประการหนึ่งคือการแก้ปัญหา ซึ่งตนเองจะนำข้อค้นพบที่ได้ไปฝึกเยาวชน และนักเรียนในอนาคตต่อไป ซึ่งนิสิตได้เรียนในสาขาการศึกษาที่จะสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรม และเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ในการทำงานในอนาคต ทั้งงานเดี่ยว งานคู่ และงานกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดบุคคลสำคัญของโลกของ John Dewey จอห์น ดิวอี้ (๑๘๕๐) ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา และคุณธรรม ดังนั้น กระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เก่าไปเรื่อย ต้องส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นวิถีนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันและอนาคตได้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้ในแบบ “Learning by Doing” การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้

ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะ การเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนว ประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนนี้เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการและกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์มาใช้และงานวิจัยของ สาลี งามศิริ และคณะ (๒๕๔๙) ที่พบว่า ของเล่นพื้นบ้านสามารถ นำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาสาระ ยัง สามารถพัฒนาทักษะและเจตคติที่ดีควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการ เรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จามรี สันจรรย์ศักดิ์ (๒๕๔๘) ที่กล่าวว่าคะแนนทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการใช้ แสดงให้เห็นว่าการใช้ของ เล่นพื้นบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีส่วนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้เป็นอย่างดี

๓. การถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๑) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนในปัจจุบัน สามารถ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ เช่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีเอกลักษณ์ด้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั้งงานประเภทจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลัก และเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของคนในชุมชน ท้องถิ่น ส่วน ชุมชนวัดศรีสุพรรณ ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ในงานประเภทเครื่องเงิน หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “ควเงิน” (คว เป็นภาษาถิ่น แปลว่า “สิ่งของเครื่องใช้”) กลายมาเป็น “ควเนียม” หรือเป็นการใช้ภูมิเนียมในการสร้างสรรค์ ผลงานหัตถกรรมแทน แต่ยังคงเดินเส้น และคงรูปแบบลวดลายตามภูมิปัญญาเดิมอยู่ มีเอกลักษณ์ใน การทำเครื่องเงิน ปัจจุบันมีการนำเอาวัสดุอะลูมิเนียมมาดุนลาย (ต้องลาย) เป็นแผ่นภาพ ซึ่งเป็นการ ประยุกต์มาจากขั้นตอนการทำลวดลาย บนเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลาย โดยแผ่นภาพมีการ สร้างสรรค์ทั้งลวดลายล้านนาโบราณและแบบประยุกต์ แผ่นภาพดุนลายมีทั้งขนาดใหญ่ที่นิยมนำมา ตกแต่งอาคาร จนกระทั่งถึงแผ่นขนาดเล็กที่นำมาเป็นของที่ระลึก อุโบสถเงิน เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญา ชาวบ้าน หัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชนวัดศรีสุพรรณ โดยใช้เงินบริสุทธิ์ระดับส่วนที่สำคัญปลอดภัย และอะลูมิเนียมดุนลาย (ต้องลาย) ประดับทั้งหลัง เป็นการสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งถือได้ ว่าเป็นผลงานชิ้นเดียวในโลกที่ครูสภาชุมชนวัดศรีสุพรรณ จวบจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิด ของ Pat Thomson พัส ทอมสัน (๒๐๐๒) ที่กล่าวว่า ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการต่อสู้ในท้องถิ่นที่ เผชิญกับโรงเรียนด้อยโอกาสกำลังดิ้นรนในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน

เช่นเดียวกับโรงเรียนทุกแห่งที่พวกเขากำลังถูกขอร้องให้ทำอะไรให้น้อยลง แต่ก็ต้องเผชิญอุปสรรคมากขึ้น และอิทธิพลของภูมิศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนมีสี่ชั้นโดยละแวกใกล้เคียงที่เฉพาะเจาะจงแทรกซึมโดยเหตุการณ์ระดับชาติและระดับโลกและพันกันในเครือข่ายที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคม การแทรกแซงที่ทำงานในโรงเรียนแห่งเดียวอาจไม่สามารถใช้กับคนอื่นได้

๒) ด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ในแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง แต่ก็พยายามที่จะอนุรักษ์ประเพณีในการทำให้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมได้จะต้องมีหลายด้าน สิ่งที่สำคัญในปัจจุบันที่จะสื่อว่าอะไรที่ทำเป็นกิจกรรม ทำให้คนรุ่นใหม่สงสัยคนรุ่นเก่าก็ช่วยกันทำ นอกเหนือจากจารีตประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน

๓) ด้านอนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ การบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า ซึ่งสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้น จะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่สถานที่สำคัญเทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบล แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเองจะเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

๔. การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

พบว่า สิ่งที่สามารถดึงดูดให้เยาวชนและคนทุกช่วงวัยเห็นคุณค่าได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างจิตสำนึกร่วมเริ่มตั้งแต่ท้องถิ่นของตนเอง โดยการให้ชุมชนของตนเองมองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่ลืมรากเหง้า และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไปสู่ในระดับสถานศึกษา ทั้งโรงเรียน วิทยาลัย และชุมชน ประกอบกับการดึงความโดดเด่นของครุภูมิปัญญา มาให้องค์ความรู้การถ่ายทอด โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมในช่วงโมฆเวลาเรียน เพิ่มเวลาว่าง กิจกรรมเสริมหลักสูตร บูรณาการในกลุ่มสาระ หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้ว มีการบูรณาการในกิจกรรมของโรงเรียนในแผนงานประจำปี มีการทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา และระดับเขตพื้นที่ ให้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์โดยการจัดเวทีร่วมระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด มีการแข่งขันและการประกวดสื่อที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้อง

กับศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนในสื่อเว็บไซต์ของโรงเรียน สื่อไวเนล วารสารต่างๆ และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Unesco. (๑๙๙๐) ปริญญาสาครเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับทุกคนที่เน้นเรื่องความจำเป็นในการให้การศึกษาแก่เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ทุกคนที่ตอบสนองต่อความต้องการและเกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา ซึ่งเป็นการปู ทางสำหรับแนวคิดเรื่องคุณภาพที่แสดงออกในแง่ของเกณฑ์ตามความต้องการ การจัดการกับวิกฤตใน การเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องกำหนดระบบการศึกษาใหม่ๆ ทักษะความรู้ค่านิยมและทัศนคติที่การเรียน การสอนส่งเสริมต้องสะท้อนและตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของแต่ละประเทศ ประชากรโลกและโลกแห่งการทำงานวันนี้ ไม่เพียงแต่สอนทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน และ คณิตศาสตร์ แต่สนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการส่งเสริมความต้องการและความสามารถ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงพลวัตในท้องถิ่นระดับประเทศและระดับโลก การเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นไม่เพียง แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ของผู้คนเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพของโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืน เยาวชนทุกคนต้องเรียนรู้ในวิธีการทำงานร่วมกันและการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะรุ่งเรืองและมีส่วน ร่วมกับชุมชนของพวกเขา พร้อมกับพื้นฐานที่พวกเขาต้องการที่จะได้รับทัศนคติค่านิยมและทักษะ รวมทั้งข้อมูล ครูเพื่อนชุมชนหลักสูตรและทรัพยากรการเรียนรู้จะต้องช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขา รู้จักและเคารพในสิทธิมนุษยชนทั่วโลกและให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของโลกรวมทั้งจัดให้ มีทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับโอกาสการจ้างงานในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ไม่เพียงพอที่จะวัดว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไร จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายประสบการณ์ในชั้นเรียนที่สร้าง ความคุ้นเคยให้การเรียนรู้ของนักเรียนและเน้นช่วงทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ตลอดชีวิตและสังคม สอดคล้องภารกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๔ ภารกิจ โดยเฉพาะในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

การอภิปรายผล

จากผลการสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่าการบูรณาการเรียนการสอนด้วย วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ที่อาจถือเป็นตัวแทนภาคเหนือตอนบน นอกจากจะมี ลักษณะเฉพาะตัวหรือเป็นเอกลักษณ์แล้วก็ถือได้ว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการ การเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะเนื้อหา สาระสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่ง ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นทั้งสื่อต่างๆ จะสามารถผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ได้

ตลอดชีวิต (Lifelong Education) สอดคล้องกับการทำงานบนฐานชีวิตจริง เกิดสัมมาชีพในตัวตนที่แท้จริงของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ได้เล็งเห็นคุณค่า และชุมทรัพย์ในท้องถิ่นของตนเองและนำชุมทรัพย์ที่ได้นั้นมาสู่ตนเองและประเทศชาติ เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าบนแผ่นดินไทย มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง จนเกิดเป็นมรรคเป็นผลต่อไป

อย่างไรก็ดี ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาต่อไป ได้แก่ การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาในแต่ละจังหวัดที่มีความแตกต่างเชื้อชาติ ความเชื่อ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละจังหวัดกลุ่มล้านนา มีลักษณะเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใดหรือไม่ มีหลักการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ปรัชญาการศึกษาเป็นอย่างไร กิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายสำคัญได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้พยายามค้นหาในการวิจัยต่อไป เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ในการบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ผู้สอนและผู้เรียน ควรออกแบบกิจกรรมร่วมกัน และให้ผู้เรียนค้นคว้าจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่หลากหลายเพื่อได้มาซึ่งแนวโน้มในการศึกษาในอนาคตที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเอง และสามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระใด มาตรฐานและตัวชี้วัดใด

๒) วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกความรู้ ทักษะ และกระบวนการในการผลิตและพัฒนานิสิตสาขาการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๙ นวัตกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ๒) เท้าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ๓) มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา ๔) มีความสามารถในการแก้ปัญหา ๕) มีความใฝ่รู้ใฝ่คิด ๖) รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ๗) มีโลกทัศน์ กว้างไกล ๘) เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา และ ๙) มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

๓) นิสิตได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษา สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการถ่ายทอดไปยังนักเรียนและชุมชน

๔) นิสิตเกิดความจิตสำนึกที่จะห่วงแหนอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองบนฐานการคิดแบบพหุวัฒนธรรม

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการสำรวจและศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและท้องถิ่นที่นิสิตอาศัยอยู่ ว่ามีบริบทและลักษณะเป็นอย่างไรแล้วให้นิสิตร่วมกันโหวตแหล่งที่จะทำการศึกษาและเปรียบเทียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะพหุวัฒนธรรม
- ๒) ควรมีการสำรวจและศึกษาเพื่อเปรียบเทียบลักษณะต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย
- ๓) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่มีในแบบเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมในการทำวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่
- ๔) ควรมีการศึกษาแบบองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, ๒๕๔๖.
- งามพิศ สัตย์สงวน. หลัคนามุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รามารามการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- จามรี สินจรรยาศักดิ์. ผลการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โดยใช้ชุดกิจกรรมของเล่นพื้นบ้านที่ประดิษฐ์จากพืช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.
- ราชกิจจานุเบกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สาส์น งามศิริ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่องการประมวลองค์ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์จากของเล่นพื้นบ้านในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๔.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School Instruction Guidelines).
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.
- กระทรวงศึกษาธิการ. ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี ๒๙๒/๒๕๕๔ คณะกรรมการการศึกษา

เข้าพบ รรมว.ศึกษาธิการเพื่อมอบพิมพ์เขียวข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา.

<<http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/292.html>>. ๕ กันยายน ๒๕๕๘.

Bellanca, J., and R. Brandt. **21st Century Skills, Rethinking How Students Learn.**
Bloomington, IN: Solution Tree, 2010.

John Dewey. **The School and Society and The Child and the Curriculum:**
John Dewey. United States of America: The University of Chicago Press,
1990.

Pat Thomson. **Schooling the Rustbelt Kids: Making the difference in
changing times.** NSW, Australia: A & U Academic, 2002.

Unesco. **The World Declaration on Education for All and Framework for Action
to Meet Basic Learning Needs.** World Conference on Education for all
Meeting Basic Learning Needs, Jomtien Thailand. March, 5-9 1990,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001275/127583e.pdf>



ภาคผนวก ข

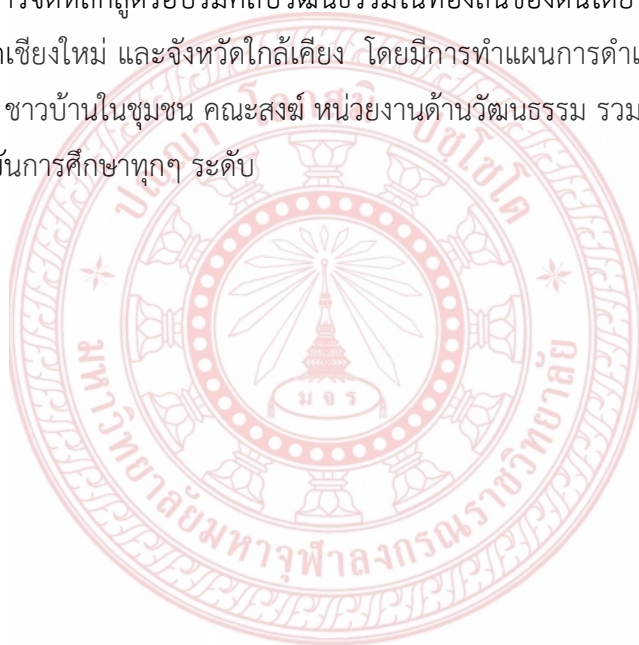
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น รายวิชานวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา รายวิชาวิธีการสอนสังคมศึกษาของหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ สถานศึกษาทุกๆ ระดับ

๒. กิจกรรมด้านวิชาการ

การจัดทำแผนพัฒนาส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา และการจัดหลักสูตรอบรมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนโดยให้ความรู้แก่พระสงฆ์และประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง โดยมีการทำแผนการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชน คณะสงฆ์ หน่วยงานด้านวัฒนธรรม รวมไปถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาทุกๆ ระดับ





หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (สุพล คิตข่างบน) ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน วัดศรีสุพรรณ ที่อยู่ เลขที่ ๑๐๐ ถนนวิบูลย์ ตำบลห้วยยา อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๐๐๓๓๒, ๐๘๑-๗๖๕๑๕๘๕ โทรสาร ๐๕๓-๒๐๐๓๓๒

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง “ การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ”

An Integrated Instruction with Art and Cultural Preservation for Lanna Community. ซึ่ง

เป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริทธิ์ นีเทศศิลป์ และ นายชวลิต ขอดศิริ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๑ จนถึง ปัจจุบัน ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้ การนำผลงานวิจัยที่สำเร็จแล้วไปปรับใช้ประโยชน์
ในการจัดการเรียนรู้ ได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนมาปรับใช้ในสภาพจริง และเผยแพร่องค์
ความรู้ในรูปแบบเอกสารแจกฟรีสำหรับประชาชนที่เป็น ชาวบ้าน เจ้าของกิจการ หน่วยงาน องค์กร รวมถึง
นักท่องเที่ยว

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ



ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรม
ที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา	ผลที่ได้จากการวิจัย
๑. เพื่อศึกษาความ ต้องการจำเป็นใน การบูรณาการเรียน การสอนด้วย วิธีการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนา	๑) แบบสอบถาม ๒) แบบสัมภาษณ์	๑) การสำรวจข้อมูลความ ต้องการและความจำเป็น ๒) การสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง	๑) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ วิธีการวิเคราะห์เชิง ปริมาณ (Quantitative Analysis) ๒) การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) เป็นการ สำรวจในชั้นเรียนและ จัดลำดับความสำคัญ
๒. เพื่อศึกษา พฤติกรรมการ เรียนรู้แบบบูรณา การของนิสิต มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่	๑) แบบสังเกต ๑ ๒) แบบสังเกต ๒	๑) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ ๑ ๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบที่ ๒	๑) สรุปผลการสังเกต พฤติกรรมการประเมิน รายบุคคล (ผ่าน/ไม่ผ่าน) ปรากฏในหน้าที่ ๖๓-๖๘ ๒) สรุปผลการสังเกต พฤติกรรมการประเมิน รายบุคคล (คะแนน) ปรากฏในหน้าที่ ๖๙-๘๒
๓. เพื่อถอด บทเรียนในการบูร ณาการเรียนการ สอนด้วยวิธีการ ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนา	๑) คำถามในการถอด บทเรียน	๑) ถอดบทเรียน โดยมีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมวัดศรีสุพรรณ โดยมีพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ	๑) พรรณนาความใน ประเด็นรายข้อคำถาม ปรากฏในหน้าที่ ๗๓-๙๑

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา	ผลที่ได้จากการวิจัย
		<p>(ผู้นำ ผู้สร้างมรดกของชุมชน ศรีสพพรรณ), และผู้เข้าร่วม กิจกรรมการถอดบทเรียน ประกอบด้วย พระมหาไพรัช วชิโร, พระทิพย์มงคล สุขมงคล (ผู้รักษา วัฒนธรรม)</p> <p>คุณสมชาย ใจคำบุญเรือง (ครูช่างหล่อขึ้นรูปชุมชนวัวลาย)</p> <p>คุณสวัสดิ์ พันธุศาสตร์ (หัวหน้าชุมชนบ้านถวาย), คุณสมาน อินทมอย (คนแกะไม้บ้านถวาย), คุณประพันธ์ พงษ์จันทร์โชติ (คนลงรักปิดทอง), คุณผล วงศ์ปัญญา (คนปั้นดินบ้านป่าตาล หมูยืม), สามเณรรวรวุฒิ มณีจันทร์ สุข, น.ส.วรรณภา อานี, น.ส.วนิดา ไกรเกริกเกียรติ (นิสิตช่วยงาน) และผู้วิจัย</p> <hr/> <p>และในเมื่อวันที่ ๑๓ เดือน ตุลาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมของวิทยาลัยสงฆ์ เชียงใหม่ โดยมีผู้เข้าร่วม กิจกรรมการถอดบทเรียน ประกอบด้วย นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา</p>	

ภาคผนวก ง
เครื่องมือประกอบการวิจัย
เครื่องมือในการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)

ชื่อนิติผู้สัมภาษณ์

.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์

.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์ เดือน พ.ศ. ๒๕๖๐

- สถานที่สัมภาษณ์ แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านถวายเป็น อ.หางดง จ.เชียงใหม่

๑) บริบทชุมชนและท้องถิ่นที่ท่านศึกษา

.....

.....

.....

๒) ความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

๓) วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

๔) ต้นทางวัตถุดิบ การผลิต การจัดการ และการตลาด

.....

.....

.....

๕) การถ่ายถอดสืบสาน อนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....
.....
.....

๖) การส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน

.....
.....
.....

๗) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติโดยปราชญ์ชาวบ้าน / วิทยากรในชุมชน ท้องถิ่น

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๘) ข้อค้นพบที่นำไปบูรณาการถ่ายทอดในด้านการจัดการเรียนการสอนสาขาการศึกษา
(ครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์) ในอนาคต

.....
.....
.....
.....
.....
.....



ลงชื่อ
(.....)
วันที่ เดือน พ.ศ. ๒๕๖๐

เครื่องมือในการวิจัย (แบบสังเกตการเรียนรู้ ๒)

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

- แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนวัดศรีสุพรรณ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
- แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านป่าตาล อ.หางดง จ.เชียงใหม่
- แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านถวายเป็น อ.หางดง จ.เชียงใหม่

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ

เลข ที่	ชื่อ-สกุล	(๒)	(๒)	(๒)	(๒)	(๒)	รวมคะแนน	ผ่าน	ไม่ ผ่าน
		คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน			
		รับผิดชอบ งานที่ได้ รับมอบหมาย	รับฟัง ความ คิดเห็น ของผู้อื่น	นำเสนอ ผลงาน ได้ น่าสนใจ	มีความคิด สร้างสรรค์	ทำเสร็จ ตามเวลา ที่กำหนด			

เกณฑ์การประเมิน :

- คะแนน ๙ - ๑๐ ระดับ “ดีมาก”
- คะแนน ๗ - ๘ ระดับ “ดี”
- คะแนน ๕ - ๖ ระดับ “พอใช้”
- คะแนน ๐ - ๔ ระดับ “ควรปรับปรุง”

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

วันที่ เดือน พ.ศ. ๒๕๖๐

ภาคผนวก จ
รูปภาพประกอบกิจกรรมดำเนินการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ บ้านป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐





กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ณ บ้านถวาย (สองฝั่งคลอง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐



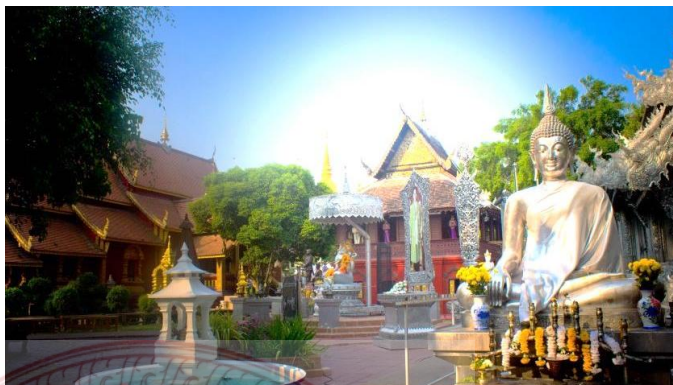


กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐





กิจกรรมการถอดบทเรียนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ ห้องประชุมวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐



พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ ประธานกล่าวเปิดกิจกรรมการถอดบทเรียน



ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการถอดบทเรียน ประกอบด้วย

- พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (ผู้นำ ผู้สร้างมรดกของชุมชนศรีสุพรรณ),
- พระมหาไพรัช วชิโร, พระทีพยมงคล สุมงคลโ (ผู้รักษาวัฒนธรรม)
- คุณสมชาย ใจคำบุญเรือง (ครูช่างหล่อขึ้นรูปชุมชนวัลลาย)
- คุณสวัสดิ์ พันธศาสตร์ (หัวหน้าชุมชนบ้านถวาย), คุณสมาน อินทมอย (คนแกะไม้บ้านถวาย),
- คุณประพันธ์ พงษ์จันทร์โชติ (คนลงรักปิดทอง), คุณผล วงศ์ปัญญา (คนปั้นดินบ้านป่าตาล หมู๋ยิ้ม),
- สามเณรรวรุฒิ มณีจันทร์สุข, น.ส.วรรณมา อาณี, น.ส.วนิดา ไกรเกริกเกียรติ (นิสิตช่วยงาน)





การทำศนศึกษาและฟังบรรยายพิเศษจากปราชญ์ท้องถิ่นให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์รากเหง้า
ของล้านนา ประวัติ ความเป็นมาของการสร้างอุโบสถเงินทั้งหลังมรดกทางวัฒนธรรม
ของวัดศรีสุพรรณ



มอบของที่ระลึกเพื่อแทนการตอบแทนพระคุณ แต่พระคุณเจ้า และ ปราชญ์ชาวบ้าน

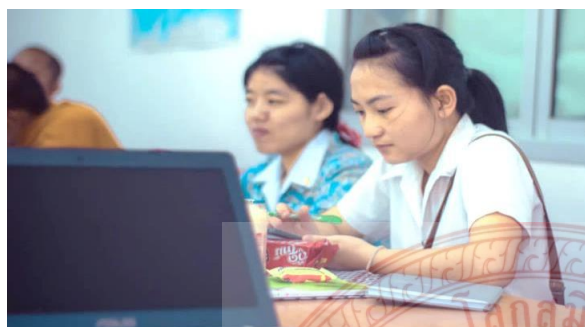


นิสิตช่วยงานกิจกรรมการถอดบทเรียน
งานธุรการ งานบันทึกข้อมูล งานบันทึกภาพนิ่งและวิดีโอ

กิจกรรมสรุปทเรียนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา
ณ ห้องประชุมอาเซียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐







ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย: ผู้ ช่ วยศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ นิเทศศิลป์

เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน

ภูมิลำเนาเดิม ๑๑๗ / ๑๐๘ หมู่ ๑๒ ซอย ๒๓ หมู่บ้านวรรณนิเวศน์
ถ.เชียงใหม่-หางดง ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๑๐

ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา)
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ปริญญาเอก Ph.D. (Education) Magadh University, INDIA
ธรรมศึกษาชั้นเอก (ขม๓๖๕๘/๑๒๑๓) สำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงใหม่

ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์

หน่วยงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
สังกัดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ

ประสบการณ์การวิจัย :

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “สภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่” Internet Using of Monk Students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus. ได้รับทุนการวิจัยจากสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๘

๒. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “การขยายผลการสร้างเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ ตามแนวสภาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา” The Expansion of Buddhist Way School Networking. ได้รับทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๐

๓. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยในฐานะประตูสู่อาเซียน” รหัสโครงการ๒๒๑๐๐๔ แหล่งทุน: ทุนวิจัย T๒๕๕๘๐๐๕ ทุนวิจัยมุ่งเป้า ปีงบประมาณ ๒๕๕๘ : การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

๔. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์” The Development of a Learning Organization with Buddhist Principles for Buddhist University. ได้รับทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘

๕. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “แนวปฏิบัติและกระบวนการสื่อสารวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง: พื้นที่ต้นแบบ สบเมย แม่ลาน้อย ขุนยวม เมืองแม่ฮ่องสอน” The Practical Guideline and the Learning Process of Cultural Communication of the Highland Buddhist Monk Developer Network: Target Area in the District of *Sop Moei, Mae La Noi, Khun Yuam and Muang Maehongon*. ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘ อยู่ระหว่างดำเนินงาน

อีเมลล์ woravit@ncu.ac.th , woravit.n9@gmail.com

ผู้ ร่ว มวิจัย : นายชวลิต ขอดศิริ

เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน

ภูมิลำเนาเดิม ๒๔ หมู่ ๑ ต.ตลาดขวัญ อ.ตอยสะแกต จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๒๐

ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (การประถมศึกษา)

ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรมนุษย์)

ปริญญาโท ครุศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา)

ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการพัฒนา)

ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต *กำลังศึกษาต่อ

(หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ แขนงประถมศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์พิเศษ นักวิจัยอิสระ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ประสบการณ์การวิจัย :

๑. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “การพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์” The Development of a Learning Organization with Buddhist Principles for Buddhist University. ได้รับทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘

อีเมลล์ jackcawow@hotmail.com